

LUCEAFĂRUL

ANUL VI — Nr. 14 (125) — 6 IULIE 1963

REVISTĂ A UNIUNII SCRITORILOR DIN R. P. R.

Apare sâmbătă, de două ori pe lună — 12 PAGINI — 1,50 lei

Mihai Beniuc

STALAGMITE

Mă macină o jale milenară,
Că fericirea, totuși, pe pământ
E numai plugul aspru care ară
În inimă cu brăzdare din cuvânt.

Clădirăm bunătați fără de țară
Si-alteia trumuseșile ne sînt
Că am putea milenii bună oară
Să nu le isprăvim tot petrecînd.

Dar ghiltuiții zac pe clăi de aur
Incolăciți de cite un balaur
Căruia dau să bea din blide sînge.

Ei! voi, nici n-ați simțit că stalagmită
De săbij sînt durerile ivite
Din ochii lumii care încă plînge?

Al. Andrițoiu

MĂRTURISIRE

Cu fruntea stînsă n-o să mă vedeți,
Căci fruntea mea e un fragment de cer,
Fragment de cer culcat pe trumuseși.
Cu ea iubesc nădătimea și o cer.

Chiar soarele, cînd bate către-apus,
'și-aplecă fruntea rece și smerit.
Eu sînt meniș și stau cu fruntea sus
Într-un statornic și-omenesc zenit.

Numai lîngă cuvinte stau sfios
cînd cu lumină-adîncă le-nlor,
pentru poporul dornic de trumos,
pentru trumosul dornic de popor.

Si-atunci condeii arde ca de loc
și ca de jar și mă înspăimîntez
să-l prind cu degetele de mijloc
și să-l călătoresc peste zăpezi.

Îmbătrînim și noi, din cînd în cînd,
dar tot cu fruntea sus, în gest sever,
fiindcă noi îmbătrînim cîntînd
și ni-este fruntea un fragment de cer.

Rodica Iulian

BAL DUPĂ RĂZBOI

Femei multe, multe
la un loc adunate...
Ce densitate
de populație...

Unde începe moarlea,
cînd muzica vălure trupurile
într-o lentă tremurare, la stînga, la dreapta?
Femeile tumează, mai cîntă, mai spun
— nu știu ce vorbe pot spune —
păul cu griji pieptănat
e prea lipit de craniu și parcă tot atîrnat
în șuvițe plîns...

Moarlea unde-ncăpea
între altele femei rodnice,
adunate să petreacă?
Și cînta muzica
melodii felurite,
dar parcă aceeași melodie era,
aceeași melodie reincepută
pe un peron de gară,
cînd nu mai vine trenul anunțat
și orchestrelor li e lirică de tăcere.
Cînta o muzică degeaba —
măcar un țiu să se fi-nlors,
să mai danseze lata-aceasta
cu trupul de-o suplețe învechită,
și să-și invite apoi țiuul mama,
dansînd în potrivirea pașilor ei, mai lenți,
cum se dansa-naintea celui de-al doilea...
Femei, multe femei
adunate și singure...
Ce densitate a morții,
cînd multe sînt și singure femeile...

Carnet de scriitor

NOUL

de Pop Simion

Viața noastră literară s-a îmbogățit de pe urma dezbaterilor cu privire la „victoria noului în lupta împotriva vechiului reflectată în literatură”, temă careia i s-a dedicat, ca o închinare a unor mai îndelungate schimburi de opinii, o plenară largită a Comitetului de conducere a Uniunii scriitorilor. Un lucru însă e cert: această dezbatere ideologică-estetică a avut darul să ducă la dialoguri pasionante, concrete, vii, cu privire la câteva teme fundamentale ale creației și cea ce este mai important, a condus scriitorii spre o confruntare a lucrurilor literare cu realitatea socială, cu stadiul actual al construcției socialiste în țara noastră. Cînd mă refer la aceste dialoguri, nu am în vedere neapărat și numai contribuțiile scriitoricești exprimate în mod public, prin intermediul presei, ori în cadrul plenarei largite a Comitetului; mă gîndesc la învierea întregii vieți literare, la cristalizarea aceluia curent de opinii care generează idei, teme de discuție literară, creează teren fertil pentru realizarea acelor dezbateri creatoare absolut necesare, în care scriitorul, avînd preopinienți diferiți, își confruntă valabilitatea părerilor sale din tot atîtea unghiuri și pe tot atîtea încrîngături, toate avînd ca obiect confruntarea esențială (literatură-realitate) de care vorbeam. Din acest punct de vedere, latura ispoetică a dezbaterii noastre s-a conjugat în chip fericit cu cea practică: schimburile de păreri au depășit stadiul abstractiunilor, au cîștigat un teren concret, de lucru, invitînd la reflecții menite a se solda cu soluții, cu concluzii personale a căror fecunditate o va verifica viitorul. Așa judecînd lucrurile, putem spune că dezbaterea noastră cu privire la procesele luptei dintre vechi și nou, cu privire la victoria noului și reflectarea acestei victorii în literatură este o dezbatere care nu s-a încheiat, ea a rămas deschisă, continuă în fiecare din noi, e viu prezentă în gîndurile, frămîntările, neliniștile, căutățile și, izbînzile creatoare ale fiecăruia.

Schimbul nostru de opinii a fost populat de multe idei interesante și noi cu privire la problemele discutate; dar îndărătu acestor idei stă omul nou, el însuși purtătorul, interpretul, factorul dinamic, activ al luptei dintre nou și vechi, contemporanul nostru înaltat, comunistul aflat pe pozițiile cele mai avansate ale societății. — Așadar, pentru acest mare și original personaj a cărui bogăție spirituală și faptică nu trebuie să ostenim în a o sonda mereu. Acesta dintre noi care și-au făcut din a călători un obicei și baț țara cu piciorul de la un capăt la altul, știu bine că personajul acesta e omniprezent, că prin virtuțile și forța coplesitoare a exemplului său, el domină istoria contemporană, o exprimă, îi dă acesteia finalitate și sens.

Sînt întru totul de acord cu lapidara dar substanțială intervenție în cadrul penarenței a lui Titus Popovici, care a dezvoltat ideea atacării marilor teme ale vieții din perspectiva istoriei „în împrejurările în care istoria nu se exercită ca o fatalitate neînțeleasă, ci ca produsul unui șir de determinări pe care omul le cunoaște din ce în ce mai complex”. Aș duce mai departe ideea spunînd că, în funcție de această cerință, interesează în ce măsură și scriitorul să se povestească cu convingere despre atitudinile, gîndurile, trăirile oamenilor prinși în vîlmășagul marilor evenimente, despre acele reacții particulare care poartă pecetea epocii, a istoriei, și prin aceasta definesc stări mai generale, bine fixate în timp. De aceea, nu-i de ajuns să cunoști și să înțelegi mersul istoriei contemporane, etapele ei, ci, dincolo de asta, să cunoști și să descoperi istoria individului, de la modul de a gîndi din 1948, cînd la mina Herja din Maramureș se încheieau întîile întreceri de muncă, pînă azi, sîmbătă, 6 iulie 1963, cînd acțiunea comunistilor de a ridica echi-pele rămase în urmă la nivelul celor frunțate este larg generalizată, ori chiar pînă la 6 iulie 1973 cînd, pe linia dobîndirii conștiinței socialiste, plata fără casier, librăria fără vînzător, ori secția fără controlor de calitate vor fi, probabil, dezerdate de mult înfăptuite.

În funcție de această istorie a individului și în funcție de acest fel de a realiza cunoașterea vieții, ar fi de dorit ca în focul schimburilor de opinii să se producă acele utile confesiuni scriitoricești, prin care partenerii aflați în discuție să-și argumenteze ideile recurgînd la o modalitate specifică; să înfățișeze anumite tipuri luate din viață, biografii concludente, reacții și atitudini omenești semnificative, adică acel material uman brut luat direct din marile depozite ale memoriei, zestrea spirituală a fiecărui scriitor adevărat. Astfel ne-am înlesni mult calea spre ceea ce numim, cu un termen comun, dar inspirat, schimb de experiență.

Dar valoarea a ceea ce dai și obții în acest schimb este dictată, în ultimă instanță, de calitatea cunoașterii pe care o realizează scriitorul, de receptivitatea lui față de nou, de puterea lui de înțelegere a fenomenelor realității și pregătirea ideologică și estetică cu care este înarmat pentru a interpreta procesele care au loc în viață. Literatura, ca formă de reflecție a conștiinței sociale, este reflectare și atitudine în același timp; de aceea, documentele Partidului nostru privesc într-o încredibilă unitate și direcție interdependentă sarcinile cunoașterii vieții și ale orientării ideologice. În această lumină, poziția scriitorului în selectarea și generalizarea cîncirilor dialectice din realitate capătă o importanță excepțională.

Vreau să mă refer la acel moment, deloc îndepărtat al vieții literare, cînd cițiva scriitori tineri au inaugurat ceea ce numeam eu „documentare pe termen mai lung”. S-a încheiat astfel o echipă care a plecat să lucreze timp de șase luni sau un an, la zărele din țară. Acțiunea a fost, fără îndoială, pozitivă, de natură să îmbogățească experiența umană și scriitoricească a celor plecați. Din păcate, concluziile personale ale acestora, exprimate pînă acum în discuțiile din presă, au fost destul de sărace.

Iată-mă, deci, reîntors la ceea ce numeam calitatea cunoașterii, istoria individului și eroul pozitiv, marele nostru contemporan, tot atîtea teme de foarte serioasă reflecție pentru scriitorul de azi și, în deosebi, pentru scriitorul tînăr, cercetător și modest trudit la realizarea unor imagini literare veridice despre realitatea socialistă a acestor ani.

Pe această linie, consider foarte binevenită discuția despre eroism inițiată de „Luceafărul” (sperăm că va fi urmată de altele) în cadrul căreia cițiva scriitori, în deosebi tineri, au mers în schimbul lor de opinii, în schimbul lor de experiență, chiar pe calea relatării unor observații personale concrete, a unor experiențe, pe linia unor confesiuni. Poate ar fi fost bine ca revista să fi oferit cititorilor acestei anchete cîteva concluzii redacționale.

A răspunde îndemnului părintesc al Partidului nostru care cere scriitorului să fie cu fața mereu spre realitate, spre oamenii noi din viață, înseamnă, în primul rînd, a te strădui din răsputeri, să te înarmezi pentru această misiune de grea răspundere, înseamnă să-ți formezi un ochi selectiv, o ureche atentă, o inimă sensibilă în fața mișcărilor vieții; avem la îndemînă toate înlesnirile morale și materiale pentru aceasta.

E bine și adevărat să se încetănească ideea potrivit căreia cunoașterea actualității socialiste este parte integrantă a actului creator propriu-zis. Aceste două lucruri sînt într-o interacțiune de nedesfăcut, propagată de personalitatea vie a creatorului, acolo, în fața manuscrisului, care este momentul culminant al activității sale.

În ceea ce mă privește, nu mă grăbesc să cred în forța coplesitoare a unui scriitor, chiar foarte dotat, pînă ce el nu și-a încercat talentul în zăgrăvirea a ceea ce este cu adevărat nou și esențial pentru contemporanii săi. Numai în această zonă, — care nu poate fi decît aceea a vieții —, artistul, cu forța talentului său, cu ceea ce știe el fundamental despre vremea lui, devine creator în adevăratul înțeles al cuvîntului.

Avem, așadar, mult de lucru; eroii sînt printre noi.

PESCAR ÎN DELTA — fotografia ION MICLEA

**N. ȚIC — SUFERINȚA, povestire • De vorbă cu G. CIPRIAN
DESPRE LITERATURĂ • CRONICA LITERARĂ de I. D.
BĂLAN • CODIN în creația lui PANAIT ISTRATI de
AL. OPREA • SENTIMENTUL MĂRII, poem de ION
ALEXANDRU • ȘCOALA TALENTELOR, reportaj de C.
BOZBICI**

LEONIDA NEAMȚU:

Ochii

Poesia lui Leonida Neamțu nu e lipsită de un accent reflexiv, greu de constatat la prima vedere, din cauza că meditația poetului nu se desprinde „noaptea”, ci în plină lumină a zilei. Meditația se exprimă mai mult o așteptare nostalgică, un dor de împlinire. El ar dori ca iubita să apară „Într-o primăvară / În caravana celorlor” și, deci, constată că tazele soarelui „vin mereu mai aplecate”, acest fapt nu-l deprimă, ci îl îndeamnă să grăbească stăruințele. Primăvara e invadată de „Sînuri pe cer, virtuți de lumină, / Pe zece drumuri, dintr-o dată, răsărite” iar toamna culorile pădurii trezesc în sufletul său un ecou grav ca niște sunete venind din adâncuri: „Sînt voci pe care nu le mai încușez, virtuți de lumină / Porțile din pădure, din rădăcini”. Spectacolul culorilor pulverizate îl prinduse o ușoară melancolie: „ultimul curcubeu s-a sfărâmat în bucăți și a căzut / Unele culori au intrat în rugina pădurilor, / Vreă câteva plutesc pe apă în jos...”, însă pretutindeni percepe schimbarea dialectică, ceea ce-l face să conchidă tonic: „Nimic nu moare, n-a murit vreodată: / Glasul viorii, frunza scuturată, / Nici curcubeul efemer din vară, / Nici fluturii născuți doar pentru o seară”. Pentru el lumina se toace peste toate blînd, ca dintr-un câier de mătase: „Pe vârtejul argintiu al drumului / Sub codri mai puri ca lumina / Inima mea îndrăgostită / De primele cîntece aici auzite / Se risipise, se risipise în flăcări răzlete”. Unirea pămînturilor despărțite e tot un fel de rit al luminii, în care „ard haturi și vechi superștii / și vechi unelte de lemn” și peste care „cioclită aruncă din cer / inele după inele.” Într-un frumos descîntec de factură populară, poetul îndeamnă ploaia să mîngîie „rădăcinile / Care nu văd luminile”. Fînă și monumentul funerar al partizanilor fi stăruie asociat luminii. Poetul nu știe exact despre eroii defcți că erau trei, celelalte amănunte fiind vagi și sugerate impersonal, poezia primind un ton de baladă: „Se spune că au fost tineri. Se spune / Că nu s-au temut”. Uitarea a răfnat amintirile despre ei, dar n-a putut să alunge din presimțirea monumentului viața, care năvălește în „glasuri, lumini, melochi”.

gerearea de concretizare a noțiunilor, cînd nu provine dintr-o vîrbratie particulară se soldează cu notații incolare, deși poetul crede că a descoperit „soluarea secundă”, „ochii adînci ai timpului”. El desenează prea mult „din memorie” sau „din goana rîzilor lînd grăbite stîmuri” tîind singur că îi sînt „cîntecce îneglate”. Ar putea să trăiască acest neam, dacă n-ar evita unori cloacul vieții ce poartă în el sevele din care înfloresc marile frumuseți.

ION RAHOVEANU:

Cerul dintre noi

Inegal, Ion Răhoveanu e numai pe alocuri în marginea poeziei. Noul volum nu-l schitează încă profilul, cele mai multe poezii pîrînd improvizări pe teme date. Din mulțea lucruri comune în verificarea obișnuită, se soldează numai câteva imagini, prin proze și snăvitate, dar nici acestea nu sînt expresia unui mare zăbucim lăuntric. Ușurea pe care i-o face, retrospectiv, unei utecite închie are însă multă cantitate: „Dar nici în vis nici cînd să nu te doară, / Nici înțele din pom să nu-ți pară grele”. Un popas al călătorilor lipsitori la Herlin e punctat cu o deplină întuire a înțeleșurilor mari în fațetele banale: „În lungul șanțului, înundați de senin / Ce odihnor e și sîm pe iarbă / După drumul așezit în Rezin!” Senzația e plină și cînd își amintește de satul în care s-a născut, cînd în podgorii / Se cocera strugurii / Cu boabele și lacrimile din întineri”, unde, acum „Termile călare pe cai albi / Vin și astăzi aște cascade / Risipite-n noapte și în zi / Peste camioanele nomade”. Poetul se îndepărtează de zădărnica viselor fără saezem real. Deși e convins de efemeritatea sentimentelor, el își sîtușteie iubita să stea departe „ca un vis înt-o noapte”, și nu se mai sfîșiește pînă acolo drumul — / De poezie călî și pîmîntului, plînd luna, / Din dragoste n-a răimnea doar fumul / Scrie peste coșuri simbol pierind întoideana. Zădărniciile își găsește un potrivit simbol în brumă, pe care o cîntă cu vizibili tenta argezieană: „Risipi rece de zădărnice, / Știnge-te lăntia răză ce-o să vie / Să se joace copiii, coșpii cu-astășiștiri fluturate la gîi, / Satele ca niște cartiere să se ridice atîi, / Să crească hîrdele, berzele să coboare / Și să nu le simtă rece la picioare”. Și tot ei îi află un remediu în contîmarea vieții prin urmasi: „Fără urmasi între noi ar pătrunde / Un pustiu de nisip arăștor / Din adîncul de jos fără unde / Pînă-n adîncul de sus, totitor”.

Pe lîngă asemenea imagini, care trădăză sensibilitate, Ion Răhoveanu dă la iveală, în volumul de față, multe versuri ce par turbate în serie. Supărătoare nu e atât banalitatea ideilor, cît lipsa de finalizare a lor. Chiar prima strofă a volumului conține un vers cu o desfășurare ritmică greoaie, transcris aproape neglijent: „Eroi, voi modestia o tot pășrați prin ani, / Dar voi cunoașteți orice tristețe și durere, / Oricare tragedie așteva și dășmani / Și-amare-nțunecim de celule aștă”. Poetul schimbă accentele cuvintelor numai pentru a le încadra ritmizilor folosite, ceea ce arată că acestuia nu-i cîntă în suflet îndășnuri: „Cîi unde-a serile lășate-n fași / Și chobite cîndea de ochi dragi?” Sărăcia rimel este iarăși fragment, mai ales atunci cînd cuvintele care o slujesc par foarte mari sau scropul de a se „potrivii” între ele. Iată două strofe din două poezii: „Vin cei ce sparg stîncile ca pe niște sumbre căști, / Vin cei ce modelează țel și jertfese brazii și fași, / Vin femei de lîngă pinze și zăpezi, / Copiii de lîngă izvoare multe și dragi” („Lîngă mare”); „Cînd luna trece-n liniști șor împurpurată / Și viața-n somn se lasă cu serile în fași, / Mai știi acele arme de la fîntîna-naltă / De unde zăre clară-am hînt și ore dragi?” („Metamorfoza”). Să nu mai amintim de folosirea improptie a cuvintelor („Rehuzim în-museștea orașelor”), de poetizările facile care denotă în Ion Răhoveanu un poet nu tudeștin de săptin pe mijloacele sale. Poate că n-ar fi rău să-i spunem că și puținele realizări din poezia sa vor fi amenintate de șablonizare, dacă nu va fi mai exigent cu sine însuși.

Vasile Sandu

SANDU TELEAJEN

La Iași, în ziua de 21 iunie, a încetat din viață, în vîrstă de 70 de ani, scriitorul și actorul Sandu Teleajen. Personalitate dinamică, în egală măsură devotată artei cuvîntului rostit, cît și a celui tipărit, Sandu Teleajen a semnat cărți de notorietate, ca „Povesirile lui Hinu Ion”, „Turnuri în apă”, „Ard zăpezile” și a interpre- tat roluri memorabile pe scena Naționalului din Iași. Scriitorul a desfășurat cu aceeași energie, între cele două războaie mondiale, o amplă activitate publicistică. Pentru slujirea cu credință a scenei, pentru meritele sale literare și artistice, Sandu Teleajen a fost decorat cu Ordinul Muncii. „LUCEAFĂRUL”

ALBIREA PINZEI — Fotografia DAN GRIGORESCU

Orta

O CONTRIBUȚIE INEDITĂ

Contemporanul din 28 iunie a.c. ne rezervă surpriza unei contribuții inedite la bibliografia traducerilor românești din literatura italiană. Inițialele G. M., în articolul: Traduceri din literatura italiană fac lectorului român următoarele comunicări:

1) Decamerionul lui Boccaccio a apărut anul acesta în noua serie a colecției Biblioteca pentru toți, într-un tiraj de 60.000 de exemplare. Desigur că cititorul neavizat se înșală cînd, răsfoind volumele cumpărate în primele luni ale anului 1963, află că ele au apărut în colecția „Clasicii literaturii universale” (E.L.U.).

2) Giorgio Vasari, autorul volumului Viețile pictorilor, sculptorilor și arhitecților, reprezentant al renașterii italiene (a trăit între 1512—1574) nu a fost contemporan cu Benvenuto Cellini, cum își închipuiau

greșit unii dintre noi, care nu prea au obiceiul să-l citească pe clasic, ci contemporan cu... înșuși G. M. Căci G. M., după ce enumeră o serie de titluri aparținînd unor scriitori „clasici și moderni” (Dante, Petrarca, Goldoni, Verga, Pirandello ș.a.) ne anunță că va „enumera alfabetic” „titluri de opere și nume de autori mai noi”, adică Francesco Jovine, Carlo Levi, Alberto Moravia, Vasco Pratolini și... Giorgio Vasari!

Înem să mulțumim lui G.M. pentru rezolvarea spinosoșei probleme care frîmțea de atîta vreme pe oamănii de cultură romînă și italiene: a trăit Giorgio Vasari în secolul XVI, cum susțin unii bucheri, sau în secolul XX? Fără îndoială că în secolul XX, afirmă G.M., și nu putem decît să fim de acord cu argumentația atît de documentată care ni se oferă modest, ischită doar cu inițiale.

Cititorul e invitat deci să-și îndrepte erorile menționate.

TIBERIU AVRAMESCU

CUM SE FACE O EPOPEE

Citind valorosul studiu „Valoarea contemporană-tății” semnat de Horia Bratu în Viața românească nr. 4, un lector grăbit ar putea crede la un moment dat că numai romanele pot, — puse cap la cap... așa cum ne sfătuește Horia Bratu —, da naștere la o epopee. (El vorbește despre o „epopee colectivă a satului”) Or, privind astfel, ar înșema să înșușim foarte mult lucrurile. Ideea lui Horia Bratu (aceea a pușnerii cap la cap a unor romane de unde ar rezulta o epopee epică), este prețioasă tocmai pentru că ea poate fi extinsă. Punînd cap la cap, mai multe schițe despre cartofi din „Ușica” se poate crea o „cartofiadă”, punînd cap la cap mai multe poezii despre copaci, se poate crea o „arboriadă”. Și așa mai departe, în scurtă vreme ne putem îmbogăși literatura cu valoroșe epopee.

Din această categorie nu excludem, înșușim, critica literară, deci și articolele lui Horia Bratu care, puse cap la cap, pot constitui foarte ușor o epopee critică. MARIN S.

Scrisoare către redacție

În legătură cu B. P. Hasdeu

Am citit cu surprîndere, regret și totală dezamăgire replica pe care George Munteanu a lînt s-o scrijeze în „Contemporanul” din 28 iunie a.c. la unele observații ale mele cu privire la broșura sa despre Hasdeu. Îmi înșușim să vîdie, incidental de altfel, unele probleme de bază referitoare nu numai la caracterizarea complexă personalității a scriitorului, ci și la metodele generale ale cercetării istoric-literare înșuși. George Munteanu nu permite însă o astfel de discuție și preocupat doar de „abstracții” cu orice preț a interpretărilor sale, procedeaș la respingerea succesivă a tuturor obiecțiilor ce i-am adus pentru ca, la urmă, socotindu-se înșuși, să treacă la „construcție” născîndu-șe cale de pură deducție nu lîntu ce „abateră” de la spiritul științific pe care as fi săvîșit-o.

Cititorul e îndășnmat, prin urmare, să se plece în fața studiului lui George Munteanu, ca în fața unei creații perfecte, epulatoare, fără nici o pată, unica și adevărată cheie a numeroșilor lacăte, încă încheiate, ale vaselii și complicatei opere a lui Hasdeu. Și o încercare anterioară înșușată tot în „Luceafărul”, de a pune în discuție unele aspecte ale studiului lui Munteanu, a fost respinsă cu aceeași fermitate. A discuta, zădărit, despre Hasdeu, cu „preșințimul meu e lînt și înșerant, și vol lîșă pe seama cititorului obiectiv și calm, să apruceze singur nu de partea cel e dreptate (îlîndcă nu aceasta înșușeză-ză), ci care sînt cu adevărat trăsăturile, problemele și anușurile complexeșe opere a lui Hasdeu.

Dacă m-am hîntit totuși să intervin din nou, în acest fel, e numai pentru că lipsa de receptivitate a lui George Munteanu poate constitui un rău exemplu pentru tinerii noștri istorici literari care se pregătesc de hățăla vralatului cu armele erizidei, și autencizidei, nu cu sevele ale fătsei instabilității și ale supragreșurii de sine.

AL. DIMA

cronica literară

rîvnit cu intensitate supremă și refuzat cu îndărătnicie cînd e pe cale să se materializeze

„De-abia plecaseși. Te-am rugat să pleci. Te urmăream de-a lungul molacției poteci, Pin-ai pierit, la capăt, prin trifoi. Nu te-ai uitat o dată înapoi!

Ti-aș fi făcut un semn, după plecare, Dar ce-i un semn de umbră-n depărtare?

Voiam să pleci, voiam și să rămii Ai ascultat de gîndul cel dintîi. Nu te oprise gîndul fără glas. De ce-ai plecat? De ce-ai mai fi rămas?

Nu mai la Eminescu mai înțilnim, în poezia noastră, un asemenea sentiment atît de complex, exprimat în versuri care nu se lasă parcă a fi recitate sau cîntate, ci plîșe ca un bocet mornit. Asta pentru că poetul are darul de a sugera răscolitor dramatismul stărilor psihice indecise, al lipsei de voință, ca și dialectica dureroasă a nehotărîrii, începînd chiar cu primul volum, din care ne amintim finalul poeziei Melancolie:

Și acum c-o văd venind Pe poteca solitaria, De departe, simt un lîind Și-aș voi să mi se pară.

O poezie antologica, în sensul cel mai riguros al cuvîntului, este Scrisoare. Într-o melodie gravă, cu rezonanțe solemne de orgă, într-un vers larg desfășurat, poetul cuprinde miracolul liniștii și tulburător al permanentei devenirii din natură, în a cărui dialectică rînduiește și dragostea. Evocînd ivirea primelor semne ale iubirii, Argezi sugerează magistral de plastic ideea atotputerniciei ei. Deși iubirea apare firav, unori neștiută, ca o floare, o dată ivită, nimic nu-o poate opri să se afirme:

Într-adevăr, destinul e turburat de o floare Ieșită din neunde, necum și la-nțiplare, Și se trezește-n rouă din somnul ei închis. Trezînd dintr-o visare tăcută într-ait vis. Nici pravițele aspre, nici jugul lor nu pot Să-mpicdice ivirea garoafelor de tot.

În spiritul tradiției poeziei săle erotice, care, cite o dată are ceva din nenorocul dragostei eminesciene, poetul lasă să cadă, în final, ca o dulce neliniște, ideea de destin — în sensul strict de întîmplare — și de nobilă pierzanie, împicată în dragoste:

E-o proaspătă năvală a noilor parfume. Șarpele tău pătrunde, tîrș, dintr-altă lume

E înșerant să remarcăm, pentru specificul poeziei argeziene de totdeauna, ca apariția

TUDOR ARGHEZI: Poeme noi

primilor fiori ai dragostei nu-s văzuți ca o stare fizio-psihologică — precum în celebrul Zburător al lui Ion Heliade Rădulescu, sau în arhicunoscuta La oglînda a lui G. Coșbuc. La Argezi, starea această e concepută strict filozofic și adîncită spre universul interior al omului.

Universul eretic al argeziene își anexează tonuri și nuanțe inedite, prin poezii ca Așteptare, Mi-e sete, Strîină și Năluca. În aceasta din urmă „creionul se muncește să prîndă” o plastică defihire a halucirii cu acel dinamism și joc săgalnic de certitudin și incertitudin:

Îți fuge chipul ca-ntr-o undă. Care țî-i scoate și-l afundă. Prin pietre, umbră și răchită, Și toi mai lămurit nedesușită.

Cel ce a scris inscripție pe un pahar și Inscripție pe Bible, creînd monumente neperitoare ale liricii românești, reia acum procedeul în Inscripție de bărbat și Inscripție de femeie, realizînd excelente poezii cu caracter etic, din unghiul luminos al preceptelor moralei comuniste. Bărbatului i se recomandă îndeplinirea datoriei pînă la capăt, patriotism, spirit de jertfă, îndrazneala și optimism. Nimic nu sună rece, totul e transfigurată liric, însuflețit de emoție, principul etic devenind un sentiment autentic. Femeia e cîntată pentru gingașia ei diafană, pentru prospețimea de crîn și chiparoasă. Ea merită toate strădaniile omului care „Din fundul mării zmulge-n șirag mărgăritare”. Pentru grumazul zveltei și chipesei fecioare”. Fară a se teme de didacticism, poetul înmanunchează în câteva versuri niște principii de viață de o cuceritoare omnie, adresîndu-i-le femeii:

„Faptura de petală și de un bob de rouă, Dă-i zilnic dimineața o bucurie nouă, Ofranda de răsplată și poezia lui. O, alta mai suavă și mai cîștita nu-i”.

Valoarea gnomică a versurilor de mai sus mi-a adus aminte de faptul că se obișnuiește să se scrie pe frontispiciul anumitor case din Transilvania, destinate noilor căsătorii, versuri sau proverbe menite să le o călăuză etică în viața. Atari versuri s-ar cuveni să onoreze un fruntar de casă nouă și să intre organic în tradiția populară.

Se rotunjește pe această coordonată o dimensiune a liricii noastre introdusă de Argezi și continuată de Beniu, cu alte modalități, și-anume poezia dragostei conjugale și a căminului, văzută nu din unghiul sentimentalismului burgez, ci din perspectiva unor înalte răspunderi sociale, a deplinei egalități în drepturi dintre soți, drepturi pe care numai socialismul le-a putut asigura. Cultivînd o atare poezie, Argezi nu verifică legi etice, nu rimează sfaturi gospodărești, cum se întîmplă cîteodată chiar la unii poeți de vază. Principiul etic se sensibilizează în imagini concrete. Noțiunea de soț e intruchipată material pentru a putea sugera, astfel, esența ei:

Strădania și munca lui aspră pentru tine, Fac zilele să-ți fie mai mari și mai depline. I s-a zdrobit genunchii și i s-a frînt

spinarea, Să-și merite și blîdul gustos și sărutarea. Din fundul mării zmulge-n șirag mărgăritare. Pentru grumazul zveltei și chipesei fecioare.

Din noaptea a clorochinii de stele și scînteii Pentru brățari, pafale, inele și cercei. Luceferii de aur din piatră seacă-i scoate,

Mușcat de colții stîncii și singerat în coate E jertfa lui de sine aprîșă de-o idee. Ideea, ca și lupta și plînea-ți tot femeie.

O altă latură care străbate dintru începuturi universul liricii argeziene este poezia despre poezie, despre actul de creație sau despre ipostaza creatoare a poetului. Ea se întegrează, de fapt, unei preocupări mai ample, care ține de un gest gnoseologic, de un dramatic efort de cunoaștere, căci această este prima însușire pe care Argezi o acordă artei. Acestei însușiri a artei îi e închinată o poezie de îndemna și învățatură: „Poetul necunoscut”. Debutant el însuși cu fiecare nou poem — cum singur spune — Argezi cere tînarului poet să privească arta cu toată gravitatea, cu tot spiritul de răspundere.

Se concretizează, în aceste sfaturi simple de muncă literară, întreaga experiență artistică a maestrului venerat, întreaga sa exigență față de cuvîntul scris, în care niciodată n-a văzut un joc grațios al spiritului:

„Cînd țî-ai pornit clădirea altarului visat, Vezi că, furat de iazme, să nu te fi-nșelat. De vreme ce-ai să umbli prin suflete-n

cuvinte, Te legi de la începuturi, visînd, cu jurămînte, Dezgropi pe om din beznă, faci stelele să cînte.

Să n-ai deșertăciune, nici har să te-nșpăimînte. Cu tainele nu-ncape de-a gluma să te joci: Cite cuvinte-n carte, atîtea-s și găoci.

Pentru ca arta să fie durabilă, să aibă eficacitate, e nevoie de dăruire de sine, de jertfă dureroasă a meșterului din baladă:

Altarul ca să fie și pietrele să tie. Cer inima și viața zidite-n temelie

Sînt în volumul Poeme noi sinteze ale unor ipostaze lirice caracteristice pentru Argezi, sînt simțiri și gînduri profunde umane, de o

I. D. BĂLAN

mare complexitate și înfinită gamă de nuanțe exprimate în versuri care nu o dată conțin valori gnomiche. Este aici o impresionantă unitate dialectică de creșteri și împliniri, cuceritoare de orizonturi noi, în care încap și emoția gingașă în fața iubirii și gîndul ce se înfruntă cu absolutul. Această carte este încă o lespede așezată, în epoca noastră socialistă, pe culmea monumentului vast pe care-l alcătuiește opera argeziiană.

Implinind 80 de ani, actorul-dramaturg G. Ciprian și-a luat singur un „interiu” și l-a oferit spre publicare, săptămânitic trecute, „Căzile literare”. Faptul nu l-a deconcerat pe cititorul obișnuit care cunoaște atât modestia cât și farmecul personal al maestrului. Nastratinesc, gestul n-a avut darul să amuze numai, — înfățișarea aniversară dintre actorul-scriitor octogenar și „public” a fost în acest fel și se poate de originală și la „scenă deschisă”. Actorul, și deopotrivă scriitorul Ciprian, care a contribuit la prestigiul teatrului și dramaturgiei noastre și la consolidarea frumoaselor tradiții — nu poate fi și nu este uitat de oamenii de azi. În „Măscărici și Mizgălici”, G. Ciprian vorbește prea puțin despre sine, și, cînd vorbește, o face mai critic decît atunci cînd își amintea pe alții — „huz de neacă” — cu subtilă intenție de fapt de a sublinia și mai mult meritele celorlalți — actori, scriitori, oameni de artă și cultură etc.; prezenta sa în cartea citată, cu tot efortul dădit al autorului, de a o trece neobservată, rămîne, însă, o permanentă vie, fermecătoare și spirituală, prin omnia cu care scriitorul judecă împrejurările și pe „eroii” evocați; G. Ciprian a pus totdeauna la baza lucrărilor sale criterii etice, frumusețea morală a omului a fost mereu considerată de autor piatra de încercare atît pentru cîntărea omului obișnuit cît și pentru cei deosebiți „cineva”. „Căzile literare”, am primit un răspuns invariabil în cartea amintită, G. Ciprian, și aceste cuvinte pot suna foarte bine și ca prim răspuns la interviul nostru, dedicat tinerilor.

Masiv încă, tuns scurt, țepos, ca în tinerețe, avînd vorba rară și grea și aceeași mișcări liniștite, G. Ciprian este, la 80 de ani, la fel de rezervat și prevenitor, în același timp dornic și cu „multă rîvnă de a cunoaște și prețui oamenii” (cum ne-a scris în dedicația pe volumul recent redătat, „Omul cu mirtoaga”). Solicitîndu-i un interviu „autentic”, s-a arătat încercat, a lădat întrebările noastre, numindu-le „prea înalt-teoretice” (pentru că atunci cînd cu politicienii credem, și-o fi părut mai degrabă „incilicite”). Și, trădîndu-și conștientul și foartă muncă de dialog interior, a mărturisit, prin fraze eliptice, că fiind și „mizgălici” nu poate scrie răspunsuri de scriitor pe manuscrisul cu întrebările altuia; și ne-a înmînat, după cîteva zile, drept răspuns, tot un „auto-interviu”, notat ca în piesele de teatru cu personaje și replici (Reporterul/Ciprian), chiar cu unele paranteze care sunau a indicați „scenice”. Cerîndu-i — drept completare la „auto-interviu” — citeva mărturisiri despre munca sa de scriitor la principalele piese de teatru, „Omul cu mirtoaga”, „Capul de război”, „Nae Niculău”, la volumele sale de însemnări și amintiri, am primit un răspuns invariabil: „N-am știut că am talent”. Și a deplasat discuția de la activitatea sa de scriitor, la aceea de actor — și ne gîndeam, ascultîndu-l, că, de la-m fi întrebât despre cele peste șase decenii de scenă, ne-ar fi „înțors” un răspuns despre împrejurările în care și-a scris piesele de teatru. De fapt, acesta n-avea cum să fie un „joc” magistral al modestiei, — activitatea de scriitor al lui G. Ciprian a fost prea strîns legată de teatru, de lumea scenei, — și amintirea anilor cînd a lucrat, de pildă, la „Omul cu mirtoaga” (întîia sa piesă, pe care a terminat-o la 43 de ani) — chema alte amintiri din viața sa „cotidiană” ca și din aceea de actor, viață care l-a făcut să strădăie o lume vastă de oameni și de voluri, de „măști” atît ale scenei cît și ale străzii. Maestrul ne-a vorbit despre „drumul de umilințe și neîncredere” lăsat în urmă de actor și scriitor, povestindu-ne despre toate cu calm și cu siguranță, în interiorul „casnic” al locuinței sale, unde fotografiile de familie abundă. Ne-am fi așteptat să-l găsim într-o „casă a amintirilor”, cu fiecare colț ocupat de imagini ale actoricești din atîtea și atîtea voluri: lacheul Jean din Iulia de Strindberg, Krogstad din drama Nora de Ibsen, Rogojin din dramatizarea după Ildiul de Dostoievski, Mevisto, Machbeth, Richard al III-lea... În loc să înfățișăm risipa acestor imagini, am observat grîja paternă cu care maestrul a așezat în prim plan al „interiorului” fotografiile familiei sale, printre care am remarcat, în primul rînd, pe aceea ale fiilor săi — actori. G. Ciprian și-a arătat astfel, și în propria sa casă, o discretă prezență. Cu înecut, reporterul a fost acceptat și el — și astfel, de la „auto-interviu” pe care G. Ciprian îl lucrase cu mîgăla replică de replică, am putut ajunge la un interviu propriu-zis, pe care încercăm să-l transcriem aici, cît mai aproape de felul cum s-a desfășurat.

Viață și scenă.

Actor și scriitor dramaturg

— Prin mijlocirea scenei, ați avut o legătură permanentă cu marea literatură. Nu considerați nimic, desigur, că numai această continuă confruntare poate naște un scriitor-dramaturg. Dar sa încercăm a afirmă: observația asupra lumii și asupra vieții obișnuite putea fi mereu filtrată și conjugată cu cunoașterea de substanță oferită de imaginea artei și literaturii dramatice. Cît de fertilă a fost pentru actor această relație permanentă ne-ați făcut să înțelegem în cartea dvs. „Măscărici și Mizgălici”. Am urea însă mărturisiri mai bogate privind posibilitățile sportive pe care această legătură le-a oferit scriitorului de a crea piese de teatru. La 43 de ani ați debutat ca autor dramatic. E un fapt care invită pe mulți la părerea că „debutul” a rămas vreme îndelungată în manuscrise. Actorul, care juca pe Shakespeare, pe Ibsen și pe Victor Hugo, opera probabil o cenzură severă asupra scriitorului... Poate a fost și un „debut fertil” în teatru, care o-a superat ceva din umilințele și idealul urmărit și împlinit de arhivarul Chiriță din „Omul cu mirtoaga”.

— Cum am debutat? Istă o întrebare hazlie, așa cel puțin cred eu, după 80 de ani de viață și 60 ani de teatru. Mai știu și eu cînd am debutat și cu ce? Cu niște vorbe oarecare. Dar

m-ați întrebât despre un rol, despre un debut „fertil” în teatru. Ei, da, așa se schimbă vorba. Dar rolul lacheului Jean, dacă a fost „fertil” n-a fost înău un debut, trecuse de la debut vreo 5-6 ani, dacă nu mă înșel. Da, rolul lacheului Jean din piesa „Domnișoara Iulia” de Strindberg a fost primul meu mare succes — un succes care mi-a legănat tinereții. N-am fost frumos niciodată, dar în această piesă păream și frumos. Și astfel, pe scenă, după un act de umilință în care mi blestemam zilele că m-am născut fecior de slugă, în partea a doua a rolului și a piesei o terorizăm pe Domnișoara Iulia aruncîndu-i toate invectivele sufletului de lacheu necioplit. Au urmat alte roluri... Machbeth — rolul titular — Krogstad în Nora, Mevisto, Rogojin, Richard al III-lea... Mi-au plăcut toate rolurile, dar cred că Richard al III-lea a fost rolul în care am putut încerca posibilități multiple de actor. Personal clinic, pervers, rău plămîdit, firos, răzbușător, — a fost pentru mine un timp de experiență unic.

(Urmează o pauză lungă, în care reporterul caută să-și imagineze replica lui Richard în interpretarea lui G. Ciprian, de acum cîteva decenii: „Un call! Un call! Un regal pentru un call!”)

— Scena „cosciugelar”. Indesebni, a fost o experiență artistică rar înțîlmită și mai bucur și azi după șaptezeci ani de victorie pe care izbuteam s-o am asupra Lady-ey Ana, carea îi zmulgeam fîgăduința apropiată căsătorii. În fata cosciugelar înec fumegeam ale soțului și tatălui ei — răpuz de mina perfidului Richard. După cum, îmi stăruie în amintire, rolul avocatului decăzut Krogstad, precum și rolul lui Rogojin... Un rol foarte drag mi-a fost Răcănel — regele braștelor. În „Clopotel scufundat” de Gerhart Hauptmann. Și iată că ajungem la întrebarea dvs. dacă legătura cu scena, cu capodoperele literaturii dramatice universale, m-a influențat ca scriitor. Fără să văreau, da. Tot depînd de Shakespeare, de Dostoievski, Moliere, O'Neill și alți corifei ai literaturii dramatice universale, m-am deprins cu stilul lor, cu „știința replicii și a scenei” — și am văzut cît de searbăde erau încercările altor autori. M-am ferit însă să mi însușesc stilul cuiva. Și asta mi-a prins bine, intrucît, în nici una din lucrările mele, nu s-a spus că sîm fi imitat pe cineva.

— Să revenim la cealaltă latură, latura de dincolo de scenă, cu lumea et cotidiană, obișnuită. În „Omul cu mirtoaga” — ați mărturisit în cartea dvs. de însemnări și amintiri — ați avut ca punct de plecare modele vii...

— La „Omul cu mirtoaga” am lucrat vreo 7-8 ani. Nu încontinuu. După cum am mai spus, citeva întreruperi în legătură cu scena mi-au prilejuit lucrul la piesă. Am pornit în-

de vorbă cu G. CIPRIAN despre literatură

tr-adevăr de la unii oameni reali. Nu știam însă că am talent... Scriam și personajele mele răsăreau tot mai limpede pe măsură ce au trecut anii, pînă la terminarea piesei, în 1928...

(O nouă pauză. Ne revin în minte de astă dată citeva rînduri din „Incheierea” scrisă de G. Ciprian, în 1958, la volumul său de amintiri pe care le transcriem în șirul răspunsurilor de aici, scotîndu-le nimerite pentru evocarea drumului străbătut în trecut de scriitor):

— Viața pe mine nu m-a răsfațat, deși am iubit-o și o iubesc. Am cîntat-o în proză, dar și în stihuri, uneori...

(Apoi G. Ciprian reia, la rugămintea noastră, mărturiile ale sale mai vechi, pentru a le oferi și aceloră dintre tinerii cititori care nu le cunosc încă):

— Am scris despre împrejurările în care am lucrat la „Omul cu mirtoaga”. Spunem că, pînă în stagiunea din anul 1927, adică timp de două decenii, măscăriciul Ciprian se purtase bineșor, izbîndînd să-și infiripeze, de bine de rău, o firmă artistică onorabilă. Dar tot ce clădise cu trudă măscăriciul, a dărîmat hain și fără milă — mizgăliciul — căci în seara de vineri — 7 octombrie 1927 — dată memorabilă (cel puțin pentru autor) — s-a jucat pentru întîia oară comedia ecvestră „Omul cu mirtoaga”. La întrebarea Cum am scris povestea asta, repet că întîmplarea mi-a scos în cale, o dată, la alergările de cai, pe un biet suflet al teatrului național de atunci, un anume Vasiliu, care venise în acea zi, gătit de paradă: cu botfiori, pantaloni bufanți, gheroc cadriat, șapcă nouă... „Am găsit subiectul” mi-am zis, căci numele unu. N-am lucrat, după cum am spus și altădată, cu cîteva de personaje, ci cu a b c... Și astfel personaje pe care nu le imaginam inițial, au început să răsăre... Sufletul a rămas în urmă. Pe parcurs mi s-a părut mai interesant alt „model”: „nenea Coni”, arhivar la Ministerul de Finanțe de atunci, care însă nu fusese niciodată în viața lui la carusele de cai...

— Și tot Coni a fost întîiul căruia i-ați citit lucrarea...

— Da, am spus, primul căruia i-am citit comedia, el a fost, după cum tot el a fost și primul meu critic: „Nene, mi-a zis, păcat de muncă, păcat de timp pierdut”. Neîncrederea cu care a fost primită vestea că aș fi scris o piesă a fost mare și în consiliul teatrului național din acea vreme. Directorul mi-a acceptat-o, fîgăduindu-mi hatiful că o va trece la mătinee pentru copii. După seara de succes a premierii, același director, Corneliu Moldoveanu, mi s-a adresat mirat: „Se poate să ai tu așa lucruri ascunse în pielea și să nu-mi spui și mie?” Îmi amintesc cu plăcere că înainte de a fi jucată, actul I al piesei fusese apreciat de Brătescu-Voinești... dar cel care

s-a zăbuit mult pentru piesă în acel timp a fost Al. O. Teodoranu.

(G. Ciprian nu ne spune mai mult despre „seara premierei” și în tăcerea care se prelungește pînă la următoarea întrebare, reporterul își rememorează pentru tînărul cititor spusele mai vechi ale dramaturgului despre seara de mare succes din 7 octombrie 1927):

— Degustasem de multe ori nectarul amelor al aplauzelor, dar în seara acea am bătut din chiar ambrozia zeilor. Ceva ce sparge invelgul vorbelor...

(În continuare, ne revin brusca în memorie pasaje din capitolul „Sărăcie lucie” din volumul de amintiri în care autorul și-a evocat visurile sale chinute de adolescent):

— Atunci un năduf greu se încingea în mine: rîvna de a înțîpui ceva — ce anume nu știam — dar care să mă scoată din umbră și din umilință.

(Și din nou, reporterul și-a îndreptat memoria spre mărturiile pe care dramaturgul le-a făcut despre seara premierei):

— Crescusem într-un ceas, cît nu crescusem într-o viață... Un om slab de inger și-ar fi pierdut cumpătul, ar fi umbalat a doua zi pe ulițe cu joben, cămasă de mătase, pantalonii cadrițați, cravată cu picățele, mînuși glace și pantofi cu bomburi și scîrîțetori. Eu, însă, asemenea lui Chiriță arhivarul am rămas la aceeași temperatură...

— Ați obișnuit — revenim noi de asta dată cu o întrebare pe planul discuției prezente — ați obișnuit să scrieți replicile pieselor dvs. gîndindu-vă în același timp la actorul care le-ar fi putut interpreta mai bine?

— Niciodată. Această modă pariziană n-am aplicat-o.

— N-ați dorit niciodată să interpretați, pe rînd, fiecare rol, de pildă din „Omul cu mirtoaga”?

— În „Omul cu mirtoaga” am jucat rolul lui Varlaam și atunci numai ca dublură a actorului Sirbu. Îmi amintesc cu multă plăcere rolul Varlaam creat de Gr. Vasiliu-Birlic, mai puțin izbîndit însă în cel al lui Chiriță... Ca interpret ai lui Chiriță mi-au rămas vii în amintire Calboreanu, Mortun, și recent, tînărul Matei Alexandru. L-am dorit mult și-l doresc încă în rolul lui Chiriță pe Radu Beligan.

M-au bucurat în anii aceștia grîja și interesul care au fost acordate piesei „Omul cu mirtoaga” atît pe scena Teatrului Național cît și pe scenele teatrelor din provincie, la Timișoara, Sibiu, Turda, Oradea.

— Ați avut și o confruntare a piesei cu publicul din strălătate, la Berlin, Praga, Paris, Berna... Confruntarea e destul de veche. În această lungă confruntare ați mai revenit asupra piesei, ați rescris scene, replici?

— N-am rescris. Din spectacolul de la Berlin, care a avut loc puțin timp după premiera din București, mi-am însușit pentru piesă citeva elemente de regie foarte prețioase care mergeau tocmai pe liniile esențiale ale lucrării și nu pe artificii. Cît privește spectacolele de la Praga (1930) și de la Berna (1932) nu le-am putut vedea...

(G. Ciprian nu ne dă amănunte despre amărăciunile autorului de atunci, alungă acest gînd cu un gest al palmelor în aer și recurgem din nou la mărturisirile sale din volumul de amintiri, pentru a-i însoțita cititorului memoria climatului cultural, întretînut de politica regimului trecut):

— La Praga, cu toate stăruințele mele, n-a fost chip să slung. Am bătut pe la toate usile, dar nici unul din zeii de plastilină și timpului, nu s-a miștoșit să mă ajute să plec, deși mulțora din trepădușii care n-aveau nici în clin, nici în mîncă cu lucrarea mea, li s-a dat posibilitatea să vadă premiera din capitala Cehoslovaciei. De aceeași jălnică mentalitate m-am izbit și la spectacolele de la Berna, unde „Mirtoaga” a fost reprezentată în 1932. Mă doare și acum că printre corifeii care au fost căruțați cu acest prilej în sloping-car pînă în inima Elveției, nu s-a găsit un locșor de bogdaproste și pentru nerfelicitul de autor...

Îl întrebăm mai departe pe maestrul Ciprian despre arta „replicii”, a scenei, a „arhitecturii dramatice” — în sfîrșit, despre toate „problemele capitale” care pot încăpea într-un interviu... G. Ciprian ne-a zîmbit patern, ne-a pus mîinile sale mari pe umeri și ne-a șoptit:

— Nu știu...

Trecînd apoi la celelalte piese ale sale, autorul ne-a vorbit cu grîji delicate despre ele, descîrîndu-ni-le amănunțit, vorbind-ne despre latura lor umanistă, despre valorile lor etice, precum și despre perșirile relelor întocmiri ale trecutului.

— „Un lup mîncat de oaie” a fost apreciat în anii aceștia, pentru critica la adresa falselor ferarbizări din societatea burgheză... „Iachim Iuliu poporul” este dedicată ideii de pace, spune G. Ciprian, pe un ton de calmă pleoară. În piesa „Capul de război”, lucrare la care tînărul meu, e o frondă acerbă la adresa „ordinii” din trecut, care împingea omul la rutină, la automatism, li multa personalitatea...

Și, în incheiere, vorbindu-ne cu multă căldură despre prețuirea și distincțiile de merit pe care le-a primit în acești ani, maestrul G. Ciprian a fînt să ne amintească, cu bucurie, că foarte curînd, îi va apare o nouă ediție a volumului „Măscărici și Mizgălici”.

Ștefan Bănuțescu

ATOTIPIA

AUTO-FILMARE SAU PREMIUL DE AUR

Pe Ecranul revistei „Steaua” (nr. 6103) rulează un film intitulat „Mărturisiri”, un film despre lungă și glorioasă istorie a artei teatru („Scuța istorie”, „Arta” și „Mărturisiri”) film care este întreprins unu. În chip nedorit, de el regizorul porni a cuvînta către contemporanitate:

„Într-o zi, foarte tîrziu, am primit un telefon: „... Al obținut premiul cel mare al festivalului”. Palma de aur.”

Apoi: — Dacă tu ai luat premiul de aur, mi-a spus mama, atunci de mine trebuie să fie două lucruri: întâi, ea să fi crezut că într-adevăr un film obținut premiul de aur, trebuie să cîștige încă un premiu de aur. Al doilea: începînd de mine dimineață să salut cu birou pe „steaua”. Al doilea, să recunosc, e obligatoriu în continuare, profesia realment interesantă cînd e vorba de nașterea și concretizarea unui sau altuia din cele 3 filme, se scindează în trei: „Mă se pare că filmul devine formidabil — întotdeauna am fost convins că fac filme formidabile chiar cînd fac filme proaste.”

„După scurgerea cîtorva minute de vizionare înfățișată, stop! — „Sîm într-o foarte tîrziu, am primit un telefon: „... Al obținut premiul cel mare al festivalului”. Palma de aur.”

Și din nou tei-motivul stimulator al gioriei personale: — „Dacă tu ai luat premiul de aur atunci mereu vorbesc mamei, dacă vrei să te crează tot că într-adevăr l-ai meritat, trebuie să mai câștigi încă un premiu de aur și asta am făcut: am obținut marelui premiu la festivalul de la Tours cu următorul film: „Arta”. Urmează trei citate (în total cinci, cu cele de pe generici) din presa franceză, conștientă valorii și marelui premiu acordat filmului „Arta”. Recenta următoare — bogată în fantezie — „Homme Sapiens”. Dar, top 1 lung monolog: „Homme Sapiens” a fost prezentat la festivalul de la Karlovy Vary — Cehoslovacia, și a obținut marelui pre-

ATENȚIE: COPII!

Indicativul de mai sus ar trebui poate, (exprimîndu-ne mai sever) să treacă și privirii redactorilor care alcătuiesc atît de răspîndit album pentru cel mic, „Arta-Pogonici”. Astfel poate că el s-ar strădui mai mult să nu publice în paginile albumului unele producții pseudo-literare și pseudo-educative. (Cîci ne întrebăm: cît timp vor mai fi rețelute povestile cu același insuportabil Grivel și aceeași rînduică nevoită din Priana așpei rupte să rămîna peste țărîm în cubul de lemn (!) amintit în „Arta-Pogonici”, cînd de bunetea lipse de orice sens, care răzbat din unele bucașii).

Pînă și la versurile despre muncitori, unii autori nu se pot abține să-și imagineze tot ce pe niște huncle. O poezie despre dogmatii de la Casa Școltei se încheie astfel: „Din dragostea lor de huncle, Borneș spre voi, ne poartă, Poveștile pentru cel mic, Ce le iubim cu toții”.

Cu unele excepții (V. Tîlburu, V. Zamfirescu, R. Mureșanu, Al. Popovici, E. Cîndăru, T. Constantinescu) cel mai mult dintre colaboratori, ori de cîte ori zăvălesc noile „realități” din țara noastră, se simt ispitii să recurgă la asemenea platitudini și abstracțiuni: „Nol, Maria și Andrei / Mîngui de viață, grei / Trăm într-o lume nouă, / Prăspărit, încă sub rouă”. Abstracțiunile și platitudinile

de genul celor de mai sus fac nu o dată casă bună cu lipsa de îngrijire, trîmie strîluc, povind de la o poveste lituaniană, verificată rîndimentor o istorioară în care deosebirea dintre un muncitor și un huncle este sugărată prin realitatea celor două personaje la... ger. Verșilearea e contuză, echivocă, în contradicție cu sensul poveștii originale. Copilul, care a sîdit din prima parte a istorioarei că huncleul „gras și îngîmfat” a înșelut, nu știe cum să la replică pe care o dă muncitorul lui Ger și Pul de Ger în final: „Omule, mie (!) s-a zgîmbit, / Doar puțu s-a plîns” / — Tu pleacă de aici, mă rog, / Doar nu sînt un slăbănog!”

Ceea ce te nemulumește, de asemenea, la lectura acestor albume din ultimele luni este limba cu totul neîngrijită și care sînt acrise multe bucașii. Te izbesc în mod neașteptat diminutivete dulce (făgurașul, hîinutele, mălucetele, împăciutele etc.). Heentele (rosii, lacrimine, s-adura, în loc de s-adună etc.), epitețele tip (hucălavă, dolofana, drăgășas etc.), folosirea improprie a cuvintelor (cuvintele care înfloresc, colajele care sînt și lungi și hondoace, casele care sînt albe ca un juveșor) agramatismul unor exprimări.

Oare sîi ulit redactorii de la „Arta-Pogonici”, că producțiile pe care le publică au între altele și mîntrea de a-i învîșă pe copiii limba română? La neîngrijitele stridente de limbă se adaugă cele de verșificare — rînduică stilice, zimele plate.

Multe din lipsurile semnalate se explică și prin faptul că în paginile albumului se răsfață autori de un talent literar decădată încerc (Valeriu Tanu, Lucia Nicola, Grigore Vlăduț, G. Lazăr Demetrescu s. a.). Fără îndoială, contribuie și dezinteresul cu care privesc mulți scriitori verșibili, vîrstnici și tineri, acest sector literar.

În albumele cercetate de noi sînt, cel drept, și unele bucașii valoroase, ceea ce nu ne împiedică să stragem cu seriozitate atenția colegilor noștri de la „Arta-Pogonici” asupra urzîntei cu care, lîmă de lîmă, tolerază neajunsurile de genul celor menționate. Considerăm că ele reflectă clar lipsa de exigență față de unul din aspectele esențiale ale muncii de alcătuire a unei asemenea publicății.

I. MUREȘANU

INSOLAȚIA SPECIFICĂ

— Mic tratat științific —

PRECIZARE.

Studiul de față, care-și propune să arunce o lumină puternică și definitivă asupra insolației literare, ca parte integrantă a insolației, în genere, reprezintă rodul unei munci laborioase de cîteva ani în șir și face parte dintr-o lucrare de specialitate mai vastă a noastră, intitulată „Vest tîrziu științific de specialitate” care sperăm că va fi gata și va apare în anul 1999, luna februarie!). La elaborarea acestui tratat am folosit numai metode de cercetare științifice. Toate informațiile care ni s-au părut dubioase, inexacte și neîncredibile, le-am jurnat ca sigure celorlaltor noștri care studiază această problemă, pentru a-și putea apoi combata la timp, mîrîndu-ne cum au putut și atîi de ignoranți.

Dintre metodele folosite de noi am amintit aici numai două: a) munca de arhivă și bibliotecă; b) munca de restaurant și grădini, adică ne-am ales numai acele locuri unde ne puteam înțîli în mod riguros fie cu operele scriitorilor îndrăgiți, fie cu scrierilor îndrăgiți în persoană.

Aducem pe această cale mulțumiri grupului nostru de cercetători și colaboratori care ne-au dat un ajutor prețios la editarea acestui monument. Lipsa de spațiu ne împiedică să le cităm aici și numele, cercetătorii noștri activi, în genere, nume lungi. Mulțumim călduros tuturor scriitorilor care ne-au dat cărți cu autograf.

AUTORUL

București, 2 Iulie

INTRODUCERE ÎN INSOLAȚIA LITERARĂ

Căldura aceluia corp cereș numit încă din antichitate „soare” are asupra oamenilor, așa cum putem citi și în „Informația Bucureștilor” de ieri!, efecte mari.

Efectul caniculei asupra literaturii se numește insolație literară. Un prim și grav simptom al insolației literare este starea de moleșală. Nu o-și întrebă de ce țara apar atît de multe studii-fluvii, fluvii-studii? De ce întîlnim tot mai des, la sfîrșitul unor articole, „ca urma”, sau „urmarea în numărul cîtor”, sau „nu lămă îngăduindu-se a reveni cu un studiu mai larg?” Unele articole se dilată atît de mult, încît curg din pagină și pești citii urmează pe lîngă chioșcuri.

INSOLAȚIA LA REDACTORI.

La redactori, insolația se manifestă printr-o stare de lehamite față de muncă, sau pur și simplu printr-o stare acută. Dacă pînă atunci unele articole sauau la redacție ca niște elefanți și apăsau în revistă ca niște șorțuri, acum elefanții apar ca alare. Cîntărea redactorilor le a sa de cold, că nici nu-și mai dau bina seama dacă lucrarea e pentru revistă lor sau pentru revistă vecină. Încercă totul ca niște funcționari distrași de la post. Așa se face că apar în gazetă articole care au mai apărut în altă parte, fotografii fără explicații, explicații la fotografii fără fotografii.

Retineti din timp cîte un exemplar prin librăria Nr. 17 (n.n.).

* Vest „Informația Bucureștilor” de ieri, pag. ultimă și următoare.

INSOLAȚIA LA POETI, CRITICI, PROZATORI.

Prin luna iulie, insolația literară este aproape coaptă. În această perioadă, floarea polemică, mîindu-se de căldură ca o macaroană, este pur și simplu mîncată de adărcari, însă și subte a verbi. Sînt unii scriitori tîrziu care mîncă astfel și pînă la 30 de „macaroane” săptămînal, numai spre a împiedica scarea creșterii polemice.

În cursurile poezilor recin obsesivă imaginile „Polul Sud”, „Polul Nord”, „Ice-berg-ul inimii mele”, „ca un ren” și „ca un suflet de frig pe mări”. Criticii își bat capul să afle de unde această lîngă către noștre periferice ale pămîntului? Chiar și în frumoasa imagine „Polul Sud” lor li se pare a găsi prea mult apă de ploaie.

În ceea ce privește yu critici, apa de ploaie îi face să cadă în apatie. Și se întîmplă, în această perioadă, de cînd, fie să lăude un scriitor exact pentru același lucru pentru care îl criticasem ceva mai înainte, sau chiar în același articol, fie să încerce teribil titlurile și volumele. Popularea aceste judecăți de valoare așa de tremurătoare, se numesc „insoliteze”. Științifice, ele poartă numele de „confuzii”. Sînt unele confuzii (în „Vastul tratat științific”, acînd mai mult spațiu la dispoziție, ne vom permite să cităm chiar numele unor autori de confuzii reșite) care ajung o adărcărie păcătoasă pe capul autorilor și a revistelor. Din ele în naștere erata, așa cum Mîncă se naște din migrena lui Zeus. O huncă rădă, pentru a fi luată în serios de cititori, trebuie să conțină următoarele cuvinte: „regretabilă”, „erorare”, „tipografică”. De exemplu: „Erată! Dint-o regretabilă erorare tipografică în articolul „Orizontul” apărut în revista noastră, în loc de „Invențiatul nostru poet Sic. Gulidă, care a scris Iliada și Odiseea”, se va citi: „Invențiatul nostru poet Sic. Gulidă care a citit Iliada și Odiseea”, sau: „Erată — Titul articolului nostru publicat în numărul trecut pe pagina înșite, se va citi „Un scriitor dotat” în loc de „Un scriitor ratat”. Cele mai periculoase sînt erata la cărți. După ce ai citit un roman de zăse sute de pagini, s-ar putea întîmpla să gîdești la sfîrșit urmatoarea „Erată”: în locul acestei cărți se va citi „Marile speranțe” sau orice altă carte.

Literatura pentru copii și prescolari devine în această perioadă „literatură pentru copilași și preșcolăruși”. Se pot citi acum poezii de felul acesta: Sică, Lică și Ionel

Gînd au fost ieri în oraș
Au bătut un stropel
Care n-avea sînoșă;

Morala:
Ionel, Sică și Lică
Ce zice-o coacă burcă?

CONCLUZII *
1) Insolația literară s-a manifestat îndobșite la scriitorii și citii.
2) Și ceilalți oameni pot suferi de insolație, dar de insolație neliterară.

3) Cel mai bine suporiți canicula erau scriitorii care au fost tînuși, prin grîji critici, într-o atmosferă căldută, de apologetică.

* Concluziile au fost formulate sobru, în propoziții și cuvinte foarte simple, pentru a putea fi mai lesne traduse în alte limbi.

Marin Resescu

Desen de DAN A. IONESCU

AUDIENȚE

Primul a intrat un tânăr vinjos, cu umeri lați, cu niște mâini lungi și groase. S-a oprit în ușă. După ce a salutat respectuos n-a mai știut ce să facă cu pălăria. Primul secretar l-a invitat să se apropie, să ia loc. Tânărul s-a apropiat, dar a rămas în picioare.

— Eu sint al lui Ferdinand, tovarășe prim, al lui Ferdinand de lângă fântina lui Petcu.

— Ești cel mijlociu, Ghiță, nu?

— Al lui Ferdinand? Dădu din cap și după ce se mai gândi puțin începu să bîgule ceva în legătură cu un necaz care-l are cu locul de casă. Că cineva de la sfat nu vrea să-i dea crezare, că acel cînova de la sfat nu vrea să vină pe teren să vadă problema la fața locului. Primul secretar după ce-l mai puse câteva întrebări ridică receptorul și-l certă pe tovarășul vicepreședinte. Blea. Ii spuse acestuia să-l primească imediat pe al lui Ferdinand să rezolve cu toată seriozitatea ce-i de rezolvat.

Tânărul vinjos își notă pe o bucăciță de hîrtie numele vicepreședintelui, salut și ieși.

A intrat o fetișcană de vreo 19—20 de ani. A început să vorbească de supărările ei fără a mai da număr zile. Un cetățean, Zbircea, de la cooperativa meșteșugărească zicea ea, îi face șicane. Ea e dactilografă de primul rang, zicea ea, și acel Zbircea nu vrea s-o primească în cooperativă. Că acel Zbircea tine în scrierivă niște dactilografate incapabile, care bat greșeli, care-l scoriau pe „iți” cu liniuță, nu comos punctuația, ortografia... A fost peste tot, zicea ea, să i se facă dreptate, și nimeni, dar absolut nimeni nu a ridicat nici măcar un deget pentru ea.

— Cum se poate? se miră primul secretar. Și noi avem nevoie de-o dactilografă bună. Se ridică și dispăru în biroul alăturat. Se întoarse de acolo cu o mașină de scris portativă. O așeză pe o

masă și după ce scoase din sertar niște coli de hîrtie o înviță pe dactilografă să copieze o pagină dintr-o broșură.

După ce luă pagina, primul secretar se lămurii.

— Altcieva nu știi să faci? Dumneata ai dat examen și la I.R.T.A. și, dacă nu mă înșel, ai trecut și pe la Baza de defaceri cu ridicata, ai dat examen în mai multe părți, așa e? Tovarășe Geta, noi avem nevoie de brațe de muncă la textile, la fabrica de încălțăminte, zău ț-ar folosi o calificare ca lumea.

Fata, rușinată, lăsă capul în pămînt și se îndreptă spre ușă.

— Unde pleci? o întrebă primul secretar. N-am rezolvat nimic. Ce ai de gînd să faci? Vrei să lucrezi undeva? Ți place chiar așa de mult mașina de scris?

— Da, foarte mult.

— Te angajezi ca ajutoare de țesătoare deocamdată. Dacă o să vadă tovarășii de acolo că-ți place mult dactilografia, o să te lase să mai faci practică la mașina de scris. Ori poate vrei să te ajutăm să urmezi un curs de dactilografie? Gîndește-te câteva zile și dă-mi răspunsul.

— Mă duc la țesătorie, spuse fata fără să ridice privirile din poalea...

Cînd a intrat bătrînul Pantea în birou, primul secretar s-a roșit la față. A început să-i tremure maxilarul. Își cănta o poziție mai bună în scaun și, privind în altă parte, undeva, ștersea, și făcu semn bătrînului să ia loc. Acesta înaintă cu puțină teamă spre scaun, dar rămase în picioare.

— Tovarășe prim secretar, eu sint din satul Pasca...

— Știu, moș Pantea. Ce necazuri ai?

— Vreau să tai o vacă. E stearpă, îi dau mîncare de pomană și tovarășul veterinar zicea s-o mai țin. Degeaba o țin.

— Spui că a văzut-o medicul?

— A văzut-o dar zicea că mai vine o dată s-o vadă și n-a venit.

Primul secretar chemă centrala, ceru legătura cu dispensarul veterinar, discută cîteva minute cu medicul și după ce puse receptorul în furcă, îi spuse bătrînului:

— Moș Pantea, înțeleg o să vină medicul cu șareta și o să vadă ce-i de făcut.

Bătrînu mulțumii, dar nu se urni din loc. Se uită în ochii primului secretar și continuă să stea mut cîteva secunde.

— Vine uitine medicul, moș Pantea.

Bătrînul se plecă în semn de mulțumire, făcu un pas spre ușă, dar numai un pas. Se întoarse iar spre primul secretar și, după ce-și frămîntă căciula în mîini, îndrăzni:

— Eu as mai avea un necaz. Stau singur cu baba mea... Simion, băiatul meu al mijlociu, lucrează la drumuri și șosele. E picher. Ar fi bine dacă ar fi lângă noi. Sintem bătrîni, ne-ar fi de ajutor. Cantonul de piche și chiar în casa noastră. Haralambie ar fi de acord să...

— Care Haralambie?

— Picherul care stă în casa noastră.

— Ce-ar fi de acord?

— Să faci schimb. Să se ducă el în Dimbu unde e Simion al meu, și Simion să vie la noi. Sintem bătrîni, ne-ar fi de ajutor.

Primul secretar ceru secția Drumuri și șosele a sfatului și rezolvă pe loc necazul bătrînului.

După ce ieși bătrînul, primul secretar se ridică de pe scaun, își frecă timplice, își aprinse o țigară și începu să tragă fum după fum. Se întimplase ceva cu el. L-am întrebat:

— Ce e cu dumneavoastră? Sînteți nervos.

— Sint din aceiași sat cu bătrînul ăsta. Nu știu cum a avut curajul să vină la mine. Poate nu m-a cunoscut.

— Dar ce e cu el?

A avut șase copii. Era sărac lipit pămîntului. N-avea ce da copiilor de mîncare. Eu, pe vremea ăia, aveam nouă ani. Tata era pădurar. Avea o brumă de leață. Aht că să ne putem duce zilele. Și noi eram patru frați.

— Și?

— El l-a omorît pe tata ca să-i ia postul de pădurar.

Și audiențele au continuat...

Nicuță Tănase

Intr-adevăr, e foarte lung drumul pînă la tine, mare!
De douăzeci de ani încheiași călătorești.
Noaptea, orientîndu-mă după focuri și aripi,
Ziu, după drumuri și săgeți.

Nimeni nu te cunoaște cu adevărat.
Pădurile te bînuiesc o zare,
Flutierile din satul meu, vis,
Ciopotele, cet.

Pe la copilărie, pe-acasă te-am căutat.
Era toamnă, am furat împreună gutul.
Seara, obosiți, am adormit în lin
Și la despărțire am plîns
În coamele cailor.

Adolescența am întîlnit-o într-o gară
Eram, deosebiți, și ne-am recunoscut,
Ne-am certat foarte mult și la o nuntă
Pentru cea mai frumoasă iată ne-am bătut.

Intr-adevăr, e foarte lung drumul pînă la tine, mare!
Nu știu de unde și cînd spre mine-ai să vii.
Te aștept cu toate corăbiile luminate
Rotindu-mă, — pămînt în jurul axei sale;
Bumace, țarurile, din toate porturile te strigă,
În rotocoale.

Luna cînd îmi trage umerii — maree —
Și umbli-n vis în imponderabilitate,
Perfectă din coasla mea sîngă te rupi
Necunoscută ăi, cu stelele toate.

Mi-e așa de dor, mare!
Clipa fără tine mi-ți cură zi mai lungă!

Astăzi în zori, te-am ajuns, în slîrșit.
Dacă ar fi să te desenez, acum,
Mi-ăș face autoportretul dintr-o linie îngrigurată.
Prea involburate sînt aceste zile,
Prea adevărate.
Dacă n-ar fi întîlnirile noastre la capătul lor
Le-ăș abandona pe toate,
E greu să duci pe umeri altele-ntrebări
Și răspunsuri uluitoare,
Invidios, pămîntul, pe urmele mele,
Mă-mpicdică de picioare,
Toate fluxurile vreau să se prelungească
În mine, anume.
Toate aripile să le port în lume.

Iată, ultimii adolescenți se desprind de mine.
Zi și noapte prin dreptul ferestrelor mele
Lumile lor, le-oud zuruind, retrăgîndur-se,
Rămăs pe propriile mele picioare
Fără scuturi și săbii — alți de limpede,
că îmi strevud sensibilitatea pînă la stea,
vibrantă și subtilă ca o lamă de cuțit,
Cu multă grijă, cred că se poate trece pe en,
Ca pe ghița unui riu de munte.
De un ultim copil cu puțină nostalgie
acum mă despart;

Sînt trist puțin — de ce să mă ascund!
Îmi pare rău copile, că te părăsesc
Îmi voi găsi eu oare mai profund
Un prieten ca și tine de firesc?

Pune-ți căciula albă de miel din mărțișor,
ia sania ușoară din podul șurii noastre
Și pleacă pe zăpadă, spre-o zare unde noi
N-am fost nicicînd să ridem din dimineți abastre.

În-ți cail țai cei roșii cu coame încălțite
Pe care-nțiu oară ai învățat un zbor
Și buciumele stranii din scoarță de răchită,
Briceauag cu plasele din corn de căprioară.

Vin alte înțelesuri, cu pumni bubuitori
Rot ne-nterupt în geamuri și-n clopotele mele
Și mă grăbesc, copile, mai lute să deschid
Și să mă-mprietenesc mai repede cu ele.

Rămîi copilărie... mă cheamă mai departe
Alți ani înțelți pe creștet să-i sărut,
Credința mea e mai presus de tine
Văpăia ei mi-e flămură și scut.

Cu pumnii ridicaiți în văzduh
Mare, bicurile rugina de pe mine!
Și tu soare sapă-mi în cer
Statui amintirilor.

Dacă nu ne-am fi cunoscut, mare!
Soarele acesta puțin întunecat aici, ar exista
Și vîntul lichid ar exista,

Și cașii-nțitorii
Și grașul meu undeva.
Toate ar fi existat și fără tine.

Eu, cu caietul de versuri mereu neterminat,
Neluns și cu alina entuziasm,
Încit vîntul, să-mi bată prietnic din spate.

Și prietenul meu ar exista, transfigurat,
Jumătate pămînt, jumătate zare,
Și satul acesta abia dezleagat
De clopote și icoane bizare.

Toate ar fi existat și fără tine,
Dar oare de ce umbli așa alergînd?
De ce mi-am pierdut toate lucrurile
Ce nu se jineau bine de mine?
De ce nu mai pot dormi fără vis?

Stau răsturnat pe-o plajă-nclinată
Și înțeleg totul dintr-odată:
Mare, trebuie să existăm de-acum împreună,
Cum un răsărit cu celălalt de lună.

Încă un cîntec se naste prin mine în lume
— Un chîr abia cîntat.
Melodiile lui — arme ușoare
Se-ntrepează în preocupările mele treplat.

Întinse-s aripile. Sub luceafăr
Alta depărtare grozavă mă-nțioară.
Ceasul cu pași de fosfor,
calcă pe geamuri, atară.

Deodată pornit, zborul mă arde,
Pînă unde voi răzbi, pînă unde?
Vîntulpleacă gîndul întrecută
Aripa vijind, răspunde

De-alteia drumuri încă neumbilate pe pămînt,
Viitorul în adîncul ochilor mei înțee se depune
Din ape, din soare, din vînt.

Întinse-s aripile. Sub luceafăr.
Pînă unde voi răzbi, pînă unde?
Nelnduplecat gîndul întrecută,
Aripa vijind, răspunde.

Cohor în somn — umbră a lunii-n ghitară
Pămîntul mă leagă de nițit și picioare
Alături dorm cu apele-ți domoale
Și părul blond îmi arde în enlea dumitale.
Noaptea întreacă potul și sufletu-ți deschiș,
Să treci neobservată din realitate-n vis.

Teama doar mă stîpîneau,
Rîm: monoton al meu
Fuxu-l înrola mereu,
Și am înțeles acum
Că sint la-nceput de drum...

Printre lumini săgetate de seară-n pămîni
Chipul meu viitor mă trage-nainte,
Înainte și zarea lopiță pe suluri de lum
Grăbește și strigă, și strigă și țace,
Iubirea în mine plajă rotundă deslace.

Dragă mamă, mă simt respus de bine,
Să știi că pe drum nu mi s-a întimplat nimic.
Numai pe terasa vagonului deschisă noaptea
Luceafărul m-a zgîriat în frunte un pic.

Din sat de la noi pînă aici
Mai mult urci decît cobori,
Asia cu siguranță și pentru că
Ești mult mai aproape de nori.

Marea, e-așa cum ne-o imaginam,
Mare agitată și rotundă,
Liniste, niciodată pe ea,
Și vîntul, nu pot să se-ascundă...

Aici soarele cade drept în trup,
Pat să-l aud răsărind în mine,
Nelinigiea de la timplice dacă mi-o rup.

Părul din blond mi s-a curit mai mult
Și ochii au parcă mai multe culori,
Dacă-i învîrt peste zare o dată
E ca și cum aș clipi de a mie de ori.

Spîrul din pădure ce-mi intrase-n călcîi
— Îi știi dumneata destul de bine —
Fără să-l simt, aici
A legit de la sine.

Seara mă plîmb în jersey pe falezi,
'Adică pe lumea dintre pămînt și mare.
O mină-mi miroase a loc și păduri,
Cealaltă a pești și a sare.

Și uneori dansez, ca la oraș,
Cum fi-am arătat că tu,
Pînă cînd marea se mută
În visele mele, țirziu.

Răsare luna, seară de seară,
Luna nu știe decît să răsară.

Mare, luna nu știe decît să răsară și-apună,
Luna ne ține mereu împreună.
Ce deosebire a între tine și ea
Ce deosebire, dragostea mea,
Ce-asemănare între mine și tine,
Deosebiriile sînt așa de puține.
Descuț alerg seară de seară
Pe plajile-aprinse, cu zgornoi de coară,
Marea de glezne și țârlpi pîlmas mă sărută.
Luna mă zmulge de ochi nevăzută,
Pămîntul mă mușcă cu dinții de mîlase.
Din satul meu munții mă strigă prin nose,
Luna răsare, seară de seară,
Mare, ce am pulea face, să nu mai răsară!
Prea e frumos și mult — cum să spun —
De parcă-n elemente ciudat mă descopun!

Dot într-un oraș o fată există pentru mine.
Urme grăbite, flori albe de cîreș.
Un capac melancolic și strîmb
Și apoi mereu strada cu geamuri de piatră.
O fată vie există pentru mine,
O fată cu ochi de liniște brumată
Și cu mai multe-ntrebări
după care se ascunde uneori
Cînd vreau s-o-mbrăzișez.
Într-un oraș, o fată există pentru mine!

Mă desprind de tine, mare,
Și e ca și cum
Iubita mea cu ochi de liniște brumată
M-ar lăsa pentru un altui
Așa dinti-odată.

Ne despărșim, mare.
Drum bun. Alte lumini
Pașii tăi îi vor iovi de-acum,
Tu o ței la stînga, eu la dreapta,
Tu cu drum, eu cu drum.
Drum bun, de astăzi, parcă mai încet
Umbli pe străzi fantastic de concrete,
Mă-ntorc de vreme seara acasă
Și stau prea mult cu coatele pe masă,
Mama îmi pune cîna și-mi mingie
Obrazul ca-n copilărie.
Nu-ntrebă, nu insistă, nu caută să-mi spună
Decît să-mi scot cămașa, un nasture să-mi pună
Luna răsare-o vreme iarăși, fără mine,
Și toate geamurile a privesc străine.
Marea iar e numai vis și pămînt
Și se frămîntă albă, sub palele de vînt.

Ion Alexandru

Desen de VICTOR CUPȘA

Mihai Negulescu

PROVERBE

Noaptea aceasta s-au ales apele și dimineața aruncă luminoase jerbe. La ora cînd tac nostalgia și încep cîntecul apei, adio, stanțe domoale, bună-dimineață, proverbe!

Cuvinte mai dense ca plătina și toluși atît de ușoare, cît par stoluți și vise... Peste cîmpurile tinere, soarele — dalina — își ridică lulpina pe brațe deschise.

IZA

Amiază de vară vibrînd lîngă noi, repetată, lași bătrîni galopînd lîngă vechiul autobuz... Călea ia, șoptea la tuburații gîsului Izei lîrîndu-mi-l din auz.

Drum fără trîslețe, numai cu tine, gesturi simple, firești, ca o chemare: vii? Și Iza vibrînd între noi prin verbina ca un gînd ce îți știi, ca un gînd ce mi-ți știi,

tuia... fiind că necazul, ce știe! — aleargă orbește, dacă nu-și găsește omul, se agită, se agită... Acum, da! — sîntem frați, aduși Adrian, și pentru prima oară se gîndi cît fermec și ce putere are suferința, cum leagă ea oamenii și-i face să se privească cîntînd în ochi. Urcă în goană scările pînă la etajul patru și cînd ajunge în dreptul uși se miră că fratele său nu îl așteaptă în prag, măcar să-i întință mina și să-i spună: Bine-ai venit, că dacă nu veneai tu... naiba s-o ia de viață! Sună de două ori, și sînt un tîrziu, cînd se întrebă dacă n-a greșit apartamentul, auzi pași în vestibul. Mihai apărea în pijama, butmăc de somn, cu petale de flori în părul răvășit.

— E zăpușeală mare? întrebă el.
— Este...
— Hai noroc, intră!

Cîteva clipe Adrian sovăi, întrebîndu-se dacă într-adevăr suferința îl face pe fratele său să se scoale abia la ora zece, încă nesătul de somn, cu petale detrandafin în păr... Pătrunse în vestibul și-și apoi în cameră, cu șapca pe cap și geanta în mînă; nu își scoase șapca și nu lăsă geanta pentru că la o adică, să-i poală spume lui Mihai? Tu nu vezi că stau ca pe ghimpi? Trece zina și mai am încă o mie de înneburi. La s-auzim, e albă ori e neagră? scur! Mihai, după ce deschise larg ferestra, îl măsura din tălpi pînă în creștet și îl făcu semn să stea în fotoliu.

— Mai, fratele meu! îi spuse Mihai, în timp ce își trăgea pantalonii și corăpiu, cu toată dragostea pe care-o am pentru tine, eu te-aș condamna la muncă sînică! Își încopie sandalele și continuă, vesel: ai fi exact ce-ți lipsește tie! Să suferi, mă, cît zece la un loc. Grijania ta de neam prost. Veni la Adrian, care asculta, încrîncenat, și-i puse palmele pe umeri: Ai meserie, ai bani, statul te păzește prin constituție de rele, de foame, de mizerie... Să nu-l lăsăm pe Adrian să sufere! Spune statul, iar tu alergi după suferință, să-ți fie casa aceea a dracului!

— Nu-i înțeles! repetă Adrian, obraznic. Nu-mi trebuie casa... Vreau să se revizuiască procesul și s-o treacă pe numele meu, ca să-i dau foc. Să vadă putoarea că mă țin de cuvînt.
— Mai fratele meu, ce cuvînt?!
— I-am promis eu ceva...
— Dacă te mai legi de Ileana, îl preveni Mihai, bînuind cum stau lucrurile, te dau afară. Zezece ce ești! Alte treburi nu mai ai? Alte gînduri nu-ți mai vin? Trece zina și se scutură din cap, dar acum, ce pretenții mai ai? Își face viața cum vrea ea.

Adrian îl privi pe fratele său în ochi și întrebă:
— De ce-ți eei tu apărarea?
— Așa cred eu...
— Mai, măi, se repezi Adrian, uită-te în ochii mei!
— Du-te, du-te dracului nenorocite! spuse Mihai, cu silă, tu nu mai ai nimic sînt pe lume. Dacă mi-ai trebuit femei, nu m-ai dus la nevasta lui frate-meu... Vezi dar, așa ai gîndit, așa ai trăit tu. Cum să mai stea femeia lîngă tine? Mihai se lăsa în fotoliu, trist și obosit, ca după o muncă zadarnică. Era un om sănătos și limpede la mîntre, care își vedea de casă, de lucru și din cînd în cînd de petreceri, de vreo două ori încercase, mai mult din curiozitate, să-și complice viața, într-o femeie, apoi cu niște înșirăți de-a-i căsime, dar nu izbutise — și nu-și mai dădea o nouă încercare, uneori, era silit să asculte povești înțeleite, cu bună-știință înclinate; și se cereau sfaturi și îl ridică din umeri: era inclinat să creadă că unii nu pot trăi fără suferință, de mică, de cînd au dus-o greu, sau prins gust, iar acum, cînd greu a trecut, sînt dezorientați, parcă li s-a furat ceva, și înclinesc lucrurile limpei de cînd lumea... Adrian, fratele său, trăise la sat pînă la douăzeci și șapte de ani, se însurase acolo, se luptase din răspuneri cu cele două hectare de pămînt, iar cînd pricepuse că părinții ar vrea să intre în colectivă — sîmbul din el se revolta: vînduse un colț de grădiniță și ce mai putuse vîndu; cu banii primiți își cumpărase un lei de casă în orașul D. Doi ani și ceva se chinase să o repare. Își făcea planuri de proiect, se întredă, alif, corgeau zdronele de pe el. Intr-o zi, cînd se întorse de la lucru, găsisse casa pustie. Explicațiile de bun simț ale nevastei, că ea nu mai poate trăi așa, i se părușeră niște biete minciuni. Impromutate de la vreo femeie de stradă. Ce însemnă că nu mai poți trăi așa? Te s-a urît de bărbat și de cinste, asta e! Imaginașe întimplări obscene, pe care le trecuse în seama nevastei; povestite cu se nimeria, îmbogățite, cizelate — aceste întimplări își căviseră o anume autenticitate; după doi ani, Adrian credea că exact așa s-au petrecut lucrurile... Ce pot eu să-i spun, ce pot eu să-i fac? Se întrebă Mihai. Cred că ar trebui să se caute la un doctor. Măi Adrian, de cînd n-ai mai fost tu în concediu?

Adrian, după ce aruncase în joc și ultima acuzație — căzuse într-o stare de încoțel — pe care n-o mai încercase niciodată. I se părea că trecuse prin multe nenorociri, și fiecare din aceste nenorociri îl păgubise, pentru totdeauna, de cite ceva — de gînduri, de revoltă, de suferință, de lacrimi... Așa cum se afla acum, îi era cu neputință să mai reacționeze la ceva, nici chiar la cele mai grosolane insulte. În timp ce Mihai îl striga să plece în concediu la mare, el își privea ghețele scotțose, chirpice, pantalonii de postav, decolorați de soare, năcliați de praf, Ileana îl îndemna: odăi să-și cumpere și el niște sandale de vară. Cu banii de sandale cumpărate elanțe la trei usi. Dacă frate-meu s-ar duce la strand, se gîndi Adrian, dacă s-ar duce și m-ar lăsa pe mine aici, eu aș dormi... de s-ar duce odăi!

— Pînă la douăsprezece, îl zgîlțîi Mihai, auzi tu? — pînă la douăsprezece mai găsești magazine deschise... Îți dau bani, te duci și-ți cumperi niște drăci, uite ce cămașă ai, uite ce pantalonii, uite ce s-a ales de capul tău!
— Vreau să dorm, se rugă Adrian.
— Și dormi în fotoliu.

3

Cînd se trezi, după vreo două ore, îl văzu pe Mihai arîndu-l niște lucruri într-un geamantan. Ce faci tu acolo? vru să întrebă, dar Mihai, cum nemulțumit că trebuie să se ocupe de toate, îi aruncă

în brațe o pereche de pantaloni de doc, o cămașă albă cu mineci scurte, și-i spuse: Trece în baie și te-mbracă. Ți-am luat bileț, peste jumătate de ora pleacă trenul... Încă hulmac, Adrian vru să-și adune gîndurile, să înțeleagă exact ce se petrece, și-și apoi să protesteze; dar cînd își aminti cum îl bînuise pe frate-sau, cum această banuală incoltie mai demult în sufletul lui și se hrînisă din setea de răz-bunare — închise ochii, dorind să se-ntoacă în somnul adînc al uitării. Somnul se risipise, ca un întineric, iar Adrian se vedea bine, cel care era, cel de care se rușina. De-a lungul anilor lui, ici colo crescuseră niște întimplări, ca niște mișcări, care tot înfloresc, tot zgîrie și otrăvesc. Pe la șapte ani furasă un stilou de la un priet și ani la rînd se fermuse de pedepsa lui Dumnezeu: mmi țirziu, se bătupe, pe cîmp, cu un flăcău de seama lui; flăcăul izbit, leșinase, iar Adrian, crezîndu-l mort, rălăcise două zile prin pădure; pe Ileana o bînuise din primul an de cîsime; cînd ea simțise că a zămislit un copil, el o tot întrebare al cui e copilul? Și multe, altele, de acest fel, — măricim de care nici uitarea nu s-atinge.

Ajunseră la gară cu trei minute înainte de plecarea trenului spre litoral. Peronul avea ceva de piață gălăgioasă, în care mij de oameni se grăbise la cumpărături, se străgă, se-adună, după două chire iar se risipesc... Cîi trebuși să-și facă loc, să dea coate și să primească, Adrian se-nvioră; avea ceva de soldat pormit la atac, cu gîndul ca, oric-ar fi, el merge înainte, pînă la victorie. Îi strigă lui Mihai multă simțată și se agită de ultimul vagon. Vreo cîinci minute călătoria pe scară într-un picior, cu geamantanul în mînă. Se ruga de oameni să intre în vagon, le perinca se cerți cu el pînă și se supuseră tot. Trece din vagon în vagon, ca un învingător. Cînd se văzu în fața compartimentului unde i se reținuse loc, lăsă geamantanul, își șterse fruntea de sudoare și se mohori. Lupta se ispră-vise, acum trebuia să stea, patru ore să stea pe bancă și să se gîndească. Știa ce gînduri îi vor veni, mai știa că nu poate să scape de ele — și furios, îl injură pe Mihai: De ce mă ia el de mînă și mă trimite? Tovarășii lui din compartiment povesteau și rîdeau, de parcă ar fi fost plăcut și să facă altceva, decît să povestească și să rîdă. Adrian îi salută cu o poliție forțată. Nici nu se uită la ei prea bine, să vadă cine sînt și cum sînt. Îi brîia compit restul unei fetișcan, care se-ada în colț, lîngă ferestra. După ce își potivi geamantanul în port-bagaj își pe culoar, dar și aici era o vinzoleală, și-un ris ca la petreceri. O zăpăvălă îl condusă cu vreau prieten de-al ei — și Adrian se pomeni tras de ureche, cu dragălașenie. Pardon! spuse fata și se duse la alul, cel adevărat, să-l tragă de ureche. Ce mi lipsea mie drăcia asta?! Bani anuțați pe ferestra. Mihai îi spuse: iei trenul și te duci pînă la Constanța, pe urmă, te descuiri tu, ori la Mamaia, ori la Florie... vezi unde ț-o conveni, unde ț-o plăcea. Era prima oară cînd Adrian călătorea spre litoral și nu avea nici o dorință să amuză acolo. Marea e pentru oamenii care sînt în ordine cu toate... Se-ntoarse în compartiment, cu gîndul să doarmă patru ore. Fetișcana din colț avea chef de joacă, arunca o mingie în tavan, o prindea, o arunca unui bărbat între două vîrste, acesta i-o restituia, galant, pe urmă, iar de la capăt — pînă cînd mîngea nimeri în capul lui Adrian. Pardon! spuse fata — și îl mai pocni odăi cu mîngea. El nu zise nimic, o privi atent și descoperi că nu e chiar atât de tinări, o îi avînd, pe puțin douăzeci și patru de ani. Dacă ț-o de mînge, gîndi el, du-te pe maidan, cu copiii...

I se păru îngrozitor să pleci la drum lung cu niște oameni care au dat în mîntre capililor. Și tot privindu-și pe tovarășii săi, Adrian se înverșună: ei trebuie să-și aducă aminte că trăiesc pe pămîntul țării, unde sînt atîtea necazuri! În fața lui stătea un om trecut de cincizeci de ani, cu obrazul zbrîncit, mărunț, chinul — și Adrian se revoltă. Tu, micar tu să-ți dai seama, ori ce dracu, nu pricepi că ce-a fost s-a dus, azi, mine — sapa și lopata, ce mai găsești de ris? Se uită urît la toți și puse întrebări grave, despre trecut și despre cancer; uul, tinerel, ieși din compartiment, ceilalți, cu inima îndoită, se prînsesă la discuție: după vrem sfert de oră, fata lăsă nîmgea sub bancă și se ghemii în colțul ei. Cînd simți că toți s-au mohoit și-i are pe toți în mînă, Adrian își chemă suferința, o mîngie, o dischiși ca pe-o fată mare, pe care-o scoți în lume — și încercă să povestească. Vorbea cînd în seapta cînd dezlanțuți, sublinia prin gesturi decisive ceea ce trebuia să fie reținut, se adresa fectăria în parte, stăruia asupra fectăria, cu un hipnotizator. Avea sentimentul că acum se întimplă ceva neobișnuit, la din suferința lui și că alora, toți se pătrînd de suferință, pentru totdeauna. Am vîndut pămîntul, ca să am bani. Nimeni nu știe cît m-am chinuit eu cu pămîntul și cum am seos banii. Iar cînd să ne-adunăm la casa noastră... doamne! Adrian se plînsu cu palma peste frunte: o-asa fost, co-am îndurat, nu doresc nici dîșmanilor mei! Măi, oameni... În clipa aceea, fata din colț își duse batista la gură și strănuță de două ori. Izbușniră toți în ris, și acest ris se revărsă ca o ploaie înzăpezitoare după lungi zile de arșiță. Adrian încrîncenă în ochii la fată. Părea să-i spună: Încă nu-ți dai seama ce crimă ai săvîșit?! Ea nici nu se uită la el, rîdea și se uită la ceilalți, la tovarășii ei de drum, care-i erau recunoscători. Cetețeanul din fața lui Adrian se grăbi să iasă din compartiment. Alți doi ziseră că se duc la vagonul restaurant; Adrian înțelese că oamenii fug de el, și chiar vru să le strige: Rămîneți aici, să vă auziți cu frumoasa asta... iar de ieșit, o să ies eu, care n-am ce căuta printre voi! Se văzu cel mai oropșit om din lume, în care toți aruncă cu pietre. Ar fi vrut să le spună oamenilor ceva alt de înțelept și de dureros, încît ei totă viața să sufere pentru că l-au lîngit și să moară cu această suferință fără leac. Dar în cîntul lui, oamenii se duceau la mare, să se-nînda la soare și să rîdă. Deodată Adrian se temu că nu va părăsi și fata, care se ridicase de pe banchetă și își potrivea o pălărie de pai. De teamă, intră în vorbă cu ea:

— Cît costă pălăria asta?
— Vreo douăzeci și cinci de lei.
— Și cît ține?
— Pînă se rupe, glumi ea. Să mă țină donă săplămîni, și-i de-ajuns! Doar n-o să mă necăjesc din pricina unei pălării!
— Ei, da! înci Adrian, sîntînd aluzia. E bine dacă poți să nu te necăjești... dar vedeti dumneavoastră, eu noi, care am copilărit la sat, și de la zece ani tot eu lucrul... e mai greu!
— E greu pentru cine vrea să-i fie spusă fata.
— Ei, lume, lume! oțîi Adrian. Dumneavoastră, domnișoară, nu credeți ce-am povestit eu aici, fiindcă nu v-ați lovit de necazuri. Ia să vă loviți, măcar de unul.
— Ba cred, se enervă ea, dar nu mă interesează.

De doi ani, Adrian Mereuță se judeca pentru o ensă, cum la vremea lor se judecaseră, tot pentru o casă, ori un bordei, ce-o fi fost, taică-său, huncul și străbuncicul. Astfel, se părea că el ducă în spate un blestem pe care, cînd i-o veni sîrșitul, trebuie să-l arunce în spațiile copiilor, nepoților și strănepoților, să nu se stingă blestemul decît odată cu neamul Mereuților. Împlinise treizeci și unu de ani; era un bărbat de statură mijlocie, sprînc și viguros cînd lucra, cînd înținea că e neapărât nevoie de el, altfel, cînd se gîndea la casă, ori nu se gîndea la nimic și nu știa de ce să se-apuce — molu și întunecat, parcă ros de o boală care nu iartă. Așa, cam pe la douăzeci și cinci de ani, cînd se împlinise, se statornicise ca bărbat, îl încercase frumusețea, dar văzînd că nu-i chip să se prindă de ce se duse la altul... În urmă cu doi ani, Adrian divorțase; pătinasă, începuse lupta pentru casă — două camere cu igrisă și un acoperiș de tablă; de-atunci, ajunsese un fel de ne-ispărvit.

Dimineața, se ducea la fabrică, unde își dădea silința să fie printre fruntași, socotînd că astfel i se va trece cu vederea multele lui încercări judiciare. După-amiezile, mai toate, și le petrecea studiînd articole de lege, de azi, și din urmă cu douăzeci de ani, discutînd cu sfătuitoarii de care avea și nu avea nevoie, alergînd la tribunal cu noi argumente, cu cereri de rejudicare. Era muncitor calificat, cîștiga destul de bine, iar fi ajuns banii să țină o casă cu chirie, să mîncească, să se-mbrace, să-și ia o nevastă și s-o țină și pe ea. Adrian mîncea la cantină, la categoria a treia, purta același costum, și rar de tot își îngăluia un pahar de vin, doar atunci cînd i se nănuiau toate planurile — și de amăciunse, se îmbăta dintr-un pahar. Banii lui se duceau pe te miri ce, pe consultări juridice, pe cereri și tot felul de încercări de a țieși învingător. Anii lui îmbătrîneau fără săbîtorii, desprîși de-a altora, rușinați de lume. Judecatori, procurori, avocați, cu bună-voință și unii cu milă, îi explicau, ceea ce prea bine știa și el, că după legile în vigoare fosta lui soție are dreptul la jumătate din casă și la jumătate din tot ce-au acumulat în timpul cîsimeii; în ciuda legii, Adrian se opintea, mai făcea un pas, cădea și iar se ridică. Porneise procesul din dorința de a stăpîni singur acea casă, nici arătăsă, nici trănăci, aruncată, undeva, la marginea orașului, lîngă gropile de gunoi. De vreau an, își schimbuse gîndul, i se părea că tot mai bine-ar fi să locuiescă într-un apartament de bloc, pe care îl dădă de 23 iulie 1957, care se nimeri să fie o dimineață. Adrian sosi în București, învins de oboseală și de gînduri înclinate ar de sete... De vreo de nevoie trebuia să dea ochii cu frate-său, Mihai, căruia îi ceruse print-o scrisoare urmată de o telegramă, să-i obțină o audiență de cel puțin două ore la primul procuror. Întîlnirile cu Mihai, tot mai rare în ultimii ani, erau pentru el un adevărat chin. Dar acum n-avea încontru, se grăbua să îndure tot chinul fără crîncine, de dragul unei intervenții salvatoare. Mese cîteva stări cu tramvaiul, încheșundu-se printre călători nădușiți, speriați de arșița zilei de iulie — iar cînd simți că de-alta arșiță se topesce și sufletul din el, săii din mers în dreptul unei cîșmele. După ce se răcori, o lău pe jos, pe străzî aproape pustii, tînd cu grijă geanta burdușită de-asupra capului, cu un sac. Se nimeri să treacă pe lîngă el un bălătas călare pe bicicletă — și în iritarea aceea, împotriva lui și-a tuturor, Adrian arță, amenințator, spre roata din spate: Se învite! strigă el, iar bălătu, surprins, se-ntoarse, își pierdu echilibrul și căzu lat în mijlocul străzii. Măi bălăte!... se uită Adrian, cum dracu... doamne iartă-mă!... Să-i să-i ajute bălătu! dar acesta, scîncînd, se ridică repede și porni gonit-gonit pe lîngă bicicletă. Întimplarea stupidă îl fură lui Adrian și ultima picătură de vlagă. Rămase o vreme pe trotuar, cu geanta în mîntre, cuprîns de un aprig sentiment de zdărnice — dacă așa ne amînd noi unii pe alții, ce rost mai are?! Acum nu-i mai lipsea decît bălătuca fratelui.

2

Cînd se apropiie de blocul unde locuia Mihai, îi năvăli tot singele în obraz și cele mai alese înjurături îi scînteară în mîntre. Dacă îi umbli gura, îl trîznesc de nu se mai adună! I se părea că nu exista nimic mai îngrozitor pe lume decît să ai un frate care nu vrea, ori nu poate să-ți priceapă suferința. Simtea că trebuie să amine întrevedere, altfel se petrece o nenorocire, năvăluă prin fața blocului, cumpărit o înghetată, un ziar, n-avu răbdare să mîncească înghetata, nici să citească ziarul și se gîndi să plece, să rălăcască prin orașul învîșăiat cît-l orie puterile; un trecător îl rugă să-i dea în schimb la douăzeci și cinci de bani măruți o fișă de telefon; Adrian zise că n-are; avea, avea multe fișe, de fiecare dată cînd venea la București se aprovizionă cu fișe; în clipa aceea se gîndi să-i telefoneze lui Mihai: Mi-ai obținut audiență? Da — îți mulțumesc; nu — îți mulțumesc... Căută un telefon public și formă numărul; îi răspunde o voce de om amărît. Tu ești? întrebă Adrian, și în sufletul său încolii, dulce, speranță — chiar tu? Speranța îi lumină chipul, îi dădu forță... În cîinci minute sînt la tine! Din puținele cuvinte care îi sunară în ureche, Adrian trase concluzia că fratele său, născut cît fie vesel și toale să-i meargă în plin, acum trece print-un moment greu, din ne-băgare de seamă, o fi stat și el în calea unor necazuri sortite al-

Suferința

Fata ieși din compartiment trîntind ușa. Atunci, Adrian își aminti cum odăi, în copilărie, tot așa, călătorea cu trenul, iar printre cei care se înghesiau în compartiment erau unii care se scărpină de zău cînd pe spate, cînd pe picior... O li avînd paduchii! își spintecă ceilalți. Hînd pe rînd, au ieși toți din compartiment și-a rămas umnat acelu, să se scarpine... Ar trebui să ies, se gîndi Adrian, să vîia el. Dar ei se adunaseră toți în fața uși, glumeau și rîdeau. N-avu curajul să iasă, ori să-i tulbură în vreau fel. Încă nu i se mai întimplase să treacă prin momente atît de sulocante. Pentru prima oară își dădea seama că suferința lui nu are nici un eou, nu trezește nici un gînd, nu stoarce nici o lacrimă, e numai a lui, el și-a făcut-o, el s-o poarte; acum înțelese de ce chiar și tovarășii lui din fabrică se fereau de el, de cite ori aducea vorba de casă; ei veneau să-l întrebă cum stă cu lucrul, ori să-l cheme la o sedință, iar el făcerea să-i atragă, se agăța de ei și se mînia cînd nu voiau să-l asculte.

Fata intră să-și ia o batistă.
— De unde sîntezi de loc? întrebă Adrian, fiindcă altceva nu-i veni în mîntre. Era gata să-i pună o mie de întrebări, care de care mai prăpăstioase, numai s-o ție aici, lîngă el. Or, vă gîndiți ca am vreau interes să știu...
— De vreo două luni lucrea la Braila.
— Croitorie... ori așa ceva?
— Ce croitorie? se amuză fata. De ce tocmai croitorie?
— Ma uitam cum sîntei îmbrăcat, se zăpaci Adrian.
— Cum sînt? și ea își cercetă rochia.
— Am nimerit-o ca Izermania, cu oștea! rîse Adrian, după care se miră că el poate să rîdă, cu oștea în mîntre. Întotdeauna cînd intră în vorbă cu o femeie o greșești. Dar eu nu mă gîndeam la ceva de interes pentru mine, se scuza el — nici nu știu dacă sîntezi singură, ori cu vreau tovarăș care a stat aici.
— Sînt singură, îl informă ea, și se agăză pe banchet.
— Mai aveți vreme pînă să vă mărități, aprecie Adrian. Or, n-am dreptate?!
Fata nu zise nici da, nici nu, se mulțumi să-l privească, iar el încercă emoiile unui școlar cu drum simț, care se prezintă nepregătît la examene. Domnișoară dragă, eu vă plăcitesc. Adevărat, ori nu?
— Adevărat.
— Atunci, ies — să rămîneți dumneavoastră.
— Cum dorii.
— Și dacă n-o să ies? o întoarse Adrian.
— Dacă nu ieșiți, ce-o să fie? rîse ea. Mai nimic.
— Am zis eu, mai demult, se avîntă Adrian, că-i mai ușor să fii femeie decît bărbat. Nu zisese niciodată că ar fi astfel, și se întrebă, cu o anume îngrijorare, de unde-i vin lui, tocmai acum altcea prăpăstii? Parcă fusese rupt de niște rosturi îndelung chib-zuite și trănice. Nici să discute despre casă nu mai îndrăznea, ori nu mai putea, nici să tacă nu se îndura. Fata se mișcă pe banchetă, și din teama aceea de a nu rămîne singur el se mătură: Îi zău cînd omul se tot zbate, și de pomana se zbate. Mă uit la mine, care am împlinit treizeci și unu de ani. Nu știu dacă mă credeți dumneavoastră, dar eu n-am avut parie de nimic, din vîna mea, din vîna altora...
De mult nu simțise Adrian o atît de mare dorință de a vorbi despre el, cu bune și rele, de-a valma — dar usa compartimentului se deschise, intrară doi dintre tovarășii de drum — și îl tăcu. Îi era limpede că pînă la Constanța nu va mai avea prilejul să discute între patru ochi cu fata, iar acolo, în gară, ea o să-i spună ceva, că se duce la o prietenă, ori se grăbește să prînda alt tren, și astfel n-o să se mai vadă niciodată. Se scootea păgubit de ceva absolut necesar lui. Ar fi vrut să petreacă în tovarășia acestei fete, despre care nu știa mai nimic. Se înclupui seama, alături de ea, sînt-o scară de vară, undeva, unde sînt multe lumini și oameni vesei; a fost o zi grea, amîndoi au lucrat cît le-a stat în puteri, cum lucrează oamenii sănătoși, iar acum se plîmbă și se-ntreabă de una, de alta.
În feciorie, vrînd să evite o seamă de încurcături cu fete frumose, dar sărace, ca și el, Adrian trăise cu vîduve cam bătrînice fără pretenții, mulțumite că îl simt din cînd în cînd lîngă ele; frumusețea nu îi tulburase, o cîntărise negustorește, spuniudu-și că nu tine nici de foame nici de sete, și nici viață lîngă nu are — fetele din satul lui se treceau ca florile de păpădie, de prea multe suferinți. El se gîndea la o fată cu avere, cum o fi, care să-i aducă măcar vreo cîinci, șase îngure pe care să le lipescă lîngă cele două ale lui. Fete cu avere erau puține și din cite erau nici una nu se omora după el. Pe urmă, cînd pricepu cum o fi și cu averea și cu toate gîndurile lui de pînă astăzi, Adrian se scootise oropșit pămîntului, pentru care nici soarele nu luminează, nici dragostea nu lacrimază. În mohoarela lui, își spuse că lîngă o sărăcie mai încape una, și astfel se însurase cu o fată despre care toți ziceau că e cuminte, dar niciunul că ar fi frumoasă. În noaptea nunții, și vreo lună, două după aceea, crezuse și Adrian în cumințenia nevastei, însă cînd ea îi ceruse să meargă la petreceri și în vizită la alții de vîrsta lor, o hînușcă cu a prins gust de prostii. Văzînd că nu-i chip să-l scoată din casă, unde clocea gînduri „mari” și înjura, femeia se duse singură la petreceri, prînzînd și de dreptul ei să se ducă. Tu mi-ai mîncat zilele, se jelua Adrian, și o cirpea cu sete. Ea îndura hătăile cu o bărbăție care îl punea pe gînduri pe Adrian. Dacă te cirpea, striga el, trebuie să plîngi — de ce nu plîngi, tu? Voia cu orice preț să știe de ce nu plînge nevasta-să, cum plînge toate, cînd ridică palma. Nu-i spusese niciodată că o să plece de la el, iat cînd plecase, nici gînd de întoarcere. O să te distrug! îi strigase Adrian, nici în gaură de șarpe nu scapi. Doi ani se înverșunase împotriva ei, uitase de el și de lume, de parcă el murise și nu mai rămăsese pe pămînt decît suferința lui. Iar acum, într-un compartiment de tren, prînzînd stremi, se întrebă ce folos trage el după atîta luptă?!
— Dumneavoastră ce părere aveți? i se adresă fetei.
— Despre ce?
— Despre cum ne legăm noi la cap.
— Se leagă numai cine are chef, rîse ea.
— Cine-i într-o ureche! tălmăci Adrian, ca să nu zic chiar prost. Da! — încu el, se poale și una ca asta, oric se poate. Îi cercetă, pe rînd, pe ceilalți din compartiment și dorind să le ofere un prilej de meditație, spuse: Îți fi avînd și dumneavoastră necazuri. Fiecare cu ale lui. Dacă nu azi, mine, dacă nici mîine — viața-i lungă! Cetețeanul mai în vîrstă, cu fata chinată, încovîință în fier-dere. Ce-ți fi gînd de ris? se supără Adrian — en nu pricep! I se păru că ghicește în ochii fetei un ăram de înțelegere — și vorbi pentru ea: Vine cîntădat un vîrtej care te prinde și te ametește. Dacă nu te ție bine, te dă la fund și acolo rămîi! Dear, de felul meu și eu sînt vesel. Parcă vrînd să le-arate tovarășilor de drum că așa e, cum pretinde, își făcu loc pe bancheta, lîngă fată:
— O să vă-negriți ca o țigană, și spuse.
— Sînt destul de neagră și-asa...
— Sînteuți cum trebuie să fiți, o asigură Adrian. Da-i frumos să te arde soarele! Și mie-mi plăcea să mă scold cînd eram mic, se măturăsi, aveam un iaz cu apă de doi metri — și cîi ținea vara, ne bălăceam. Odăi era să mă-nvec... Fiind că nimeni nu se-ngrîioră, cum se-ngrîiorează oamenii cînd aud de nenorociri, fie ele decît trecute, el mai spuse: Mare păcat n-ar fi fost. Nu vă plăcitesam pe dumneavoastră, acum... Dar în sinea lui se bucură că e sănătos, încă tînar, în stare să ia totul de la început. Unde-o să locuiți? o întrebă pa fată.
— Am repartizie la Mamaia.
— Eu n-am nimic. Mă duc la noroc.
— E cinei și douăzeci de minute, anunță cetețeanul cu fața

CUVINT

Un vânt, ploaie ne-ntrupată,
gâsăva semne de cleștar și roată?
Atunci la geamul tău înlăta dată
va clocați ca stropii mari, cînd ploaie.

Salcimii tot vor pribegi prin lunca
și frunza tot și-or asculta cum sună...
Tot ce rămase nerostit atunci
aflița ani n-au mai putut să spună.

Horia Gane

SCRISORI DEPĂRTĂRII

Muncitorilor Șantierului naval din Oltenia

Scrisori peisajelor ce-or să mă-ncepă
și chipurilor care trec pe rînd,
în amintiri depuse ca-ntr-o apă
pe care a revarsă cînd și cînd;

Scrisoare Dunării cînd e cîmpie
și numai cerul îi ramtine vad —
Scrisori în sine-nchise-atunci cînd cad
trunze cu nervuri de nostalgie;

Scrisori — șantierului cu nave, care
deschid spre univers cu prona fluvii,
și o ne-o depărtării și scriitoare
cînd spațiul fi-i aștern ad vîi. Și nu vli...

SEARĂ PE ȘANTIER

Flutură un mal în vînt,
și prin sunetele grave
clipe trec intercalând
oamenii cu cer și nave.

Orizontul cerne lus,
se amuză aștern din culoare
doar cîntecul n legăna
terminat-n pescăruși.

Poate-a marinar... Ori cine
clint-a dor și-a alte ore?
Numai cîntecul mal tîne
portul ancorat de prore...

CĂSNICIE

Abia prîdidesc s-adun
soare, chipul tău, iar soare,
și lmi intri-n ore cum
intră florile-n culoare.

Te statornicise sever
într-o anolimp și mine.
Liniștea stîrnesce cer
și căldura adăncime.

chivuită. Peste cinci minute intrăm în gara Constanța. Își trase geamantumul din pusa de bagaje și îi controlă încoțelorie; înainte de-a ieși pe culoar salută cu deună degete la gară: Noroc la toată lumea și petrecere frumoasă! Iar dumneata, cum ți-o fi spunind...
— Adrian Mereuță...
— Adrian! făcu cetățeanul — dumneata să nu te superi pe noi.
— Mai înțeleg și eu de glumă! se-nducii Adrian.
— Ce glumă, frate, că-ți omori zilele — asta! glumă?!
Adrian nu găsi ce să-i răspundă, și chiar dacă ar fi găsit, tot în zadar, fiindcă nimeni nu mai avea răbdare să-l asculte. Trenul își încetinise viteza, și toți din compartiment se repezira la bagaje. Îmi dăvi vocea să v-ajut? întrebă Adrian, apucînd de mîner un geamantumul pe care-l hîmna al țetei. Nu-ai zău, înse fata, eu n-am decît o valiză de mîna și o sacoaie. El ridică din umeri, stînjinit: Imi pare rău că n-am piteșul să vă fu de folos. Cum vă spune? o întrebă. Frea multe vreți să știți! se alină ea, Eleonora, Elena, cum dorii. Elena e mai pentu noi, pentu oamenii de rînd, se gîndi Adrian... adică, Lenuta. Deodată, fata îi întinse mîna și în câteva clipe dispăru din fața lui. Adrian rămase în ușa compartimentului, încercînd să o ghicească în șuvoiul de oameni care se scurgea pe culoar. Îi zări de două ori amărîta de păi cu panglică albastră. Dîte sănătoasă! Îi ură cu o palmă bunăvoință. Cobori printre ultimii din vagon și trebură să se ia la hîrtă cu doi hîrticari care se ofereau să-i ducă geamantumul. Ce sint eu, împărat? îi repzi Adrian. Ce am, duc eu, ce n-am — să ducă alții, mai deștepti. Cîteva minute se învîrti printre sutele de călători de pe peron, așteptînd să-l înfrane glasul ei. O locomotivă mîeră scurt, vestind plecarea unui tren cu multe vagoane, toate împodobite cu girlandele de flori. Cu ce-și pierd vremea oamenii, se miră Adrian — de ce era nevoie de geamant? Călătorii de pe peron se risipiră care încotro, bărbații tîrînd geamantume burdușite, femeile, gâlăguse, zorindu-i să prindă nu știu ce mașină, ori troleibuz. Dacă te iei după ole, își dai sufletul în mîna observă Adrian, și se uită la soare. Azi ai fost în formă! vru să-i spună. Un bătrîn în sacca de ceferist veni să-i atragă atenția că e-a închis peronul, iar contravenționi vru plăti amendă. E în ordine! îi asigură Adrian și se interesă cum poate să ajungă la Mamaia. Dar îi era aproape indiferent dacă va ajunge la Mamaia ori în altă parte.

Bărbații de vîrsta mea vin la mare cu nevestele, cu copiii — ce dracu să fac, se cămă Adrian, dacă n-am nici nevastă, nici copii? Iar fi plăcut să treacă acum, printre corturi, cu nevasta, al să spună o vorbă, ca alta, și-apoi să se-nvîgoreze amîndui: Unde-i Traian, ori Petre, ori Ion?... Cînd ajunse pe plaja nu mai gîndi nimic. Trecu printre timpuri moleșite de soare, observă unde-și lasă alții bainele, se dezbracă și fugi să intre în apă. Cîteva minute se bălăci la doi metri de mal; lopotînd din mîini, se învîrti pe loc; parcă era un fluture de noapte care se-nvîrti în jurul lămpii. Obosi repede și căzu... Cînd se ridică, marea îl izbi în piept cu un val argintat. E-te! se amuză Adrian, urmînd cum se-alungă valurile și se sparg în pientul lui. Înainta cîteva metri, ca la atac, țînd valurile, apoi se avîntă în larg, nebușete, pînă îl părăsiră paterile. O femeie fute două vîrste, care leneșise pe o barcă pneumatică, iar acum voia să înote, îi oferi barca și Adrian se întoarce la mal, unde îl aștepta soarele. E dreptul lui! se gîndi, cum vîi aici, cum te ia în primire: să te prîjesc și pe tine, și pe tine, care mai ești? Se lungi pe nisipul fierbinte, cu fața spre soare. Facă-se voia ta! Pe urmă cînd începu să-și usture pielea, se răsuci cînd pe-o parte cînd pe alta, cum făceau și alții pe-aproape, de parcă pe toți îi apucase răscutul. Un balon albastru îl izbi în bîrbie. Care n-ai astimpăr? întrebă Adrian, fără săpărare. Balonul rămase la un pas de el. Atunci observă că pe balon erau desenate două rășuți. Care l-ai aruncat, vino de-ți-l, eu o rășuți cu tot...
— Ce mai face tovarășul din tren?
— Ce fac toți pe-aici, spuse Adrian, recunoscînd vocea — mă prîjesc... Rușinat că fata din tren îl găsisse întins, numai în chilote, se ridică într-o clipă și începu să se scuture de nisip. Al dumneavoastră era balonul? Tocmai pe mine v-ați găsit să mă leviti? rise el.
— Dacă pe altcineva nu cunose? E așeză lîngă balon, puțin intimidat de privirea lui. Credeam că ai plecat... ieri n-ai fost pe plajă...
— Eram obosit, lămurii Adrian, eram cumva, doamnă ferește! Dar

rare, spuse Adrian, cu ochii la fată. Ea îl invită să petreacă sub umbrelă — și arătă o umbrelă colorată, înfipă în nisip, la vreo douăzeci de pași depărtare. Adrian nu primi: nu știa ce-ar putea să discute cu cei doi, care erau mult mai tîneri, poate elevi, poate abia scăpați de pe băncușe școlii, necoștii — și-apoi, gîndul îi era la fata din tren, cu ea avea ceva de împărtăși. Sîntea o înversunare crescîndă împotriva ei și regreta că o lăsase să plece — ea să fi stat aici, să-l urze, și-o întrebă cine e, și ce vrea de capul lui?! Cercetă plaja cu ochii lacomi; sute de bărbați și femei și copii care leneșeau în soare, pîrînd că leneșesc așa de la începutul lunii; ea nîcîndu. Ea are alle treburi, mai importante, care se rezolvă la umbră — și Adrian sculpa printre dinți. Ce mie Tandra, ce mie Manda! Ce felos că fugi de una și dai de alta, tot ca ea? Se duse să-și ia bainele. Se îmbracă în mare grabă. În câteva minute ajunse la șosea, privi în lungul șoselei și o zări pe fată tocmai în clipa cînd se urca într-un autobuz. Du-te sănătoasă! — unde te-ți duce! îi ură Adrian. O luă spre hotel, cu mîinile în buzunare, ca unul care n-a avut nimic și n-a pierdut nimic. Mîncă ceva la bufetul restaurantului, bău o bere și simți că i-a venit somnul.

Se sculă tîrziu, cînd ultimele raze ale soarelui înțepau ici cola, marea vinție. Vasele uru, nu-și amintea ce, ori viza acum, stînd pe marginea patului, cu bîrbia în pumii. Era ceva în el, ce nu se lăsa fînvis; erau niște gînduri, ca niște umbre care se întînd și se răs-față. Își spuse că a venit aici, unde-i soare și apă, și tîhna, că să scape de ceea ce nu poșă scăpa. Peste cîteva zile, ori fie și peste o lună, va trebui să se-ntoarcă la rosturile lui; și la amărîcimea lui. Îi era destul să vadă casa aceea, să treacă odată prin fața ei, pentu ca toate întîmplările legate de ea să-și fere tot ce are putere și gîndire. Așa nu se poate trăi. Așa nu face să trăiești. Muncise mult, cîntăc bine, dar tot timpul își spusesse că pe lîngă acest cîntăc, la fiecare zi mai trebuie ceva, o palmă de pămînt, o căsuță, fie și un bordei, pe care să-și știe al tau. Al tău! izbucni el, ca să ai pentu ce te chinu!

Cu o înțelepciune tîrzie, prea scump plătită, scrisese cîteva rînduri către fosta-i nevastă, prin care o anunța că nu mai are nici o pretenție la casa și la nimic din cîte au adunat. Dacă ar fi fost cu

puțință, i-ar fi dat ei și amînîrile, să le poarte, să le vîndă, să le arde, să facă ce-o vrea cu ele. Acum, își spuse, imi mai rămîn mîinile astea și gîndurile care mi-or veni pe o pagină alba din carnetul său cu multe adrese de avocați și numere de telefon făcu o socoteală scurtă, precisă, și se legă să o respecte cu sfîntenie. Salariul: 1.280 lei pe lună. Din care 32 chirie, 30-40 întreține-re, 100 diverse; 250 lei honori de cantină, 300 pentru mîncare-acasă, 100 lei de buzunar, o bere, un film... Îi mai rămăneau în jur de 600 de lei. Cu acestia, și cu primele trimestriale poate să-și cumpere haine, mobilă și mai poate să meargă în excursie, la munte, în fiecare sîmbătă. Își în-via tovarășii de lucru care sim-băta după amiază o porneau cu ruk-sakul în spate și se întorceau duminică seara, ori luni dimi-neală, aerisii, întremăji, cu mîntea limpede. Iar cînd nu-ți ies toate după socoteală, chibzui Adrian, mai rupi un leu de ici, și cîși dincolb, ce dracu să faci, că banii nu se-ntînd. Aproape multumit de cum își orînduise viața, intră în baie, se bărbierii cu grijă — de obicei trîgea cu briciul în dușmănie, de parcă ar fi tras pe obrazul altuia — apoi se ducea la oglindă. Avea ceva de ostăz abia întors de pe front, de unde nu credea că se va mai întoarce, și care a rînit apoi la rînd niște haine curate; iar din oglindă nu voia să afle cît e de frumos, el mai degrabă cum îi slau hainele astea curate.

De cum părăsi hotelul, avu senzația că îl înceacă un fel de tîmă; privi curat și marea; cînd cerul, cînd marea; stele mărunte clipeau obsedant; poate că erau în legătură cu cineva de pe pămînt și se gîbeau să transmită vești... Deodată, lui Adrian i se năzări că cerul e un imens tablou de comandă, care sexualizează neobosit. S-o fi pîndit ceva la cale, ce nu pricepem noi, se amuză el. Flutură mîna spre cer cu o aumne jenă, și dintr-o dată nu era sigur dacă gestul său va fi luat în seamă.

Șoseaua era aproape pustie; după tuburile de neon, înșirate la

distanțe egale, ea se găsea șerpînd pînă departe, pe undeva, pe malul mării. Cele cîteva blocuri noi de pe marginea șoselei, semete, ca niște turnuri de pază, care în timpul amiezii păreau ca se clatină ușor, amțeite de soare, — se lăsau pătrunse, prin toate fere-trele, de adierea nopții de vară. Intr-un balcon întunecat apăru o fată îmbrăcată în alb. Ea se lăsă puțin peste balustradă, privi în toate părțile, apoi își întinse privirea pe Adrian. Ce-ți fi gîndind la mine dragă? vru el să intre. Încetini pasul, se opri chiar sub balcon și privi în sus. Noapte bună! îi ură fata și se retrase în cameră. Cum vă place vouă să vă jucați cu oamenii! miră Adrian. Se gîmbă de unul singur pe șosea, vreo jumătate de oră, pînă cînd izbucni o muzică îndrăcită. Atunci își spuse că merită să petreacă și el odăta. Își pipăi buzunarul, ca să fie sigur că are banii la el; se îndreptă așeză spre restaurant. Cînd ajunse și văzu cum zeci de oameni se îngheșeau, așteptînd să se elibereze vreo masă, îi pieri tot cheful. Oamenii erau veseli, agitați, meruți turnau în pahare și sorbeau cu nesăz; toți se aflau și mulți strîni și în se păru că se vor-bește în toate limbile pămîntului; aici era gălăgie, iar el își dorea o masă retrasă sub umbrar, și niște lăutari care să se-nvîrtă pe

lîngă masă, cîntînd ceva de dor... Urcă pe terasă, unde era lîngă, unde se înfiripă povești de dragoste... Trecu printre umbrele ro-tunde, căută o masă pentru el și, fîrtîșit, ridică din umeri — ni-mic... Cam toate mesele erau ocupate de băieți și fete care n-aveau de gînd să plece înainte de miezul nopții. Ce mai face tovarășul din tren? auzi Adrian. Se răsuci mîlîtarește și se-nclina: Face bine to-varășul... Dar de ce-mi spui așa? Fata se porni pe ris: Apoi îl apuse de braț, ca pe-un prieten de mult așteptat. Mai sint cu cineva? spuse ea, vîng la masa necostă. Sigur că ești cu cineva, se amăr Adrian, nici nu se putea altfel! Iar dacă așa stau lucrurile, ce ne-voie mai ai de mine? Petrecuțe și el în restaurant, dar numai în doi, ori cel mult în trei; acei doi sau trei, ce care cîntec, și-i alesese după gustul lui; ca să aibe ce vorbi cu ei; se teme de cei care n-au răbdare să asculte, de cei care ascultă și tac, înțit e greu să afli dacă sint ori nu de acord cu tine. O urmă pe fată după oarecari ezitări, avînd de grijă să precizeze că în seara asta îl așteptă cineva la hotel, și prea mult nu poate să întîrzie. Faceți cu noștină, spusese fata, cînd ajunse la masă. Adrian se înclina în fața unei fetișcane de vreo optzeci de ani, melancolică din fire, ori din pricina biuturii, apoi strîmbe mîna unui tînar înalt și spîtos, cu mîncile cămășii suflecate pînă la subțicăr. Cînd să se așeze, ob-servă că la masă nu era decît un seau liber, pentru Eleonora. Mai era un seau și el, se rușină fata, ca una care îl poftește, te rog să mă țeri! Ni l-au cerut de la o altă masă, explică tînarul, jenat, nu știam că o să-l învîți pe tovarășul. Eleonora făcu semn ospătarului să vie, dar acesta, strigat de multi clienți, nici nu o luă în seamă. Adrian ochi niște scame libere, se duse și ceru voie să ia umul. Cînd se-nclina la masă, tînarul o invită pe Eleonora la dans; ea primă cu plăcere, iar Adrian rămase față în față cu fetișcana melancolică. Se fii pe seau, își aprinse o țigară. Dansul se prelungi, se tre-cea de la un dans la altul fără pauze. Eleonora uitase de el. Ce să-i spun astea? se întrebă Adrian. Oare ce-ai putea să-i spun, care e-a interese? Absolut nimic, chiar de mi-ar plăti.

— Unde lucrezi? îl întrebă fata.
— Sint muncitor, la o fabrică de faianță.
— Oale, solite și diverse, spusese ea, ca și cînd ar fi numărât, înainte de-a adormi; uru, doi, trei, patru... Oale, solite și pe mine-ta! gîndi Adrian, trăgînd cu sete din țigară. Dacă îți place să lucrezi, continuă ea, atunci, oriunde e bine. Eu sint controlor de calitate la biscuiți.
— E, și cum faceți? rise Adrian, îi gustăți?
— Vezi, că-ți zic vreo două! îl preveni ea. Inchide ochii, își netezi îndelung sprîncelele și întrebă: Vrei să dansăm?
Adrian se ridică; se ridică și ea, veni lîngă el, tîndră, îl apucă de braț și astfel își făcuse loc printre mese, și pentru cei care așteptau să se elibereze mesele spre rîngul de dans. În timp ce se învîrteau în ritmul unui fox, al ochi dăusatori pe rînd, și cum nu reuși să o descopere pe Eleonora, se neliniști. Ce dracu o fi cu fata asta, mă cheamă pe mine, se ține cu altul? Orchestra începu să cînte un rock. Cam speriat, Adrian se uită la cei din jur, încercă să-și imite. Băr succes — și înghiontînd de toți, îi ceru dansatoarei să renunțe. Nici gînd, spusese ea, de ceea ce ți-e rușine, de ăștia f la să-i învîntăm mîinile! Și se opri să conducă ea, mai de grabă să se amuze de neștiința ei și a lui. Crezi că ne-amendeară cineva? Dansul asta e-o prostie, bîhălia... Așteptată vreo cîinci minute pe margine, pînă cînd se niimeri un tango. Atunci, el îi luă mîna, o cuprinse cu o mîna de mijloc, și porni lin spre mijlocul rîngului.
— Cum te cheamă? întrebă Adrian.
— La uite! rise ea. E așa de mică și de reții?
— Ce să-ți rețea? Nici măcar nu mi-ai întins mîna.
— Serios? Poate că mă gîndeam la altceva... Mihaela îmi spunea. De fapt, tot la dumneata mă gîndeam... Vreau să dăduale înca! poveștea cum te-a cunoscut în tren. Cu lux de amănunte.
— Da, sigur, miră Adrian. Și-ai ris cu poftă?
— Parcă era de ris!
— Cîți ani ai?
— Douăzeci și trei.
— Pari mult mai tînră, nouăsprezece, douăzeci.
— Poate că așa îți place să mă vezi.
— Dacă ai mai sta pe-aceia... dacă ne-om mai întîlni, oftă Adrian, o să-ți spun eu prin cite am trecut, val-vîrte... O fi de ris, o fi de plîns, nu știu, dar mie mi-a fost greu. În seara asta i-am scris, nu mai am nici o pretenție la casa... și mi-am făcut niște socoteeli, ca oricare... dacă te trage înima la lucru, se poate trăi, se poate l repeta Adrian, cu o bucurie tîrzie, care venea ca o pînză de ploaie după arși de-o vară. Simțea cum această bucurie îl înceacă și pătrunde în el, cum îl lungește de la viața de dinainte. Vînt, mă! Te-am zis de niște mîitici! Adrian rămase pe gînd, mînt de cum se destră-mase vrea, atît de repede și de grosolan. Două fripturi la grătar... Năică, să nu mă pitezi!... Pentu prima oră, îl trîtu tratativele acesteia gospodărești, se gîndi să-i propună Mihaelei o plimbar pe malul mării. Dar își aminti de Eleonora și de partenerul ei.
— Crezi că prietenii noștri se mai întorc?
— Îi privește, spuse Mihaela. S-or fi dus cu motocicletă.
— Și cum facem cu masa? vru să știe Adrian. Ați mîncat, ați hîit? Dacă e ceva de plătit... ce nu fac eu pentu niște prieteni! rise el.
— O să se-ntoarcă, spuse Mihaela, dacă nu în seara asta mîinile seară... Îi cunose toți de aici. În fiecare seară i se reține o masă.
— Aha! I-am văzut. Veinse ea, motocicletă are, proaste se gî-seșe. Păi, dacă așa stau lucrurile, eu zic să o luăm din loc.
— Nu vrei să mai dansezi? întrebă ea.
— Îi prea mare înghesușul aici.
— În altă parte nu găsim, la ora asta.
— Aș zice să ne plîmbăm, îndrăznii ea.

Abia cînd ajunseră la șosea, Adrian începu să caute o explicație dorinței ei de-a mai rămîne, și îl amărî gîndul că ea o fi tînd, într-un fel, la motocicletă. Așa cum ți și celelalte, care vin cu el aici, seară de seară, mîncă ceva, beau ceva, ca să se convingă mai ușor că îl iubesc, apoi se duc, și se întorc. Ce mîna din bătăie ai merita, să vă usture pielea și la judecata de apoi! Mihaela mergea cu un pas înaintea lui, ca o femeie care a fost cu bărbatul la restau-rant, a dansat numai cu el, s-a uitat numai la el, iar acum, puțin obosit, puțin plăticit, se întoarce acasă, tot cu el... Vă zăpăcesse ăștia, cu motocicletele lor, se înfurie Adrian, pînă dă dracul să ni-meriți în sant...
— Îți place să mergi cu motocicletă? o întrebă.
— Dacă am cu cine.
— Și de cînd ești aici, ai avut?
— Sint altele, mai draguete decît mine, zise ea.
— Ba, dacă-i să ne uităm bine, nu prea sint.
— De unde reiese că m-a dus și pe mine cu motocicletă...
— Ei, pe mama lui de suflecat! Doar nu le-o duce chiar pe toate! Ceva mai liniștit, Adrian se apropie de ea și îi cuprinse umerii: Dacă eu îți spun că ești foarte draguță, mă crezi?
— Eu te cred, spuse Mihaela, dar nu știu ce fel sîntei voi, băr-bații. Se desprinde din strînsarea lui și continuă, cu un zîmbet amar: Ți-e teamă să nu mă fi dus cu el... doamnă ferește! să-mi fac de cap! Însă ai vrea să merg cu dumneata...
— N-am zis... se mîhni Adrian... și chiar de-aș zice... poate că nu-i tot una... Dacă te-nțineam ieri seară, să fi fost de-o mie de ori mai frumoasă, și tot nu te vedeam. Să te fi fugat de mine, și nu te stringeam în brațe. Aur să-mi fi dat... Multe-am făcut eu, dar să zic una și să cred alta, nu m-a lăsat înimă...
— Undeva, departe, la o cotitură a șoselei, se ivi o luminică, ca un ochi de piscică. Adrian își duse mîinile în șolduri și privi într-acolo cu o iritare prost stăpînită. Peste cîteva secunde numai, prinse, ca-ntr-o fulgerare, un zgomot înăbușit de motocicletă. Treptat, acest zgomot crescu, se-nvîrșună, izbi liniștea nopții. Apoi se zăbu, au-gurmat, ameți și se stînce. Capul tău secl! gîndi Adrian, parcă numai tu ai fi pe lumea asta. La mai du-te la dracu! Privi stăle care încă mai semnalizau și ridică din umeri: Ce pot eu să vă spun? Pe-aiți, pe la noi, sint fel și fel de oameni... Mihaela se apropie de el:
— Așa, ca în seara asta, n-am mai pomenit... Am vrut să dorm, și... ori am visat, ori așa a fost, știu cum se clătina casa? Iar cînd am ieșit, mă uit, mă tot uit și mă-ntreb cum de-am ajuns eu la ca-pătul pămîntului? Pe urmă, au trecut ei cu motocicletă și-au zis că m-așteptă...
— Cînd erlo, te aștepta altcineva.
— De unde să știu eu!
— Dar acumă știu...
— Vai de lume, și de noi doi! rise Mihaela. Ne luăm cu vorba, una tu, alta eu... și cine știe... zău că mi-e frică. Își lipi fruntea de umărul lui, o lăsă în voia lui și spuse: Singură îi greu... dacă nu te-mpaci cu bărbatul, iar îi greu. Atunci, cum îi bine?
— O să vedem noi, o să vedem, spuse Adrian.
— Te cuprinse mijlocul subțire de fata și o privi în ochi. Ce rău poate fi?... se întrebă el, și de cîce să o temeri noi? Eu zic să fie așa cum ne dorim. În clipa asta, și cît om trîi. Apoi îi veni să ridă! Deac n-om fi noi cei mai orepști de pe lume! Ea îi pictepu toate gîndurile, și se-voici cu ele, însă ar fi vrut să fie cît dragoste le înarpează, și cît bine o să-i aducă.

Desene de RICARD BORDENACHE

pe dumneavoastră nu v-am uitat, mai spusese, bucuros că nici ea nu îl uitase. Și-o închipui pe plajă, cu balonul în brațe, vîrînd să arunce balonul și neavînd în cine, el lipsea... Chiar, sîntei gînduș?
— Mai e o fată, tot de la Brăila... Zîmbind, juctuindu-se cu balonul, ea adăugă: Aici nu poșă să îți singura, te cheamă fetela, te cheamă hîrbălia... așeară am fost la restaurant. Deodată, își aminti de ceva: Trebuie să mă duc? Ioana! îi strigă unei fete, viu în clipa asta. Cît mai rămîi pe-aici? îl întrebă pe Adrian.
— Nu știu, se mohori el. Pînă m-oi sătura.
Plecarea fetei îi risipi bruma de liniște alit de greu adunată; astfel, păru mai urit, nutrînd ceva gînduri urite; o cută, zvicnînd aprig, îi despărți sprîncelele stufoase; seninul ochilor se tulbură. hîrbia începu să-i tremure, ca și cînd ar fi avut în față pe cel mai învîrt dușman. În preajma lui se slergau un băiat și o fată — ea flutură o năframă roșie ca la jocurile de tauri, iar băiatul, încalzit, se repezea orbește, cădea, răsflua greu. Ce-ar fi să v-astîmpărați? vru să le strige Adrian, dar tocmai atunci, fiind urmîrită îndeaproape, fata îl prinse de mîna și îl învîrti, așa fel încît să dea el piept cu adversarul. Zmucit din toate părțile, Adrian ameți și căzu. Așa ne jucam noi cînd eram mici, își amîni; dar eu nu copac, să te-nvîrți în jurul meu... Băiatul își ceru soare. Nu-i nici o supă-

Se poate mai mult!

De peste zece ani, cincisprezece-douăzeci de tineri muncitori, tehnicieni și ingineri, subitri ai literaturii, de la Uzinele „23 August” din București, se întâlnesc bilunar în sala de lectură a bibliotecii. Aici își citesc, întotdeauna cu aceeași emoție, poezii, schițe, încercări dramatice, fragmente de roman, texte de brigadă, reportaje. Lucrările suferului Culcea Flăiea, ale economistului Gheorghe Chirculescu, ale matematicianului Toma Dumitru sau ale laborantului Vasile Bălan au văzut lumina tiparului în ziarul de uzină, în presa centrală și cea literară. Intervențiile critice ale lui C. Vlădimir, V. D. Andreescu și Marin Bădiță l-au ajutat pe acești autori în lupta împotriva ideilor și ridicarea măiestriei lor artistice.

Se naște însă o întrebare firească: ne-am făcut din plin datoria, pentru ca cerul să se ridice la exigențele actuale? Corespunde el forței materiale și morale a miiilor de metalurgiști și prestigiiului uzinei noastre? A fost creat aici echivalentul spiritual al cupințelor pentru fabricile de ciment, al locomotivelor Diesel-electrice? Ori câtă pătură ne-ar călăuzi în aprecieri, trebuie să recunoaștem că nu ne-am făcut pe deplin datoria de înregistratori (fie și „amatori”) ai vieții din uzină.

Faptul că trădăm prin decamdată puțin, se dovedește evident fiecărui membru al cercului. Procesoarea creației literare are la bază munca individuală. De ce totuși, după mai bine de un deceniu, nu putem cita și noi (cum far alte cercuri, ca de exemplu cercul „D. Th. Neculuță”) un număr de poezi, prozatori, dramaturgi ori critici bine cunoscuți cititorilor?

S-ar părea că prețindem prea mult de la un cerc literar de uzină, care, după părerea noastră, ar trebui să creeze numai poezii festive, texte de brigadă, articole, reportaje și foarte rar schițe pentru ziarul intern. Dar care om al muncii, cărui îl este aproape de inimă literatură, se poate mulțumi cu o asemenea delimitare? Sarcina majoră în alcătuirea imaginii complexe a epocii construirii socialismului, zugrăvirea constructorului ei, revine într-adevăr Uniunii Scriitorilor. Dar Uniunea este o „colate” închisă? De unde își împropățează ea forțele, dacă nu din cercurile literare? Și din care cercuri se pot naște rapoziți și cronicarii muncii în industrie? Cine cunoaște mai bine sufletul clasei noastre muncitoare, decât muncitorii însuși?

A lipsit în bună măsură sprâjnil din partea organelor conducătoare din uzină, a lipsit îndrumarea metodologică și artistică din partea forurilor competente din afară, dar a lipsit și rîvna de a se auto depăși a fiecărui membru al cercului. Dacă acest sprâjin din afară noastră nu ne-a venit, colectivul cercului n-a împlinit suficient să-l suplinească printr-o muncă temeinică Gorki și alii

scriitorii mari din trecut n-au avut nici ei acest sprâjin, dar au fost în schimb strălunjiți de înflăcăratele a și, de voința de a cunoaște viața poporului. Pentru ei cuvîntul cititorilor a fost cel mai sever examen. Le-a plăcut, cum se spune critica

Pe mulți dintre noi, ne mai irită critica. Cu toate acestea trebuie să spunem că ne-am fi hucurat dacă Toma Dumitru, după publicarea celei de a treia schițe în „Lucașăru”, ar fi continuat să vină la cerc și nu l-ar fi scotocit de data aceeași „minor”, renunțînd atât de timpuriu la ajutorul colectivului nostru. Culcea Flăiea se poate spune că are „în sine” floarea poeziei. Dar oricît de frumoasă ar fi această floare, dacă ea nu e udată, sau tînută la soare, se oștește. Colegii lui, sudorii, merg la școala medie seară. Culcea încă nu s-a decis să facă acest pas. Alta este situația lui Gh. Chirculescu. Citește, scrie mult, refacă, insistă asupra textului. Și, uneori, publică. De ce nu-l publică mai des „Lucașăru”? I s-a spus: poetul cîntă aspecte exterioare ale vieții noastre și nu pătrunde în esența intimă a lucrurilor și a sentimentelor. A fost Chirculescu de acord cu ce i s-a spus? Da. Dar din păcate nu a trecut la faptă.

Mai exact, ne lipsește rîvna de a ne desăvîrși. Se mai simte la noi și o altă lipsă. Muncim în mediul de uzină, trăim acasă în mediul muncitoresc, dar nu știm să extragem ce este măreț, semnificativ, din colidulian, pentru că nu ne străduim în a ne forma viziunea artistică asupra lumii, nu perseverăm în a desăvîrși educația noastră estetică. O parte dintre noi participă la prelegerile organizate de Casa orășenească a creației (în uzină nu s-a întreprins nimic în acest sens). Fie bine cei care merg acolo cu regularitate. Sa cuvîna să arătăm însă că cei care nu posedă nici cunoștințele de bază din teoria literaturii, își încețosează acolo și mai mult ideile.

Cred că trebuie să citim, să studiem, să observăm și să trăim. Să înregistrăm și să contribuim cu partea noastră de preocupare și emoționalitate la marea cronică a acestor ani. (Nu excludem „autodiagnosticul”, dar nu trebuie să uităm că și Gorki, în tînerete și în cu totul alte condiții, s-a apropiat de forma organizată de instruire, audind cursurile Universității din Kazan).

La o conferință cu cercurile literare s-a hotărît să se acorde un mai mare sprâjin material și moral cercurilor literare. Casa orășenească a creației populare, ziarul „Informația Bucureștilor”, zărele de uzină au obligația să sprijine cercurile literare. „Informația Bucureștilor” nu a acordat însă nici unu cerc (ori unul grup de cercuri) o pagină literară. Cînd a scris ceva despre noi, a făcut-o numai în virful penitei, și pe baza unei documentări în șpana motocicletei. Pagina literară din ziarul „Munca” ne dă cuvîntul greu, a rămas mică și apare rar. Comista de îndrumare a cercurilor literare nu ne-a trimis la timp oameni exigenți, scriitori sau critici tineri, care să fiarbă de dorința de a organiza și îndruma activitatea cercului. Prea puțin scriitorii au coborît pînă în cercul nostru. Cel mai statornic și inimios prieten ne-a rămas tovarășul Camil Baltazar.

Realizările unor membri cu stații mai vechi în cerc, precum și apariția unor „nume noi” (frezorul Petre Dinu, strungarul Ion Tudor, începătorii în proză, și inginerul M. Rizea, autorul citorva poezii cu timbru mediativ) ne dau speranțe. Ele sînt și mai mari dacă ne gândim că majoritatea muncitorilor noștri tineri au absolvit școala medie, sau sînt în ultimele clase. De aici se vor ridica tehnicieni, maștrii, ingineri. Credem cu toată convingerea că se vor ridica dintre ei și poezi, prozatori sau dramaturgi.

Traian Bădulescu

riența „gambierelor de creație”, a înfîlîrilor cu cercurile literare din cadrul regiunii ș.a.).

„Surpriza” seriei, în domeniul poeziei, a prilejuit-o craioveanul Ovidiu Holniceanu, lăcătuș la „Electroputere”. Versurile sale s-au remarcă prin simplitate și căldură, deși au fost însoțite de unele locuri comune.

Lucrările citite de Rodica Iulian, din București, au marcat un pas înainte al autoarei, care a dovedit cu acest prilej că poate înlătura o anumită uscăciune a expresiei.

Craioveanul Vasile Pătru s-a dovedit în mare măsură artificios, izbitul să ne prezinte numai unele „insule de poezie”.

Faptul că în aceeași seară au citit linei autori care ar arătat o cristalizare a mijloacelor artistice (craioveanul M. Pelin — proză, și bucureșteanul A. Pănescu — versuri) a făcut ca nivelul manifestării să crească și pe plan teoretic. Principalele învățăminte ale acestei întâlniri rezidă în necesitatea unei mai strînse legături cu viața colectivelor de muncitori (în cazul cercului literar „D. Th. Neculuță”), în lupta pentru perfecționarea nelnteruptă a mijloacelor scriitoricești (îndeosebi pentru membrii cercului literar craiovean).

M. N.

P.S. — Regretăm că, datorită unei organizări defectuoase, dezahferile au trebuit să fie restrînse, pentru ca oaspeții... să nu piardă trenul. În cazul prozatorului M. Pelin, singurele aprecieri au fost aplauzele.

TINERI POETI DIN CERCURI LITERARE

LA MARGINEA ZILEI

Seara își rănește-n nean piecapela deschise, și se turîșează dansînd stingherită la marginea luminii, peste cîmp și cum luneca prin ierburî amare respirația ei, gleznele-i goale, acum, cînd despletită, murmurînd prin trînzare, la marginea luminii dă îriceole...

Înlăcăuna, prietene, am căutat grabîlii să alungăm din cale această noapte nudă, și ea dansînd continuu — un dans de paparudă, se strecură mereu pe lînga noi...

Dar niciodată clipa de trecere n-a fost izbită de serii deplînd. Cu tineri piepturi și umeri bronzai o aungăm mai departe, mereu, pînd ce intr-o zi va dispărea ca după ploaie — un cubuceu...

George Boitor
(Baia Mare)

COLOANA INFINITĂ

Ne rădăcăm în simfonia albastră, fierbîntă, a holții de amiază, în clipa cînd simți rotăria pămîntului vie, amețitoare smulgînd de pe obișnuite orbite fiecare gînd, cînd urăști nemîșcarea și inerția doare. Ne chema coloana infinită: zvîrlindu-și haina de piatră, conturul sever părea că palpită — înălțăr din pămînturi, neliniștită și trecătoare prin trupuri transparente sivoaice de cer. Nu-n zboruri spre eternitate ne căutam anii tineri, cî-n mina de lumină ce se zbate să lege gîndul omensc cu aerul, cu piatra.

Sanda Horin
(București)

CONSTRUCȚORII SONDELOR

Proflii sondeilor învie din mîinile acestora care știu și steagurile cum tresar, la sărbători, în adierea vîntului, și umerii fierbinți de fată, și coapsele ghitarelor, sunînd amețitor...

Stau măturîre mută aceste mîini cu degetele lor prin care dau melalelor, o sete grea, de zbor și de mplinire.

Sondele apoi cutreieră lumea, împlînirile umble, distanțele toate prelăcîndu-le-n cîntec și cîntecule toate avînd același ritm, tulburător, al inimii.

Tudor Stănescu
(Ploiești)

AI VENIT POATE DINTR-UN DECOR...

AI venit poate dintr-un decor
Legătura de lumina neliniștelor holde.
Poate-ți mai murmură-n auz tractoroale unite cu depărtare,

Și simți încă îmbrățișările vîntului umed de depărtare,
măvara
Nelngădat între schele sau aromele cărămizii.
Ochii tăi caută ceva, spulberînd obstacole
În mîinile alintă lemnul alb, elastic,
Voină să-i redea tinerețea
Cu must elversceni de clorofilă,
Te cheamă pașii sub cerul pădurii,

Cînd stelele dansează îndrăgostite în brațele tagilor,
lor păsările și se așează pe umeri, sopîndu-și povești.
Zori și amurguri te întîmpină cu semnele unui nou anotimp,
În care intri nerăbdător —
Deslușind în fiecare libră a zidurilor, în fiecare cîntec al pietrei,
În fiecare balcon zgomotos, crescut sub mîinile tale.

Ion Matei
(Craiova)

POVESTE SENTIMENTALĂ

Pe aleile dizolvate-n lumină ne-am povestit viețile.
Alăturăm umeri atunecum îndrăgostii
pe lîngă frunze exuberante.

Se lăcea dimineață înromos ca toaleoana,
vedeam cum anotimpul din noapte și-a scos în topire zăpezi delirînd.
Am schimbat visele între noi
ca pe inelele de logodnă
și a fost de ajuns bucuria din noi
pentru inverzirea zăpezilor.

Apele le-am cutreierat împreună
incudăți că ne tulbură și ne suna.
Apoi am urcat fărîm ca două ilăcări ude și

sinure,
împlînirile umble
cînturii de ochii deschis
cuburi de ceruri prin rîmuris.
Și ne-am așigrit vacanțele subțiri
în orașul plin de iubiri.

Gh. Anca
(București)

Carnet de cenaclu

ÎN TÎLNIRI UTILE

Fiind invitați, nu de mull, la înfîlîrea dintre două cercuri literare („Traian Demetrescu” din Craiova și „D. Th. Neculuță” din București), ne-am amînit de unele scrisori ale corespondenților noștri în care aceștia își exprîmă dorința ca înfîlîlile culturale care au în grîlă cercuri literare să recurgă mai des la această modalitate a înfîlîririlor, prilej de confruntare a muncii literare începători. Desigur, această modalitate este interesantă, dar a avut loc la București, au arătat că atât craioveii cît și gazdele s-au prezentat la un nivel remarcabil, avînd deopotrivă de învîștat unii de la alții.

Dacă cenaclul bucureștean s-a remarcă în general prin calitatea versurilor prezentate, membrii cercului literar „Traian Demetrescu” au făcut o bună impresie prin pasunea și franchețea cu care și-au spus cuvîntul în cadrul discuțiilor. Nu vom exagera spunînd că tinerii începători de la Craiova, în majoritatea muncitori și tehnicieni la „Electroputere”, au adus la înfîlîre o notă de înșulirile literare.

Baza înfîlîririi au constituit-o lecturile. Scuța introducere pe care a făcut-o Dumitruza Fruză, din partea cenaclului bucureștean, a fost marginală, reducîndu-se la comunicarea unor lucruri îndeosebi ștute, însă o încercare de analiză a muncii colectivei respective pentru aprofundarea cunoașterii vieții, pentru dobîndirea măiestriei scriitoricești, sau sprînjirea brigăzilor artistice de amatori. Nu trebuiau neapărat înșirate toate problemele, dar s-ar fi cerut să se stăruie mai mult asupra celor mai reprezentative dintre ele, cu alți mai mull cu cît craioveii, la rîndul lor, ar fi avut atunci ei înșiși lucruri interesante de împărtășit (expe-

riența „gambierelor de creație”, a înfîlîririlor cu cercurile literare din cadrul regiunii ș.a.).

„Surpriza” seriei, în domeniul poeziei, a prilejuit-o craioveanul Ovidiu Holniceanu, lăcătuș la „Electroputere”. Versurile sale s-au remarcă prin simplitate și căldură, deși au fost însoțite de unele locuri comune.

Lucrările citite de Rodica Iulian, din București, au marcat un pas înainte al autoarei, care a dovedit cu acest prilej că poate înlătura o anumită uscăciune a expresiei.

Craioveanul Vasile Pătru s-a dovedit în mare măsură artificios, izbitul să ne prezinte numai unele „insule de poezie”.

Faptul că în aceeași seară au citit linei autori care ar arătat o cristalizare a mijloacelor artistice (craioveanul M. Pelin — proză, și bucureșteanul A. Pănescu — versuri) a făcut ca nivelul manifestării să crească și pe plan teoretic. Principalele învățăminte ale acestei întâlniri rezidă în necesitatea unei mai strînse legături cu viața colectivelor de muncitori (în cazul cercului literar „D. Th. Neculuță”), în lupta pentru perfecționarea nelnteruptă a mijloacelor scriitoricești (îndeosebi pentru membrii cercului literar craiovean).

M. N.

P.S. — Regretăm că, datorită unei organizări defectuoase, dezahferile au trebuit să fie restrînse, pentru ca oaspeții... să nu piardă trenul. În cazul prozatorului M. Pelin, singurele aprecieri au fost aplauzele.

om nu poate fi mîhnit și îngrijorat din aceeași cauză.

Petre Tudose: Prinspățul pensionar, neobișnuit cu ideea că va trebui să stea acasă, a început să devină un personaj-sablon. Mai ales pentru începătorii într-ale literaturii. Sîntem convinși că se poate evitînd scrie o povestire remarcabilă (sau mai multe) pe această temă. Dar credem că un începător trebuie să scrie mai ales pe baza experienței proprii. Cea mai interesantă dintre schițele trimise ni se pare „Sedintă fulgur”. Dar stilul este în suferință, ca și sentimentul de dragoste mult pe siropos. Dacă te hotărîști s-o refaci, păstrează tot timpul atmosfera realistă pe care ai reușit s-o descrii în final (ședința). Celelalte au prea multe stîngăci.

Constantin Băluță: Nu este o schiță, ci un interesant dialog în termonii cei mai cotidiani. „Și păterea dumitale care este acum? Îl întrebă Mircea, privindu-l mai mult zîmbînd. — Apoi eu cred — răspunde vecinul înfrîmîntul și privirea — că în curînd ne vom lua zborul spre Luna și planetele învecinate. Că dacă am ajuns să dăm aîtea roate pămîntului, atunci înseamnă că putem merge și mai departe cît doar nu ne-am mulțumi numai cu atîc”. E drept că „vecinul” se îndoiește cîndva de posibilitatea zborului inter-planetar, dar ne întrebăm: se mai îndoiește cineva astăzi? Faptul că „vecinul” gîndește astăzi altfel decît ieri nu mai înseamnă o victorie asupra unei mentalități vechi, ci pur și simplu o concluzie logică. Se știe că logica faptelor este cea mai convingătoare. Am citat nu scurt pasaj, dar toată schița este construită pe asemenea adevăruri. Pare mai curînd un articol de popularizare a științei decît o lucrare literară.

Mihu Dragomir

Mai trimiteți:

Nicolae Bornaz-Galați; Ion Singureanu-Cluj; Theodor Casăman-Cluj; Ira Vardaru-București; Stanciu Stan-Mărința; Polerczky Agneta-Timișoara; G. Ostrovcanu-Iasi; Viorica Muresan-Sighișoara; D. Dumăreanu-Iasi; Iulian Preda-București; Teodor Capoteanu-Arad; Aristică Baghina-Turnu Severin; Liviu Simara-București; Ion Mustăță-Galați; M. Cornescu-Eforie; Ion Dumitrescu-Ploiești; Petre Dridea-București; Nicolae Boghian-Cîmpulung Mold; Romica Toma-Cîmpina; Valeriu Liță-Tîrgoviște; Călin Popescu-Gherla; C. Proin-București; C. Moțățăianu-Craiova; Dumitru Turță-Suceava; G. C. Muresan-Iasi; Al. Florin Tene-Dragășani; D. Petrovici-Timișoara; Antonie Săndoi-Olteneț; Zaharia Stăncuțan-Feldru; Adrian Karsiad-Someșeni; Chiriac Petre-București; Cristea Florica-București; Gellu Colim-Brasov; G. Dragănescu-Buștea; Puiu Valeria-Murășești; Nicolae Costea-Ploiești; Puiu Ciolan-Bădiștești; Achiței Anton-Poenari; Ion Tomescu-Fălticeni; Nicu Bălățeanu-Turnu Severin; D. Hangu-Călcîi; Paul C. Nicolai-Pitești; Al. Valda-Găești; Mihai Munteanu-Cordăreni; Mia Val-București; Zamfir Paraschiv-Cîmpulung Muscel; Matei Gheorghe-Golești; Colman Liliana-București; Constantin Rădăoiu-Constanța; Ioana Lătehin-Brasov; I. Ganeș-Arad; Florentin Popescu-Buzău; Florian Dincă-Satu Mare; Victor Stroe-Craiova.

Decamdată nu:

I. Văleanu-Alexandria; N. Petrance-Murgeni; Macoveanu Ștefan-București; Felix Dumbrăveanu-Maglavit; Zelinschi Radu-Brasov; Bojian Constantin-Vutcani; Urca Emil-Alba Iulia; Ionescu Cristian-Pitești; Iomel Strat-Galați; Gh. Bucur-Muceha; Z. Dragomir-Sibiu; Isaia Nicolae-București; Nicolae Teodorescu-Vaslui; Manoliu Aurelian-București; Boteanu Micoara-Rîșnov; Rotaru Ion-Cîrligani; Nicolae C. Marin-T. Severin; Lăzărescu Gheorghe-Săvinești; Ion Dumbrăvă-Tg. Mureș; Jecan Octavian-Gherla; Petrescu Tudor-Ogrezeni; Costin Răduț-Craiova; Vorniceanu Costică-Ungureni; Chirilă Ion-Rîșnov; Gilcă Maria-București; Daschivici Virgil-Ploiești; Titu Munteanu-Clăjărie; Gheorghe Băbi-cănu-București; I. Ajar-Bacău.

PASĂREA DIN „LIVADA CU DUZI”

J. AI STERIADI
Vapoare
în portul
Brăila

Cronica dramatică

ACUZAREA APĂRĂ de ȘTEFAN BERCIU

Paradoxul titlului nu acoperă o intenție „comercială” cum ar părea, ci exprimă de fapt însăși ideea fundamentală a piesei: justiția socialistă pe lângă funcția de a face lumină și dreptate, definește și o funcție constructivă, educativă, aceea de a-l apăra pe om de influențele și apăsarea vechii morale, de a face lumină și în universul său etic.

Toate acestea, Ștefan Berciu, autor a încă două drame de factură „polițistă” (în trecut făcuse, nu-i deloc ușor să scrii astfel de piese, după cum specia ca atare nu poate fi socotită polițistă), le reliefează prin intermediul unei intrigii captivante care, așa cum remarca și alți croniciari (vezi, de ex., cronică lui Dinu Sărau din *Gazeta Literară*), reușește să lățească interesul spectatorului. Și aceasta nu e un lucru lipsit de importanță, căci de obicei literatura polițistă se distinge printr-un defect capital: „intriga, după o rutină carecateră e extrem de previzibilă” (Mihail Răilescu: „Literatură de senzație”).

Intr-adevăr, majoritatea cârților polițiste oferă satisfacții de rezonanță, supunându-l pe cititorul avizat unei duble deziluzii: schema intrigii se repetă aproape invariabil, astfel încât te deprinză să descoperi vinovatul în persoana cea mai pasivă, mai anodină ce se țeveste în raza acțiunii și ești frustrat în acest mod de câștigul neprevăzutului; eforturile autorului de a înfățișa fabula jignesc logica și bunul simț, silindu-te să constăți că totul, de la bănuială până la certitudinea, nu are absolut niciun sens. După care intră, implacabil, în imperiul vast al polițistului...

Ștefan Berciu răsturnă, fără a deroga de la legile specifice, schema uzată a intrigii polițiste, arătând că vinovatul e chiar personajul hănuit la început, dar ridicând între cele două momente — supoziția și confirmarea — o sumedenie de obstacole menite să încete în spectatori acea sinceră și candidă plăcere de a se lăsa tras pe sfoară, precum și selea de a descoperi adevărul prin înfrângerea succesivă a dificultăților. Pornind de la procesul unei crime de drept comun, autorul dezvoltă implicațiile politice și morale ale acestuia și avizează asupra unor probleme serioase privind educația tineretului. Dacă intrigă polițistă e condusă cu o abilitate incontestabilă, „realistă” dezbateră e-tică, în mod fatal anexasă, nu tematică ci compozițional, primei, se consumă pe coordonate cam didactice, în termeni destul de comuni. Părinți care nu-și înțeleg copiii am întilnit și în alte lucrări („Prietenia mea Pix”, de pildă) Tinerul care, lipsit de intenția și el o cunoștință mai veche a noastră Renascul nu-l vom adresa încă lipsei de adâncime și inedit a problematicii morale, ci tratării și, mai ales, rezolvării ei prin precedente și lecții servite de la tribuna proscritului. Unei piese care și propune ca sarcină de prim ordin descoperirea criminalului nu ai dreptul să-i pretinzi noulate și particularizate decît în această direcție fundamentală. Și această direcție dramatică în creșterea convenției scenice e umbrărită irenosabil. Am fi dorit însă ca învâșnămintele morale să fie lăsate în seama faptelor și a actorilor, și nu explicate, pe un pedagogic, de un profesor care nu e profesor, ci procuror.

Așteptăm de la talentatul dramaturg o atenție constructivă a replicii, pe care o vrem nu exclusiv funcțională, servind acțiunea și caracterizarea personajelor, ci și particulară, semnificativă, teatrală. Să nu uităm că povestirile polițiste ale lui Conan Doyle aveau un umor savuros, că o piesă, tot polițistă, care se joacă în prezent pe scenele noastre, „Masina de scris” a lui Jean Cocteau, cuprinde replici scintilante. Teatrul e mișcare dar și cuvânt, iar cuvintul trebuie să se „mistă” și el pe scenă, ca o spădă minută de un virtuoz.

Spectacolul de la Teatrul Tineretului, pus în scenă de actorul Constantin Codrescu, fără a constitui o revelație regională, reflectă o serioasă muncă de îndrumare a interpretelor. Rolurile sînt studiate în amănunțime, actorii joacă expresiv, preocupati să redea cit mai exact (și într-o piesă de acest gen exactitatea este o calitate esențială) sensurile active ale textului. Încercările de a ieși din realismul gestului și mișcării nu se par și nouă, ca și lui Radu Popescu (vezi cronică din *Magazin*), fără nici un rost. O piesă de factură strict realistă nu îngăduie absența recuzitei. Spectatorul, în loc să fie atent la dezvoltările palpabile de pe scenă, se surprinde urmărind dacă gestul personajului ce mimează deservirea conținutului unei sticle imaginare într-un pahar imaginat este sincronizat cu zgomotul caracteristic pe care îl aude la megafon (și nu prea este!). Mai mult, procedul e aplicat inconsecvent: o dată scrisoarea e invizibilă, „sugerață”, cum se mai spune, altă dată ea capătă materialitate, făcînd cit se poate de vizibil în mîna interpretului. Am înclinat, în acest caz, pentru prevenirea concretă a obiectelor de recuzită, chiar cu riscul de a fi învinuit de naturalism.

Decorul Elenei Simirad-Munteanu e sobru (trepezintă totuși

o sală de tribunal); singurul element care ne amintește că sîntem în plină modă a „deturării suspendate” (provocată probabil de reușitele experimentelor privind starea de imponderabilitate) este atîrnarea ferestrelor de niște sîrme (acestea, spre deosebire de pahare și sticle, sînt vizibile).

Ne-a mulțumit, cum spuneam, jocul interpretelor, bine dirijați de Codrescu, ceea ce ne face să ne gîndim că nu e rău ca uneori actorii să devină și regizori (o experiență izbitoare). În acest sens, a înregistrat și Tudorel Popa cu spectacolul „O felie de lună”. Dinu Ianculescu a subliniat cu vigoare scenică jocnicia morală a doctorului Costea, exasperarea sa în fața iminenței adevărului; remarcabil e faptul că actorul a schițat foarte nuanțat evoluția personajului, schimbînd subtil mișcărele de expresie. Ion Maniș (Dr. Teodor Ulmu) a deslășurat un joc egal, interiorizat, înfășurînd convingător caracterul contradicțoriu al „omului bun” și „educatorului prost”. Pliă de prestanță a fost Eugenia Eltîmie în rolul înducătoarei. Jocul lui Ion Cosma (Arzarea) s-a distins prin naturalitate, chiar cînd textul l-a constrîns pe interpret la o ținută didactică. Gh. Vanceanu (Apărarea) a fost un avocat perfect. Interpretul lui Mihai Ulmu, tînărul actor Ion Gh. Arcudeanu, în afară de câteva scene în care s-a lăsat antrenat, împreună cu Tatiana Terebela (Liliana Stancu), într-un duet melodramatic, a știut să redea cu intensitate lămurită deruta interioară a tînărului, rătăcit o vreme pe căi nimeni n-avea. Ne-a plăcut jocul colorat al Emiliei Maniș (Rita) și, cu excepția unor momente de afectare, cel al Mariiei Cosma (Dr. Adela Jîngă).

„Acuzarea apărării”, în ansamblu, un spectacol antrenant și educativ bine realizat de Teatrul Tineretului.

Dumitru Solomon

Spectacole de agrement

Există o predispoziție (firească) a tineretului să năvălească la „Fracas” iar cei care au trecut de o anumită vîrstă par a învinui noua generație de un fel de pîcătoase capitate. Școala te pune pe scoate-tea familiei, iar unii părinți mai în vîrstă își amintesc de vechea pedagogie care i-a ținut „la respect” adînc prin brutalitate și exigență.

Un profesor ne-a cenzurat printr-o cintece sau a șase de licen filmul „Aventurile lui Tom Sawyer”. Rezultatul a fost că n-a existat elev care să nu savuraze plăcerea interioară citînd acuză la balcon, cu numărul de ordine dezilipit de pe braț. Acești tineri erau cei care astăzi sîntem trecuți de treizeci de ani, iar părinții noștri sînt aceia care susținau la „Contesa Waleuska” și „Drama de la Mayerling” unde lui Charles Boyer îi pulsa magistrul vena de pe frunte, poate că unii dintre aceștia trec în 1963 pe bulevard și sînt înșorțati că nepoții fac rîd la „Cartouche”. Ei uită se pare înfiorătoarele yacht-uri construite pe platou și țigărele rachiilor de seară trecute în generie. Sinistrelle melodrame italienești s-au șters prea repede din memorie și odată cu ele toate peliculele care ne înduceau în eroare, fetișizînd vedetele din carton.

O enormă parte din aceste pelicule sîntu rîdînd tînărul studiorului din occident — ele înșile — nu îndrănesc să le mai trimită, deși asta nu înseamnă că marea producție capitalistă nu mizează în continuare pe același gen de afaceri cinematografice...

Criteriul principal al formei unor asemenea filme este spectacolul. Cu orice preț, un spectacol care să epateze prin dinamism exteriorizat atrăgător pentru ochi și senzațional pentru auz. În această categorie intră și filmele pentru tineret sau comedie-asa-zise ușoare. Acest gen de filme fac intr-adevăr, cu bună știință și pe drept, concești spectacolului, adică unei preconcepse for-

me ușor exagerate. Acesta este un păcat care nu Filmul „Cartouche” sau „Contele de Monte Cristo” al lui Jules Verne, sau „Fanta la Tulipe”, sînt reștele ale genului de film atractiv. La acestea se pot adăuga peliculele care fac cunoscută într-un mod agreabil talente de music-hall sau cîntăreți și dansatori de rezonanță (cu cerința unei oarecare exigențe). În bună parte ne-au satisfăcut „Șapte mirese pentru șapte frați” sau „Tinerii”.

„Tu ești minunată”, cu un indolent humor german estival și cu Caterina Valente în amurg succesului, ci „Cumpără-ți un balon” cu un Tony Sel-

ler inferior celui din jurnalele despre concursurile de schi, sînt filme bune pentru uzul curent, nu produc nimic mai nou și nu au mare interes decât în afară de un zîmbet plăcut sau o melodie agreabilă nu reții nimic, oricît efort ai face...

Se duce însă o luptă acerbă, cunoscută ca inegală, între comedie și filmul de aventuri pe de o parte și așa-zisul film de problematică curentă, de actualitate. Este știut că e de greu să atragi spectatorul la un film în care se pun cu adevărat probleme morale și estetice calitativ omenești, dar care reușesc doar pe jumătate sau pe sferă, deoarece neglijează problema atractivității, a spectacolului. Unele din operele noas-

tre ar putea fi mai populare, dacă ar fi altfel puse, dacă s-ar desfășura în alt ritm, dacă s-ar baza pe un „misteriu” (să-l numim așa) al întâmplărilor. Să nu ne fie prea ușor să dezlegăm din prima sau a doua secvență destinele următoarelor zece bobine! Nu vrem prin aceasta să absolutizăm rolul atractivității formale, orice rețetă poate dauna, creatorii au dreptul să-și alegă drumul în privința formei, dar alit timp că e vorba de un scenariu sau un film cu o perspectivă înfructuoasă limitată, rolul formei este vital, și pentru aceasta trebuie uzat sau de actori mari, sau de „suspense” sau de muzică cu rol dramatic și a.

Cinematografia noastră n-are nevoie să rivalizeze cu producțiile de agrement din afară; ea trebuie să-și găsească o cale proprie în această direcție, să polemizeze cu comedia ușoară sau filmul de mîmă și să spudă, așa cum o face Gopo în ale sale frumoase încercări. Nu ne-ar strica niște filme care să nu-și ia în serios fabula, care să se autoironizeze, pentru a face distinctă poziția realismului socialist față de asemenea teme facile.

Arătăm mai sus că sînt comedioare sau filme de aventuri care nu fac nici un rău și pe care direcția distribuției le alege cu grijă, există însă și producții macabre care circula din cînd în cînd pe piața capitalei noastre, ca „Ultimul meu tango”, „Mongolia” sau „Cartagina în flăcări”, care au pretenția unor dramaturgii „serioase”, unor psihologisme de fapt periculoase, care pervertește gustul spectatorului și dau o imagine profundă eronată asupra istoriei sau a conținutului de viață, cu tendințiozitate vizibilă. Ele trebuie oculte și căutate acele filme care într-adevăr sînt agreabile și care nu-l fac pe tînărul de 15 ani să exclame în fața pozetelor: „Trebuie să fie groază!”

lulian Mih

FILĂ DE CARNET

Soarta discului

De la Fărîmîță Lambru și pînă la Dinu Lipatti, discul restituie zilnic tezaurul muzical, rotindu-se. Sora lui mai mică și mai docilă — banda de magnetofon, nu reușește să-l înlăture. Și, chiar dacă ar reuși, cele ce vrem să le menționăm mai jos, nu se schimbă cu nimic.

Pentru că, ori plăcî, ori hîndă înregistrată, vindute așa cum se vînd de cele mai multe ori ele își pierd jumătate din har și din har.

Cine nu a văzut, în zilele în care ane vrem înregistrări mai interesante (și trebuie să spunem că, spre mîndria noastră, acestea sînt destul de multe) înghesuiala de la standurile din librării sau din magazinele de specialitate? Așcutiți un început, ascultă o frîntură dintr-un referen și, gata, renunți sau cereți înmăchetarea. Te duci să cauți un concert interpretat de Richter și trebuie să ascuți înainte trei sambe, un twist și-o horă lăutărească. Molemanii nu au loc de cel care cântă muzică de dans iar cei care servesc trebuie să dea un potpuriu de răspunsuri. În cinci minute răsună în aceeași încăpere trei mîncări dintr-un allegro, două vorbe răspicute de Modugno, un oftet al lui Siminică, acuta unui tenor ne care nu-l numesc ca să nu provoc zănoane între ei, hași de la acordeonul lui Burdă și trei voci cu reverberații aparținînd toate Roxanei Matei.

E tristă soarta discului și mai ales a cumpărătorului lui, în situația asta. Aparatele care sînt, de fapt, repartizate numai pentru controlul calității tehnice a plăcii sînt utilizate pentru audii, vînzătorii, care de abia prîdicesc cu încercatul și bonurile, trebuie să facă și oficiul de consultanți: „Oare ce zici, e la fel de frumoasă și pe partea cealaltă?”

Avem o casă de discuri care edicază înregistrări interesante și de calitate, avem magazine speciale, administrate de Fondul muzical, avem (și acesta este lucrul cel mai important) un număr impresionant de cumpărători.

Ei bine, se face foarte puțin pentru informarea, educarea și orientarea acestora. În afară de emisiunile radiofonice care transmit noile înregistrări ale casei de discuri „Electrecord”, nu am auzit să se organizeze în vreo sală publică, sau la clubul vîrnei mari întreprinderi programe de audii cu noile înregistrări, textele de prezentare de pe ambalajele discurilor nu adoptă de obicei formula cea mai fericită sau, în multe cazuri, sînt suplinite doar de prezența fotografiei interpretului.

Lucrul cel mai necesar, însă, ar fi amenajarea unor săli de audii în casă, unde noile înregistrări să stea la dispoziția amatorilor, fără a trebui să se bruzeze între ele diversele genuri de muzică sau diversele interpretări. Fiecare centru mai important ar avea nevoie de o asemenea sală pe lângă magazinele de specialitate. S-ar da astfel și posibilitatea copierii. În schimbul unei taxe, a înregistrărilor de pe discuri sau pe benzile de magnetofon.

Și pe semne că cititorii ar mai avea și alte propuneri în legătură cu soarta prietenului lor, discul, care nu este numai o marfă mai greu sau mai ușor vandabilă.

Dan Grigorescu

Corneliu Leu

TINERII CRITICI ȘI TINERII ARTIȘTI

Pe așigle sălilor de expoziții din București au apărut multe nume noi ale unor tineri graficieni și pictori. Confruntarea lor cu publicul, încercată de emoție, a prilejuit afirmarea unor talente autentice care au știut să depășească, cu dezvoltarea dar și cu maturitate, faza denumită cîntăreț al de remuad „promisiune”.

Nu întreprind să fac un bilanț al prezentei tinereți în expozițiile din ultima vreme. Dar nimeni nu poate contesta că arta lor, alături la un început greu, în fața unui drum lung, comunică un sentiment tonic, de încredere în viitorul picturii, al gravurii și al desenului nostru. Lecția clasicii artei noastre, a reșterilor contemporane, a fost învățată cu aplecînță și cu talent. Și, ceea ce e impresionant, e căldura cu care unii artiști de prestigiu din generația mai vîrstnică urmăresc creșterea tinereții, o înălțare, să publicului în cuvinte pline de înțelegere, în prefețele de catalog sau la deschiderea expozițiilor.

Mi se pare, însă, regretabil că tinerii critici de artă, colegii de generație ai artiștilor expozanți, nu participă cu destulă înflăcărare la eforturile creatoare ale acestora. Critica, se știe, trebuie să îndeplinească o funcție foarte importantă: aceea de a mijloci contactul dintre artist și înțelegerea publicului, de a promova cu fermitate ideile estetice realist-socialiste. Ea are datoria de a îndruma creația artistică spre o exprimare profundă a realității contemporane, într-un limbaj poetic perfect inteligibil. Or, am impresia că tocmai noi, criticii din generația tînără, neglijam prea mult această îndatorire. Nu e vorba de slăbici tehnice, de mestecug (deși o cultură plastică solidă nu exclude cunoașterea acestor date); e vorba de o legătură permanentă cu gîndirea de creație. Expozițiile personale ale aceluiași artist sînt destul de rare; la cele colective, regionale sau republicane, participarea nu poate fi de amploran. Nu putem avea o privire de ansamblu a creației unui artist dacă ne mărginim doar la aceste manifestări. Înducerea de ansamblu a sără, aprecierile sînt mai mult sau mai puțin aproximative; oricum, ele nu pot constitui decît un criteriu relativ pentru îndrumarea mai alea a tinereții. Evident, nu se pot vizita toate atelierelor artiștilor; dar

cunoașterea amănunțită a creației unora dintre cei mai valoroși poate crea un criteriu de comparație. Nu avem dreptul să judecăm o operă de artă prin ea însăși, fără să urmărim modul în care contemporaneitatea se exprimă în alle lucrări ale genului respectiv.

La Uniunea Artiștilor Plastici a existat cîndva un cenzor al tinereții. Activitatea lui a încetat brusc. Poate că ar fi timpul să se revizuiască unele experiențe care dădă frumoase rezultate. Discuțiile înflăcărute, în contradicție, acestea nu o dată la intervalul interesant, capabile să contribuie la orientarea tinereții artiștilor.

Sprezăm că tinereții critici au datoria, așa ca colegii lor din critica literară, să urmărească mai conservator creația artistică a celor din generația lor. Nu de mult, a fost deschisă în B-dul Magureu o expoziție care mi s-a părut foarte interesantă: aceea a tînărului pictor Grigore Vasile. Artistul demonștră o sensibilitate și o receptivitate, după părerea mea, deosebite. În colorat fin, un temperament poetic deschis spre realitățile zilelor noastre, capabil să celebreze frumusețea unui buchet de flori, a unui torș gînguș de copil, dar și pe aceea a unui ogar înundat de lumina arzătoare a soarelui sau pe aceea a unui șanier naval. Tînărul artist demonștră însă că mai are destule lucruri de învățat, altele de limpezit. Critica ar fi trebuit să-i dea un ajutor efectiv care ar fi dus, desigur, la înobilizarea gîndirii sale plastice, la lărgirea orizontului tematic. O evoluție spre utilizarea mai organică a culorii (unele tablouri trădau folosirea culorii de dragul culorii) ar fi putut să fie sugerată de critică.

Alteori, critica se complăce în formulări echivoce, sau practică elugile fără rezerve. Presa noastră a demonstrat în repetate rînduri că de primejdie și o asemenea atitudine. Cu ce poate contribui o critică atît de roză la evoluția unei artiștii talentate, cum e Tia Peltz? Intr-o cronică plastică difuzată la radio, Ioanșin Marin Sorocuz (fapt care e subtil în judecările sale privind fenomenul literar), a investit creația graficiei cu toate virtuțile imaginabile. E adevărat, Marin Sorocuz nu e critic plastic; dar emișind judecări de valoare în acest domeniu e a-a supus exigen-

țelor criticii plastice. Și nu se poate scuza modul în care tînărul critic a aceluși revelarea sau auzul dulăgăre a unui manierism prezent în desenele Tiei Peltz. După cum nu mă pot declara de acord cu modul în care Marina Vancei a abdicat de la principiile critice judicioase aplicate pînă acum creației artistice, manifestînd, în discutarea expoziției Henetai Duncan, o surprinzătoare înclinare spre apologism.

Nimeni nu poate să accepte, bine înțeleși, tonul iritat și îngînat cu care se judecă încă, e drept foarte rar, creațiile tinereții artiștilor. Subscriu, de pildă, la obiectivitate formulată asupra lucrărilor lui Vincentiu Grigorescu de către unul din criticii noștri de prestigiu Ion Frunzești. Dar nu pot să fiu de acord și cu tenul tăios, nepietos, în care sînt expuse observațiile, după părerea mea, juste și interesante.

Fără îndoială că în critica noastră mai sînt de realizat multe lucruri. Judecata de valoare apare uneori subiectivă. Semnatul acestor rînduri, de pildă, a comparat cîndva un bibelou dintr-o grătare, cu... „Marselieza” lui Rude. Chiar dacă, e adevărat, e vorba despre „prelucrare unor sugestii ale monumentelor celebre”, tonul critic, priosiv fiind implicit, nu și-a exprimat părerea cu destulă fermitate, clar, fără să a ascundă în dinu ei exprimări „politice” care nu ojeia nimănui. Alteori, se dau „certificări” gratuite de talent unor opere mediocre, fiind trecute cu vederea altele, realmente valoroase.

Dar nu aceasta constituie caracteristica criticii noastre, părăsă a eforturilor creatoare ale artiștilor, urmărind cu consecvență fenomenul de creație, explicîndu-l publicului larg, militînd pentru o artă a ideilor majore, o artă a epocii noastre.

Se cuvine, înțeleg, cu tinerii critici să urmărească cu mai mult pasiune creația colegilor lor, artiștii. Ea poate fi continuată cu un plus de preocupare teoretică și de acțiune analitică.

Dan Grigorescu

Cuvântarea rostită de tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej la Conferința pe țară a scriitorilor cuprinde îndemnul prețios pentru tinerii scriitori privind răspunderea profesională a artistului, chemat să-și îmbogățească necontenit mijloacele, să adopte, față de propria creație în primul rând, o atitudine de severă exigență: „Tinerii scriitori, urmând îndemnul fruntașilor scriitorului nostru, să se deprindă, în munca grea asupra paginii, să facă «ucenicie neîntreruptă, pe toată viața» pentru a-și perfecționa măiestria. Criteriul de apreciere al unei opere de artă nu este numărul de pagini, ci mesajul ei, fondul ei de idei, strălucirea ei artistică». Aceste cuvinte atrag atenția asupra calității în munca de creație. Deoarece de aci necesitatea de a «ubina superficialitatea în activitatea literară-grabă» care unii autori trimit spre publicare lucrări gândite insuficient, elaborate la repezeală, fără scrupul artistic. Din păcate, aceste deficiențe apar de multe ori chiar la scriitori care în alte ocazii au făcut dovada că nu sînt niște necheamați în cîmpul literaturii.

A devenit aproape un talc al criticilor afirmația: „X este un scriitor evident talentat dar lucrarea cutare nu se ridică la nivelul posibilităților sale». Intr-adevăr, multe din scrierile care apar ne dau sentimentul că autorul putea scoate mai mult din tema aleasă dacă reflecția mai adinc asupra sensurilor ei, subliniind cu mai multă grijă anumite momente sau detalii, depunând, în fine, mai mult travaliu artistic. Căci se întîmplă ade-

Avem impresia că persistă prejudecata că tema de viață plus ideea reprezintă conținutul operei literare. Vulgarizarea e evidentă. Prejudecata ni se pare a fi aceea că a face operă literară înseamnă a îmbrăca o temă în veșminte literare, în formă, sau, mai precis, a scrie frumos din punct de vedere literar despre un om sau o întîmplare etc. E limpede, ereden, că nu putem țineu la ideea că opera de artă e produsul acelei facultăți pe care estetica o numește fantezie creatoare. Născută din asimilarea vieții, din însușirea ei estetice, arta e departe de a fi numai rodul unor eforturi de meșteșug.

Pomînd de la acest punct de vedere afirmăm înainte de toate că literatura noastră este un mod specific de cunoaștere a vieții. Ea reflectă de pe poziția ideologică a materialismului dialectic realitatea complexă a zilelor noastre. Foarte adesea critica vorbește de clișee, de convenții în legătură cu unele opere. Se mai crede că acestea sînt numai de formă, de stil (rime convenționale, adică banale etc). Există însă clișee care privesc conținutul. Oare nu am văzut dește muncitori tratați convențional în operele literare? Ce înseamnă aceasta? Că din necunoașterea sau inerciă, scriitorul nu creează o figură de muncitor inedit, adică trecut printr-o viziune artistică proprie, ci reproduce imaginea convențională a muncitorului, așa cum au pus-o în circulație scrierile plate, schematice. Clișeul vizează în acest caz un mod de reflectare a realității.

au publicat poezii de tineri poeți relevabile. Astfel, poemul „Dreptul la timp” („Lucașfăru” 12) al lui Nichita Stănescu, abordînd o temă importantă a poeziei actuale, reprezintă o încercare, în bună măsură izbită, de a pătrunde într-un univers poetic cu trăsături inedite: mai dur, mai bălăreț, deschis afirmării unor idealuri politice și cetățenești exprimate direct, limpede. Aceasta sîr deosebit de ciclul publicat în „Gazeta literară” nr. 14 unde se repetă o serie de procedee și motive lirice cu care Nichita Stănescu ne-a obișnuit mai de mult. Poate că din dorința — manifestă — de a ocoli convenții poetice, imagistica prețioasă de care alădăta făcea abuz, poetul alumea, pe alocuri, în zone prozaiice, sterpe. În ansamblu, însă, „Dreptul la timp” marchează un moment de regenerare a resurselor lirice care însuflețesc poezia lui Nichita Stănescu.

Poezii bune au publicat în reviste, în ultimele luni, și poeți din cea mai tînă generație în țară, cum sînt: Ana Tăușan, Constanța Buzea, Adrian Păunescu sau alții, cu o experiență mai întinsă, ca Dărie Novăceanu, Cezar Baltag, Florența Albu sau Mihai Negulescu. Dărie Novăceanu de exemplu se prezintă, față de volumul de debut, în evident progres și un ciclu ca acela din „Lucașfăru” nr. 8 ne întărește încrederea în talentul său. „Poemul despre creșterea ierbilor” cu un grav simbol al eliberării negrilor, este admirabil.

lental autorului sînt și cîteva poezii ale lui Mîe Constantin, poet foarte înzestrat, care de la un timp, însă, bate inexplicabil pasul pe loc. „Zimicele autobuze” („Gazeta literară” nr. 9), „Soției mele” („Lucașfăru” nr. 5) sînt compoziții firave, în care a pătruns puțîn și am coborî pe Dunăre-n jos cu nave / către Delta / închișă de zbururile / goloșilor, ursuzilor, anacroniilor pelicanii. („...). În fiecare zi traversez orașul / Odăta cu grăbii călătorii ai dimineții / Și pleoape-n uitare, din amurg. / Și nu mă mai satur să-i privesc / cum sune și stau alături de mine, și înaintează, coboară, / în neîntrerupte generații, de la un capăt la altul al orașului”. Maniera evazivă a notației, poziția contemplativă, conștientă a acestor versuri, care se vor inspira din viața cotidiană, nu caracter temporal.

Este întesant să constatăm cum teme ale actualității zădărnice — de pildă marea avînt al constructorilor din orașele patriei socialiste ajung — printr-o tratare convențională — să genereze producții lirice de o atemporalitate absolută. Ba efectele metig și mai departe, pînă la anihilarea completă a individualității poetului. Spre exemplificare, transcriem cîteva versuri:

„Aici, zidarii suii pe schele,
înălță cetatea nouă,
deschid ferestre-atîc cît să treacă luna prin ele —
lingă păduri cu lacuri de rouă
Aici luminile ard mai înalt,
pe schele oameni trec prin dreptul lor
și parcă-i vezi în dreptul stelelor,
nu știi cînd urcă fumul ori e noaptea
Lăsați dar ferestrele, prieteni, deschise,
în noaptea asta iar va poposi aici un om
încărcat de dorințe, de chemări și de vise
ca o ramură prospătă, albă, de pom”.

Transcriere, așa cum am făcut noi, versurile de mai sus par a se integra fără mari dificultăți uneia și aceleiași mese lirice. Ei bine, adevărul e altul: prin cele patru apartin lui Gh. Tomozei (vezi poezia „Orașul de la miez de noapte” din vol. „Vîrsta sărutului”), următoarele patru sînt ale lui Ion Rafovoneu (vezi poezia „La Hunedoara” în vol. „Cercul dintre noi”), iar finalul o scris de tînărul poet Adrian Mușțiu (vezi poezia „Constructorii noi” în vol. „Vîrsta cunoașterii”). Asemenea exerciții — pînă la un punct amuzante — se mai pot întreprinde.

În cele spuse pînă acum am intenționat să punem în evidență cauza principală a nereușitelor unor tineri prozatori și poeți: insuficiența răspunderii față de talentul lor. Nesolicitat în direcția unor căutări profunde, limitat la o funcție minoră, cel mai puternic talent se ucuș și nu dă roadele așteptate. Cu aceasta am alins cauza principală, dar nu singura. Destule versuri ale tinerilor poeți dovedesc ceea ce numeam la început lipsă de meșteșug, necunoașterea gramaticii poetice. Secundar, acest aspect nu e însă de loc negliabil. De multe ori, grele de idei, vibrante, poemele lui Ion Gheorghe abuzează de dificultăți, de obscurități „gramaticale”. La Florența Albu s-a mai semnalat o lipsă de tensiune a imaginii care devine etodată discurs prozatic, lungindu-se pe multe rînduri, dar fără densitate. Intr-un volum bun, cum e „Pietre kilometrice” al lui Petre Stoica, se fac simțite în unele poezii urmele grabii. Clișeele sînt supărătoare „Pirgurile brațelor se pregătesc — spune poetul — să-nalțe cerul vieții mai sus”. Sau: „În curtea gospodăriei / se adună cetașele umierilor, / ele vor purta soarele / pe multe ogare prospăte”.

Un poet cu vie conștientă militantă este Nicolae Stoian. Volumul său recent („Fișă personală”) conține mărturia lirică care definește o atitudine francă și combativă, o vibrație particulară la valorile social-morale ale socialismului și cu atât mai mult poetul trebuie să alunge tentațiile spre clișee verbele, spre unele prozaiice discursuri sau interjecții lipsite de acoperire. Să cităm cîteva strofe: „Să ne oprim numai atîta cît / Tu, tinere, minier, să scolești Cărbunelui cu sele doborî / Din bolțile de neguri pămîntesti; / Cîi tu constructor de pe șantier, / Să vezi iesîndu-ți hlocurile-n larg, / Și cîntecul tău drag de brigadier / Viu să-și născă-n

zări ca un cataract” („Cu toate riscele în zbor”) sau: „Glasurile de copii Dacă-s astăzi canoană / E e-am tot strigat la țî: „Hei rup, hei!” ca la brigada”. („Ploaie de mîi”). Emoția cea mai adîncă stă în patetismul am zice „subteran” al ideilor și sentimentelor și nu în declarații, în entuziasmul exclamativ.

Organic legată de măiestrie este problema cunoașterii, cum s-a subliniat în repetate rînduri. Nu avem în vedere ceea ce în mod obișnuit numim „documentare”, ci ceea cunoaștere care pornește dintr-un necesitate vitală a artistului, condiție imperioasă a existenței lui. Nimic nu se naște din neant și cu atît mai puțin arta care este reflectare a realității obiective (prin filtrul individualității creatorului desigur). Izvorul marilor idei artistice nu poate fi așadar micșinarea altundeva decît în realitate, în mediul social și moral în mijlocul cărora scriitorul trăiește și se dezvoltă. A cunoaștere în profunzime acest mediu (sursa imediată a artei sale) este deci, pentru scriitor, un fapt firesc, mecanic. Desigur lucrurile nu se petrec elementar. Nu orice staționare (fie și îndelungată) în mijlocul unei uzine, sau zăcem, va produce, cu necesitate, scrieri de valoare. Cunoașterea trebuie veghiată de simțul discernării artistice, de capacitatea de a descîrta în fațete de viață respective acele sensuri capabile să însuflețească o operă de artă autentică. Alfel sîntem nevoiți să citim scrieri sau rapoarte în care aspecte ale vieții de astăzi sînt notate cu constituințozitate ireproșabilă și totuși impresia generală este de comunere convențională, ternă. Simțim că autorul respectiv — deși martor al unor împrejurări de viață interesante — a rămas opac tocmai la ceea ce ar fi putut constitui substanța adevăratei literaturi. Prin cunoaștere în ață nu înțelegem așadar o acțiune pasivă, înmagazinare și alit, ci dimpotrivă, un act de creație în cadrul căruia evenimentele vieții cotidiene primesc, datorită artistului, valori și semnificații estetice. Există o interacțiune, un raport de condiționare reciprocă între ceea ce am numi „materia brută” a artei (întîmplări și oameni din realitatea cunoscută) și factorul subiectiv, personalitatea artistului. Concludent în acest sens, ni se pare a fi experiența unui tînăr poet, Ion Gheorghe, a căruia evoluție literară a urmat, în ultims vreme, o linie ascendentă, așa cum critica a semnalat la timpul potrivit. Poemele remarcabile publicate de el în acest an („Șarja”, „Palada (răsunul tînăr”, „Carlatida”) denotă o apropiere foarte strînsă, organică de actualitate fără ca poetul să fi rămas prin aceasta la fațeta lungă, înregistrat ca atare. Unei întîmplări care putea trece drept un simplu accident (poemul „Șarja”) i se descoperă profunde semnificații umane pe linia relevantă eroului din viața de toate zilele a unor oameni obișnuiți, muncitori într-o mare uzină. Nu lipsit alădăta de obse- țati în ceea ce scria. Ion Gheorghe, poet deosebit de talentat reușește ca printr-o aprofundare mai temeinică a sensurilor actualității, să-și ridice creația la un stadiu superior.

Personalitatea umană reprezintă — spunem acum un adevăr pe cunoscut — un sunm de alece, de idei, de relații stabilite cu un mediu dat. În artă reflectarea acestui sunm va fi cu atît mai bogată, cu atît mai armonioasă cu cît artistul a realizat o experiență omenească mai întinsă și mai profundă cu cît a cunoscut așadar (filozofic vorbind) viața în toată complexitatea ei. Pentru formarea scriitorilor tineri parcurgerea unor experiențe de viață multiple (și de profunzime totodată) este o chestiune decisivă. E bine ca perimetrul preocupărilor să fie largit în permanență către cuprinderea unor zone mereu noi, capabile să activeze inspirația creatoare.

Nu vrem să reiaș de aici cu limităm problema la aspectul acumulărilor strict numerice de experiențe pe care scriitorul urmează să le transpună în creație. Prin cunoaștere defmîs în primul rînd lărgirea orizontului de înțelegere, dobîndirea unei perspective mai sus asupra realității în transformarea revoluționară, condiție vitală a profesiei scriitoricești. „Cunoașterea vieții, se spune în darea de seamă la Conferința pe țară a scriitorilor, presupune nu numai aducirea a psihologiei eroului, ci implică, într-un mod imperios necesar, înțelegerea sensurilor, a legilor obiective care guvernează această viață, a perspectivei generale pe care o are viața”. Un îndemn care trebuie să stea mereu în atenția scriitorilor tineri.

G. Dimisian
și N. Manolescu

TINERII SCRITORII ȘI EXIGENȚELE CREAȚIEI LITERARE

seori să vedem cum idei interesante, subiecte bogate în implicații estetice nu ajung să dobîndescă strălucire, ci se pierd într-un contact lipsit de semnificații, sufocate de locuri comune sau de neînțeles. Cauza? Cel mai adesea insuficienta prelucrare a „materiei brute” elaborarea sub impulsul ambiției de a bate recordul (citantiv) al publicității. De aci acele paruse literare infirme, imperfecte sub raportul realizării, în care ideea artistică, chiar cînd e valoroasă, răzbată cu greu la suprafață prin straturile de zgură pe care autorul n-a mai strălucit să le înlăture.

Credem că problema este, în primul rînd, una de etică a profesiei, ea tine de felul cum e înțeleasă de scriitor misiunea și condiția artistului. E un adevăr prea cunoscut că talentul nu dispensează de muncă, de efort. Pînă să apară în starea cristalină, pură, caracteristică stadiului final al operei, ideile acesteia trec prin numeroase faze preliminare în care artistul elimină tot ceea ce reprezintă încălcătura parazitărită, tot ceea ce știrbește semnificația și expresivitatea mesajului. Acest proces solicită scriitorului tenacitate, încordarea spiritului creator, o trudă îndelungată și aspră. Ne adresăm în special scriitorilor tineri care, aflați la începutul drumului literar, sînt chemați să se formeze în spiritul unei autoexigențe neînduplecate, al muncii îndrăgite și continue urmînd și în această privință exemplul pilduitor al unor mari scriitori ca Eminescu, Caragiale, Argeșii. Talentul creează așadar artistului îndatoriri care nu sînt ușoare, obligîndu-l totodată să nu se mulțumească cu puțin. Nu este scriitor adevărat acela care nu aspiră să înfruntă, prin creație, trecerea timpului, acela care scrie împăcat cu condiția efemerului, mulțumit să se vadă tipărit și alit. Misiunea artistului are însemnătate socială, el e chemat să redea, pentru generațiile viitorului, imaginea epocii noastre, cu frămîntările și aspirațiile ei, cu marile prefaceri care o caracterizează. Iată o îndatorire pe care scrierul de mintuală nu o poate de fel acoperi. „Opere care să-și croiască drum spre tîma oamenilor — se spune în Cuvîntarea tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej din care am citat mai sus —, înfruntînd cu tălmăcia lor timpul, nu pot fi scrise din fuga condelului, ci sînt rezultatul cunoașterii adînci, al studiului îndelungat al realităților, al unui sustinut efort artistic, al muncii de migală a creatorului, pătruns de modestie și exigență față de roadele trudei sale”.

Cunoașterea adîncă a realităților, efort artistic susținut, modestie, exigență — iată așadar coordonatele în cadrul cărora se poate dezvolta o muncă de creație fertilă, în stare să dea viață unor opere de înaltă semnificație ideologică și estetică.

★

De la bun început trebuie făcută (și subliniată) o distincție, și anume aceea dintre măiestrie și meșteșug (tehnică). Nu e vorba să fixăm granițe severe și inutile între cuvînte, nici să dăm sugestii lingviștilor. Problema e de a despărți două noțiuni adesea confundate, dar foarte deosebite, reflectînd realități deosebite. La primă vedere totul e clar și sîntem îndemnați să ridicăm din umeri: nu știe zăică toată lumea că măiestria presupune de la conținut, de la cunoașterea vieții, iar meșteșugul e legat propriu zis mai mult de formă, de reguli exterioare? Paradoxul e că știm cu toții acest lucru, dar în discuții sau în aplicări critice îl uităm.

Conștința e că adeseori cerem unor scriitori meșteșug cînd n-au de fapt măiestrie. Vedem, de pildă, cum o critică aduce unui poet obiecții ca acestea: neglijențe de stil, versuri șchioape, rime banale, cînd în fond poezia în discuție e proastă pentru că nu rezultă dintr-o însușire estetică a realității, fiindcă poetul n-a vibrat cu adevărat în fața vieții, ci a căutat-o convențional, fără emoție. Să nu fim greșit înțeleși: un poet trebuie să cunoască gramatica poeziei, dar trebuie să fie mai întîi poet! Reguliile prozodice se pot învăța de oricine, dar asta nu înseamnă că oricine poate fi poet. Problema esențială rămîne a măiestriei, adică a vigoarei cu care scriitorul ne comunică vibrația sa în fața realității, a clarității mesajului ideologic, mai pe curît spus, problema forței cu care opera în cauză reflectă viața (evident măiestria e un atribut al talentului). Cînd un romancier scrie despre muncitori cunoscutu-i superficial, cînd un poet cîntă construcțiile socialiste fără să fie emoționat cu adevărat de ele — rezultă opere proaste, schematice. Și atunci e fără sens să ne pierdem în motivări de felul: romanul nu e încheșat, poezia are trei asonanțe și ritmul șchioapă. Recunoscut fiind faptul că măiestria se confundă cu talentul, cu cunoașterea vieții și cu aprecierea ideologică, politica dată vieții, vom conchide că măiestria e un aspect de conținut al operei literare. Aici intervine a doua consecință legată de confuzia semnalată: cînd vorbim de fapt de conținutul operei? Ce este aceasta? Dacă ne referim de pildă la lipsa de relief a personajelor sau la aceea de înțetere a evenimentelor epice dintr-un roman, ce avem în vedere: conținutul sau forma? Mulți vor fi tentați a zice: forma, realizarea artistică! De cîte ori n-am cîntit această afirmație, de cîte ori forma n-a fost echivalată cu realizarea artistică! În realitate ne-am referit la aspecte de conținut ale operei și realizarea artistică nu e de formă ci de conținut. Realizarea artistică sau măiestrie e totuna. De unde însă eroarea?

S-a discutat destul de mult despre o novelă a unuia dintre tinerii prozatori talentați: „O sută de noapți” de Fănuș Neagu. O reamintim fiind o scriere tipică pentru ceea ce ni se pare scris cu meșteșug, dar fără măiestrie. Fănuș Neagu e un excelent creator de atmosferă, un povestitor viguros, imaginînd situații dramatice și tipuri puternice. Nuvela această însă nu este deest fluent scrisă (asa cum ai spune despre o poezie: abil versificată), colorată, cu efecte pitorești incontestabile. Deci cu oarecare meșteșug, pe care nu e de mirare că Fănuș Neagu, prozator, deși tînăr, destul de experimentat, îl posedă. Durerioasă e absența creației autentice.

O situație instructivă asemănătoare oferă prozatorul într-o altă povestire mai nouă, „Puntea”, publicată în „Lucașfăru” nr. 12. Sînt înfățișate aici reacțiile contradicțorii ale unui tractorist uitit de ei devenit tate. Povestirea e fină, cu observații subtile, avînd însă drept punct culminant un gest orocum bizar: eroul, speriat că nu va ști să se joace cu copilul, roagă pe un prieten să dea drumul mielor de la stînă și se așază în calea lor, suportînd minuscula cavalcadă cu gîndul că se joacă cu hăitului lui. Se vede însăși tendința spre gratuitate semnalată și în alte ocazii în legătură cu proza lui Fănuș Neagu. Cine a citit volumele tînărului prozator rămîne cu impresia unei flagrante neglijențe, între unele povestiri foarte bune („Dincolo de nisipuri”, „Drum întins”, „Păpușa” — numai în ultima carte) și altele, artificiale, anecdotice („S-a mutat o stea”, „O sută de noapți”).

Interesantă, deși nu la nivelul cel mai bun al autorului e povestirea lui Nicolae Velea „După soare” publicată în „Gazeta literară” nr. 13. Autorul își propune să urmărească reacțiile unui copil care trăiește un proces de însemnare sufletească. Povestirea conține o semnificație a eliberării omului de forțe obscure, de teo-roare, de o viață care îl apasă. Adecvată e tehnica poetică a bucații, lipsită de elemente epice, de dialog. Un copil înșetă să se elibereze de coșmaruri se cațărea pe o perete abrupt în urmărirea soarelui ce apune. Și totuși solita dă un sentiment de insatisfacție: scrisă cu virtuozitatea recunoscută a prozatorului ea nu impresionează totuși în adîncime. Simbolică e transparentă, expusă cu ostentație, îneci ai impresia ca Velea și-a compus scrierea urmărind să ilustreze printr-o întîmplare un procedeu și nu invers. Tehnica viziunii infantile o desoperim și în bucații „Ultimul mohican” a lui Nicolae Brehan, publicată în „Gazeta literară” nr. 19. Tot ce ține aici de „setea de lacrimi” — cum zice autorul — a copilului, de marea acuitate senzorială a acestuia e foarte pregnant. Copilul are o aproape exagerată percepție a universului inconjurător, sesizînd sunetele, culorile, nuanțele vocii onenești. Autorul introduce însă

un simbol confuz. Aflat într-un compartiment de tren, într-o călătorie de noapte, copilul aude un dialog bizar între doi ingineri. Aici meșteșugul e prea ostentativ, totul apare esut cu ață albă. Dialogul e incoerent, nu știm care dintre cei doi interlocutori vorbește. Lucrurile iau un aer straniu. E drept, autorul poate pretexta că a vut să sugereze particularitățile optice infantile, dar asta nu justifică lipsa de logică a convorbirii celor doi, bizareriile excesive. Se aștează maniera unei confesiuni întretăiate, venind de la un om care își adună gîndurile cu greu: „Ceea ce am să vă povestesc nu este o întîmplare obișnuită... vreau să spun, nu o întîmplare adevărată. Intr-adevăr, acum cîțiva ani, eu nu eram decît un copil. Cu toate că ar putea să vă pară foarte ciudat, abia împlinisem zece ani... (ce poate fi ciudat în asta? n.n.) de fapt nu-i împlinisem încă, deci nu aveam chiar zece ani împliniți, dar să admitem acest lucru pentru a simplifica cît de cît lucrurile”. Dacă autorul ar comunica firesc ceea ce vrea să spună, am rămîne de fapt cu foarte puțin.

Aspectul rarefieri substanței de gîndire ne întîmpină și în poezia unor tineri. Exigențele trebuie să fie mari, pentru că avem creșteri remarcabile. În ultima vreme, pe lîngă volume în general bune, apreciate pozitiv de critică („Vîrsta sărutului” de Gh. Tomozei, „Fișă personală” de Nicolae Stoian, „Pietre kilometrice” de Petre Stoica, „Cadențe” de V. A. Tăușan) revistele

fotografia DAN GRIGORESCU

In 1938, radioul spaniol transmitea din Barce-

lona, in legatura cu toate capitalele europene, un concert dat de Pablo Casals. Dar dupa primele masuri, celebrul violoncelist s-a apropiat de microfon si a spus lumii, in engleza si franceza: „Nu comiteți crima de a ingadui ca Republica spaniola să fie asasinată. Dacă-l lasați pe Hitler să învingă în Spania, veți fi voi înșivă victimele celei mai apropiate ale nebuniei. Războiul se va extinde în toată Europa, în toată lumea. Veniți în ajutorul poporului nostru“.

lul în care simtem tratați. Simtem partea cea mai bogată a Spaniei, am muncit întotdeauna din greu și am produs mari bogății. Și totuși, acum, orice am încerca să întreprindem, de exemplu, să construim un pod în vecinătatea satului meu natal, trebuie să mergem dină la Madrid și să dăm mită funcționarilor de acolo, ca să ne dea aprobarea de a construi, pe banii noștri, podetul.

Violoncelul meu de astăzi

Violoncelul meu este un Goffriller, fabricat de Bogoz. Cred că datează din 1733. Nu are un sunet puternic — nu are sunetul violoncelului Stradivarius, dintre care unele au o „personalitate“ pe care eu o găsesc prea puternică, prea dominantă, chiar dacă este frumoasă — dar, cu toate că nu-i atât de profund sunetul de care-l produce este egal; apoi, este și un instrument comode, pentru că nu este excesiv de voluminos. E chiar mai degrabă mic, în comparație cu proorțiile obișnuite ale violoncelului.

Frumos instrument, violoncelul meu, și cu o personalitate proprie. Este prietenul meu, tovarășul muzical al întregii mele vieți: lăsa recunoașterea vocea și în întinerie și oriunde, tot așa cum recunoști vocea unui prieten scump și vechi.

Când stau la Portico, îmi las violoncelul în singura cameră cu aer condiționat, dar care instrumentului și este necesar — pentru că atmosfera din insulă este deosebit de umedă.

Cu cît coarda este mai veche, cu atît sunetul ei este mai bun. Și este mai bun ca oricînd atunci cînd coarda stă gata să se rupă: este cîntecul lebedei.

Prima orchestră

În ce privește preferințele mele, trebuie să mărturisesc că nutresc puțină admirație pentru muzica de azi. Motivele și melodiile compozitorilor moderni au puțin de-a face cu marile tradiții ale muzicii — și nici măcar nu-ți dau vreo emoție. Ascult adesea, cu prietenii mei, compoziții moderne și apoi le discutăm. Toate aceste buclele de muzică modernă — le spun — vouă vi se par frumoase: ori voi simțiți bunii muzicieni și dacă simțiți ceva în această mu-

zică, înseamnă că există. Eu nu simt la fel. Mie nu mi se pare că asta este muzică.

Cînd am format prima mea orchestră la Barcelona, în 1920, orchestra Pau Casals, preocuparea mea de căpătanie — ca unul care cunoșteam proastele obiceiuri ale instrumentiștilor — a fost aceea de a crea o atmosferă care să încurajeze efortul artistic, pentru a trezi și întări spiritul de răspundere și pentru a obține maximum de eficiență de la fiecare muzicant. În așa fel ca fiecare să se simtă stăpîn al unui solist. Nu-aveam nici o dorință de a fi un dictator, dar voiam ca fiecare membru al orchestrei să simtă că muzica înșăși este aceea care-ți cere tot ce ai mai bun. Nu-aveam să repet explicațiile de atîtea ori de cîte ori era nevoie. Mi se pare că dacă însuși seful este convins, trebuie să fie în stare să convingă și orchestra.

Aceeași emoție

La început, consacram ore întregi doar elementelor exercițiilor de orchestră. Repetam fiecare bucată nu numai frază cu frază, ci și pe întregu ei. Mă simțeam foarte bine pe atunci. Îi scriam unui prieten în timpul acela că de vreme ce mă simțeam atît de fericit cîntînd la violoncel, cum n-aș fi fost cînd posedam cel mai mare dintre instrumente, o orchestră întreagă?

N-am fost niciodată în stare să privesc cu ușurință muzica. De cîte ori am cîntat o suită, totdeauna am exersat-o în prealabil și totdeauna am trăit momente de îngrijorare în perioada de pregătire a unui concert. Și nu-i o glumă această neliniște. Este un lucru teribil: de cîte ori ies pe scenă, simt că o greutate pe inimă. Continui să-mi spun: „De ce trebuie să fie așa?“ Dar așa este. Și așa a fost totdeauna. Chiar copil fiind, îmi aducea aminte că mă cuprinsese aceeași groază neliniște cînd era vorba să cînt o bucată în fața profesorului meu.

În general, oamenii nu se gîndesc la mine ca la un compozitor, desi am scris atîtea simfonii, cîntece, oratorii și cvartete de a lungul întregii mele vieți. (Mama obișnuia să-mi spună că am cîntat încă înaintea de a vorbi!) Tăta știa, și el, că eu sunt cîntăreț, simt că o greutate pe inimă. Continui să-mi spun: „De ce trebuie să fie așa?“ Dar așa este. Și așa a fost totdeauna. Chiar copil fiind, îmi aducea aminte că mă cuprinsese aceeași groază neliniște cînd era vorba să cînt o bucată în fața profesorului meu.

În 1943, am compus un oratoriu, „El Passebre“ sau „The Grêche“, pe versurile lui Joan Alavedra, un poet catalan. Am păstrat oratoriu, cu gîndul să fie executat pentru prima dată după căderea lui Franco: dar nu sînt absolut sigur că voi trăi mai mult decît dictatorul. De aceea „El Passebre“ a fost executat pînă în prezent, de două ori în Mexic și o dată în Statele Unite. Alte interpretări sînt prezente în Europa. Scopul oratoriu este de a sluiți păcii. As vrea ca acestor să fie cîntat în lumea întreagă, deoarece cred în mesajul de pace pe care-l exprim.

Și dacă, mai tîrziu, cînd voi muri, oamenii vor descoperi că muzica mea le place, cu atît mai bine. Eu compun pentru că îmi place să compun. Gîndeam cîndva că la vîrsta de optzeci de ani trebuie să fii foarte bătrîn, dar acum nu mă gîndesc așa. Sînt elvec cînd mă simt încă un băiețan. Aștea vreme cît ești în stare să admiri și să iubesci, ești tînăr. Și sînt multă lucruri de admirat și de iubit în viața mea, cerul, arborii, florile! Ce miracol urias este un arbore! Ce creație fantastică, minunată, este lumea aceasta, cu o asemenea varietate de lucruri. În aceasta, în varietatea conștientă a naturii, există de ce nu pot să cînt niciodată aceeași bucată exact la fel de două ori la rînd: pentru că fiecare notă este o vorbă, o lume deosebită.

Pablo Casals

Prezentare și traducere de Sanda Ripeanu.

Dar ce lucruri am văzut, ce lucruri! Nici astăzi nu pot să suport amintirea lor.

Descoperirea lui Bach

Nu aveam încă 12 ani cînd mama m-a dus la Bar-

În exil la Paris

În 1938, s-a transmis la radio unul din concertele

sensul acesta. Ai mei s-au certat nu o dată și mă tem că am fost, pentru ei, cauza multor nefericiri.

La 17 ani am avut norocul să primesc premiul întâi pentru violoncel piano și compoziție muzicală și am obținut și diploma școlii municipale de muzică. Mama a hotărît atunci să facem un pas mai departe și m-a dus la Madrid.

Acetia s-au fost primii mei pași pe drumul lung și minunat al muzicii, chiar dacă în numeroși ani care au urmat am suferit foame, sărăcie, război.

Îmi mai amintesc și azi, foarte bine, evenimentele, din anul cînd Spania era în luptă. În acea zi din 1931 cînd s-a sărbătorit proclamarea Republicii, eu dirijam, cu orchestra mea, Simfonia a noua de Beethoven. Francisco Macia, primul președinte al Cataluniei, a spus atunci că „Republica a ajuns în Catalunia cîntînd imnul lui Beethoven, închinat înfrățirii și dragostei“.

Cînd am dat acest concert la Națiunile Unite, am spus: „Dacă la vîrsta mea am venit aici pentru ziua aceasta, nu este pentru că s-a schimbat ceva în atitudinea mea sau în restricțiile pe care mi le-am impus mie înșimii și carierei mele de artist. În toți acești ani, cînd pentru că astăzi orice și lucru devine de importanță secundară în fața pericolului din Izolația în care mă aflam pentru a mă duce la festivalul de la Prades, dar nu era vorba de un contract comercial: tot așa cum n-a fost nici concertul meu pentru Națiunile Unite, din 1958.“

Cînd am dat acest concert la Națiunile Unite, am spus: „Dacă la vîrsta mea am venit aici pentru ziua aceasta, nu este pentru că s-a schimbat ceva în atitudinea mea sau în restricțiile pe care mi le-am impus mie înșimii și carierei mele de artist. În toți acești ani, cînd pentru că astăzi orice și lucru devine de importanță secundară în fața pericolului din Izolația în care mă aflam pentru a mă duce la festivalul de la Prades, dar nu era vorba de un contract comercial: tot așa cum n-a fost nici concertul meu pentru Națiunile Unite, din 1958.“

Cînd am dat acest concert la Națiunile Unite, am spus: „Dacă la vîrsta mea am venit aici pentru ziua aceasta, nu este pentru că s-a schimbat ceva în atitudinea mea sau în restricțiile pe care mi le-am impus mie înșimii și carierei mele de artist. În toți acești ani, cînd pentru că astăzi orice și lucru devine de importanță secundară în fața pericolului din Izolația în care mă aflam pentru a mă duce la festivalul de la Prades, dar nu era vorba de un contract comercial: tot așa cum n-a fost nici concertul meu pentru Națiunile Unite, din 1958.“

Cînd am dat acest concert la Națiunile Unite, am spus: „Dacă la vîrsta mea am venit aici pentru ziua aceasta, nu este pentru că s-a schimbat ceva în atitudinea mea sau în restricțiile pe care mi le-am impus mie înșimii și carierei mele de artist. În toți acești ani, cînd pentru că astăzi orice și lucru devine de importanță secundară în fața pericolului din Izolația în care mă aflam pentru a mă duce la festivalul de la Prades, dar nu era vorba de un contract comercial: tot așa cum n-a fost nici concertul meu pentru Națiunile Unite, din 1958.“

Cînd am dat acest concert la Națiunile Unite, am spus: „Dacă la vîrsta mea am venit aici pentru ziua aceasta, nu este pentru că s-a schimbat ceva în atitudinea mea sau în restricțiile pe care mi le-am impus mie înșimii și carierei mele de artist. În toți acești ani, cînd pentru că astăzi orice și lucru devine de importanță secundară în fața pericolului din Izolația în care mă aflam pentru a mă duce la festivalul de la Prades, dar nu era vorba de un contract comercial: tot așa cum n-a fost nici concertul meu pentru Națiunile Unite, din 1958.“

Cînd am dat acest concert la Națiunile Unite, am spus: „Dacă la vîrsta mea am venit aici pentru ziua aceasta, nu este pentru că s-a schimbat ceva în atitudinea mea sau în restricțiile pe care mi le-am impus mie înșimii și carierei mele de artist. În toți acești ani, cînd pentru că astăzi orice și lucru devine de importanță secundară în fața pericolului din Izolația în care mă aflam pentru a mă duce la festivalul de la Prades, dar nu era vorba de un contract comercial: tot așa cum n-a fost nici concertul meu pentru Națiunile Unite, din 1958.“

Cînd am dat acest concert la Națiunile Unite, am spus: „Dacă la vîrsta mea am venit aici pentru ziua aceasta, nu este pentru că s-a schimbat ceva în atitudinea mea sau în restricțiile pe care mi le-am impus mie înșimii și carierei mele de artist. În toți acești ani, cînd pentru că astăzi orice și lucru devine de importanță secundară în fața pericolului din Izolația în care mă aflam pentru a mă duce la festivalul de la Prades, dar nu era vorba de un contract comercial: tot așa cum n-a fost nici concertul meu pentru Națiunile Unite, din 1958.“

Cînd am dat acest concert la Națiunile Unite, am spus: „Dacă la vîrsta mea am venit aici pentru ziua aceasta, nu este pentru că s-a schimbat ceva în atitudinea mea sau în restricțiile pe care mi le-am impus mie înșimii și carierei mele de artist. În toți acești ani, cînd pentru că astăzi orice și lucru devine de importanță secundară în fața pericolului din Izolația în care mă aflam pentru a mă duce la festivalul de la Prades, dar nu era vorba de un contract comercial: tot așa cum n-a fost nici concertul meu pentru Națiunile Unite, din 1958.“

Cînd am dat acest concert la Națiunile Unite, am spus: „Dacă la vîrsta mea am venit aici pentru ziua aceasta, nu este pentru că s-a schimbat ceva în atitudinea mea sau în restricțiile pe care mi le-am impus mie înșimii și carierei mele de artist. În toți acești ani, cînd pentru că astăzi orice și lucru devine de importanță secundară în fața pericolului din Izolația în care mă aflam pentru a mă duce la festivalul de la Prades, dar nu era vorba de un contract comercial: tot așa cum n-a fost nici concertul meu pentru Națiunile Unite, din 1958.“

Cînd am dat acest concert la Națiunile Unite, am spus: „Dacă la vîrsta mea am venit aici pentru ziua aceasta, nu este pentru că s-a schimbat ceva în atitudinea mea sau în restricțiile pe care mi le-am impus mie înșimii și carierei mele de artist. În toți acești ani, cînd pentru că astăzi orice și lucru devine de importanță secundară în fața pericolului din Izolația în care mă aflam pentru a mă duce la festivalul de la Prades, dar nu era vorba de un contract comercial: tot așa cum n-a fost nici concertul meu pentru Națiunile Unite, din 1958.“

Cînd am dat acest concert la Națiunile Unite, am spus: „Dacă la vîrsta mea am venit aici pentru ziua aceasta, nu este pentru că s-a schimbat ceva în atitudinea mea sau în restricțiile pe care mi le-am impus mie înșimii și carierei mele de artist. În toți acești ani, cînd pentru că astăzi orice și lucru devine de importanță secundară în fața pericolului din Izolația în care mă aflam pentru a mă duce la festivalul de la Prades, dar nu era vorba de un contract comercial: tot așa cum n-a fost nici concertul meu pentru Națiunile Unite, din 1958.“

Cînd am dat acest concert la Națiunile Unite, am spus: „Dacă la vîrsta mea am venit aici pentru ziua aceasta, nu este pentru că s-a schimbat ceva în atitudinea mea sau în restricțiile pe care mi le-am impus mie înșimii și carierei mele de artist. În toți acești ani, cînd pentru că astăzi orice și lucru devine de importanță secundară în fața pericolului din Izolația în care mă aflam pentru a mă duce la festivalul de la Prades, dar nu era vorba de un contract comercial: tot așa cum n-a fost nici concertul meu pentru Națiunile Unite, din 1958.“

Cînd am dat acest concert la Națiunile Unite, am spus: „Dacă la vîrsta mea am venit aici pentru ziua aceasta, nu este pentru că s-a schimbat ceva în atitudinea mea sau în restricțiile pe care mi le-am impus mie înșimii și carierei mele de artist. În toți acești ani, cînd pentru că astăzi orice și lucru devine de importanță secundară în fața pericolului din Izolația în care mă aflam pentru a mă duce la festivalul de la Prades, dar nu era vorba de un contract comercial: tot așa cum n-a fost nici concertul meu pentru Națiunile Unite, din 1958.“

Cînd am dat acest concert la Națiunile Unite, am spus: „Dacă la vîrsta mea am venit aici pentru ziua aceasta, nu este pentru că s-a schimbat ceva în atitudinea mea sau în restricțiile pe care mi le-am impus mie înșimii și carierei mele de artist. În toți acești ani, cînd pentru că astăzi orice și lucru devine de importanță secundară în fața pericolului din Izolația în care mă aflam pentru a mă duce la festivalul de la Prades, dar nu era vorba de un contract comercial: tot așa cum n-a fost nici concertul meu pentru Națiunile Unite, din 1958.“

Cînd am dat acest concert la Națiunile Unite, am spus: „Dacă la vîrsta mea am venit aici pentru ziua aceasta, nu este pentru că s-a schimbat ceva în atitudinea mea sau în restricțiile pe care mi le-am impus mie înșimii și carierei mele de artist. În toți acești ani, cînd pentru că astăzi orice și lucru devine de importanță secundară în fața pericolului din Izolația în care mă aflam pentru a mă duce la festivalul de la Prades, dar nu era vorba de un contract comercial: tot așa cum n-a fost nici concertul meu pentru Națiunile Unite, din 1958.“

Cînd am dat acest concert la Națiunile Unite, am spus: „Dacă la vîrsta mea am venit aici pentru ziua aceasta, nu este pentru că s-a schimbat ceva în atitudinea mea sau în restricțiile pe care mi le-am impus mie înșimii și carierei mele de artist. În toți acești ani, cînd pentru că astăzi orice și lucru devine de importanță secundară în fața pericolului din Izolația în care mă aflam pentru a mă duce la festivalul de la Prades, dar nu era vorba de un contract comercial: tot așa cum n-a fost nici concertul meu pentru Națiunile Unite, din 1958.“

Cînd am dat acest concert la Națiunile Unite, am spus: „Dacă la vîrsta mea am venit aici pentru ziua aceasta, nu este pentru că s-a schimbat ceva în atitudinea mea sau în restricțiile pe care mi le-am impus mie înșimii și carierei mele de artist. În toți acești ani, cînd pentru că astăzi orice și lucru devine de importanță secundară în fața pericolului din Izolația în care mă aflam pentru a mă duce la festivalul de la Prades, dar nu era vorba de un contract comercial: tot așa cum n-a fost nici concertul meu pentru Națiunile Unite, din 1958.“

Cînd am dat acest concert la Națiunile Unite, am spus: „Dacă la vîrsta mea am venit aici pentru ziua aceasta, nu este pentru că s-a schimbat ceva în atitudinea mea sau în restricțiile pe care mi le-am impus mie înșimii și carierei mele de artist. În toți acești ani, cînd pentru că astăzi orice și lucru devine de importanță secundară în fața pericolului din Izolația în care mă aflam pentru a mă duce la festivalul de la Prades, dar nu era vorba de un contract comercial: tot așa cum n-a fost nici concertul meu pentru Națiunile Unite, din 1958.“

Cînd am dat acest concert la Națiunile Unite, am spus: „Dacă la vîrsta mea am venit aici pentru ziua aceasta, nu este pentru că s-a schimbat ceva în atitudinea mea sau în restricțiile pe care mi le-am impus mie înșimii și carierei mele de artist. În toți acești ani, cînd pentru că astăzi orice și lucru devine de importanță secundară în fața pericolului din Izolația în care mă aflam pentru a mă duce la festivalul de la Prades, dar nu era vorba de un contract comercial: tot așa cum n-a fost nici concertul meu pentru Națiunile Unite, din 1958.“

Cînd am dat acest concert la Națiunile Unite, am spus: „Dacă la vîrsta mea am venit aici pentru ziua aceasta, nu este pentru că s-a schimbat ceva în atitudinea mea sau în restricțiile pe care mi le-am impus mie înșimii și carierei mele de artist. În toți acești ani, cînd pentru că astăzi orice și lucru devine de importanță secundară în fața pericolului din Izolația în care mă aflam pentru a mă duce la festivalul de la Prades, dar nu era vorba de un contract comercial: tot așa cum n-a fost nici concertul meu pentru Națiunile Unite, din 1958.“

Cînd am dat acest concert la Națiunile Unite, am spus: „Dacă la vîrsta mea am venit aici pentru ziua aceasta, nu este pentru că s-a schimbat ceva în atitudinea mea sau în restricțiile pe care mi le-am impus mie înșimii și carierei mele de artist. În toți acești ani, cînd pentru că astăzi orice și lucru devine de importanță secundară în fața pericolului din Izolația în care mă aflam pentru a mă duce la festivalul de la Prades, dar nu era vorba de un contract comercial: tot așa cum n-a fost nici concertul meu pentru Națiunile Unite, din 1958.“

Cînd am dat acest concert la Națiunile Unite, am spus: „Dacă la vîrsta mea am venit aici pentru ziua aceasta, nu este pentru că s-a schimbat ceva în atitudinea mea sau în restricțiile pe care mi le-am impus mie înșimii și carierei mele de artist. În toți acești ani, cînd pentru că astăzi orice și lucru devine de importanță secundară în fața pericolului din Izolația în care mă aflam pentru a mă duce la festivalul de la Prades, dar nu era vorba de un contract comercial: tot așa cum n-a fost nici concertul meu pentru Națiunile Unite, din 1958.“

Cînd am dat acest concert la Națiunile Unite, am spus: „Dacă la vîrsta mea am venit aici pentru ziua aceasta, nu este pentru că s-a schimbat ceva în atitudinea mea sau în restricțiile pe care mi le-am impus mie înșimii și carierei mele de artist. În toți acești ani, cînd pentru că astăzi orice și lucru devine de importanță secundară în fața pericolului din Izolația în care mă aflam pentru a mă duce la festivalul de la Prades, dar nu era vorba de un contract comercial: tot așa cum n-a fost nici concertul meu pentru Națiunile Unite, din 1958.“

Cînd am dat acest concert la Națiunile Unite, am spus: „Dacă la vîrsta mea am venit aici pentru ziua aceasta, nu este pentru că s-a schimbat ceva în atitudinea mea sau în restricțiile pe care mi le-am impus mie înșimii și carierei mele de artist. În toți acești ani, cînd pentru că astăzi orice și lucru devine de importanță secundară în fața pericolului din Izolația în care mă aflam pentru a mă duce la festivalul de la Prades, dar nu era vorba de un contract comercial: tot așa cum n-a fost nici concertul meu pentru Națiunile Unite, din 1958.“

Cînd am dat acest concert la Națiunile Unite, am spus: „Dacă la vîrsta mea am venit aici pentru ziua aceasta, nu este pentru că s-a schimbat ceva în atitudinea mea sau în restricțiile pe care mi le-am impus mie înșimii și carierei mele de artist. În toți acești ani, cînd pentru că astăzi orice și lucru devine de importanță secundară în fața pericolului din Izolația în care mă aflam pentru a mă duce la festivalul de la Prades, dar nu era vorba de un contract comercial: tot așa cum n-a fost nici concertul meu pentru Națiunile Unite, din 1958.“

Cînd am dat acest concert la Națiunile Unite, am spus: „Dacă la vîrsta mea am venit aici pentru ziua aceasta, nu este pentru că s-a schimbat ceva în atitudinea mea sau în restricțiile pe care mi le-am impus mie înșimii și carierei mele de artist. În toți acești ani, cînd pentru că astăzi orice și lucru devine de importanță secundară în fața pericolului din Izolația în care mă aflam pentru a mă duce la festivalul de la Prades, dar nu era vorba de un contract comercial: tot așa cum n-a fost nici concertul meu pentru Națiunile Unite, din 1958.“

Cînd am dat acest concert la Națiunile Unite, am spus: „Dacă la vîrsta mea am venit aici pentru ziua aceasta, nu este pentru că s-a schimbat ceva în atitudinea mea sau în restricțiile pe care mi le-am impus mie înșimii și carierei mele de artist. În toți acești ani, cînd pentru că astăzi orice și lucru devine de importanță secundară în fața pericolului din Izolația în care mă aflam pentru a mă duce la festivalul de la Prades, dar nu era vorba de un contract comercial: tot așa cum n-a fost nici concertul meu pentru Națiunile Unite, din 1958.“

Cînd am dat acest concert la Națiunile Unite, am spus: „Dacă la vîrsta mea am venit aici pentru ziua aceasta, nu este pentru că s-a schimbat ceva în atitudinea mea sau în restricțiile pe care mi le-am impus mie înșimii și carierei mele de artist. În toți acești ani, cînd pentru că astăzi orice și lucru devine de importanță secundară în fața pericolului din Izolația în care mă aflam pentru a mă duce la festivalul de la Prades, dar nu era vorba de un contract comercial: tot așa cum n-a fost nici concertul meu pentru Națiunile Unite, din 1958.“

Cînd am dat acest concert la Națiunile Unite, am spus: „Dacă la vîrsta mea am venit aici pentru ziua aceasta, nu este pentru că s-a schimbat ceva în atitudinea mea sau în restricțiile pe care mi le-am impus mie înșimii și carierei mele de artist. În toți acești ani, cînd pentru că astăzi orice și lucru devine de importanță secundară în fața pericolului din Izolația în care mă aflam pentru a mă duce la festivalul de la Prades, dar nu era vorba de un contract comercial: tot așa cum n-a fost nici concertul meu pentru Națiunile Unite, din 1958.“

Cînd am dat acest concert la Națiunile Unite, am spus: „Dacă la vîrsta mea am venit aici pentru ziua aceasta, nu este pentru că s-a schimbat ceva în atitudinea mea sau în restricțiile pe care mi le-am impus mie înșimii și carierei mele de artist. În toți acești ani, cînd pentru că astăzi orice și lucru devine de importanță secundară în fața pericolului din Izolația în care mă aflam pentru a mă duce la festivalul de la Prades, dar nu era vorba de un contract comercial: tot așa cum n-a fost nici concertul meu pentru Națiunile Unite, din 1958.“

Cînd am dat acest concert la Națiunile Unite, am spus: „Dacă la vîrsta mea am venit aici pentru ziua aceasta, nu este pentru că s-a schimbat ceva în atitudinea mea sau în restricțiile pe care mi le-am impus mie înșimii și carierei mele de artist. În toți acești ani, cînd pentru că astăzi orice și lucru devine de importanță secundară în fața pericolului din Izolația în care mă aflam pentru a mă duce la festivalul de la Prades, dar nu era vorba de un contract comercial: tot așa cum n-a fost nici concertul meu pentru Națiunile Unite, din 1958.“

Cînd am dat acest concert la Națiunile Unite, am spus: „Dacă la vîrsta mea am venit aici pentru ziua aceasta, nu este pentru că s-a schimbat ceva în atitudinea mea sau în restricțiile pe care mi le-am impus mie înșimii și carierei mele de artist. În toți acești ani, cînd pentru că astăzi orice și lucru devine de importanță secundară în fața pericolului din Izolația în care mă aflam pentru a mă duce la festivalul de la Prades, dar nu era vorba de un contract comercial: tot așa cum n-a fost nici concertul meu pentru Națiunile Unite, din 1958.“

Cînd am dat acest concert la Națiunile Unite, am spus: „Dacă la vîrsta mea am venit aici pentru ziua aceasta, nu este pentru că s-a schimbat ceva în atitudinea mea sau în restricțiile pe care mi le-am impus mie înșimii și carierei mele de artist. În toți acești ani, cînd pentru că astăzi orice și lucru devine de importanță secundară în fața pericolului din Izolația în care mă aflam pentru a mă duce la festivalul de la Prades, dar nu era vorba de un contract comercial: tot așa cum n-a fost nici concertul meu pentru Națiunile Unite, din 1958.“

Cînd am dat acest concert la Națiunile Unite, am spus: „Dacă la vîrsta mea am venit aici pentru ziua aceasta, nu este pentru că s-a schimbat ceva în atitudinea mea sau în restricțiile pe care mi le-am impus mie înșimii și carierei mele de artist. În toți acești ani, cînd pentru că astăzi orice și lucru devine de importanță secundară în fața pericolului din Izolația în care mă aflam pentru a mă duce la festivalul de la Prades, dar nu era vorba de un contract comercial: tot așa cum n-a fost nici concertul meu pentru Națiunile Unite, din 1958.“

Cînd am dat acest concert la Națiunile Unite, am spus: „Dacă la vîrsta mea am venit aici pentru ziua aceasta, nu este pentru că s-a schimbat ceva în atitudinea mea sau în restricțiile pe care mi le-am impus mie înșimii și carierei mele de artist. În toți acești ani, cînd pentru că astăzi orice și lucru devine de importanță secundară în fața pericolului din Izolația în care mă aflam pentru a mă duce la festivalul de la Prades, dar nu era vorba de un contract comercial: tot așa cum n-a fost nici concertul meu pentru Națiunile Unite, din 1958.“

Cînd am dat acest concert la Națiunile Unite, am spus: „Dacă la vîrsta mea am venit aici pentru ziua aceasta, nu este pentru că s-a schimbat ceva în atitudinea mea sau în restricțiile pe care mi le-am impus mie înșimii și carierei mele de artist. În toți acești ani, cînd pentru că astăzi orice și lucru devine de importanță secundară în fața pericolului din Izolația în care mă aflam pentru a mă duce la festivalul de la Prades, dar nu era vorba de un contract comercial: tot așa cum n-a fost nici concertul meu pentru Națiunile Unite, din 1958.“

Cînd am dat acest concert la Națiunile Unite, am spus: „Dacă la vîrsta mea am venit aici pentru ziua aceasta, nu este pentru că s-a schimbat ceva în atitudinea mea sau în restricțiile pe care mi le-am impus mie înșimii și carierei mele de artist. În toți acești ani, cînd pentru că astăzi orice și lucru devine de importanță secundară în fața pericolului din Izolația în care mă aflam pentru a mă duce la festivalul de la Prades, dar nu era vorba de un contract comercial: tot așa cum n-a fost nici concertul meu pentru Națiunile Unite, din 1958.“

Cînd am dat acest concert la Națiunile Unite, am spus: „Dacă la vîrsta mea am venit aici pentru ziua aceasta, nu este pentru că s-a schimbat ceva în atitudinea mea sau în restricțiile pe care mi le-am impus mie înșimii și carierei mele de artist. În toți acești ani, cînd pentru că astăzi orice și lucru devine de importanță secundară în fața pericolului din Izolația în care mă aflam pentru a mă duce la festivalul de la Prades, dar nu era vorba de un contract comercial: tot așa cum n-a fost nici concertul meu pentru Națiunile Unite, din 1958.“

Cînd am dat acest concert la Națiunile Unite, am spus: „Dacă la vîrsta mea am venit aici pentru ziua aceasta, nu este pentru că s-a schimbat ceva în atitudinea mea sau în restricțiile pe care mi le-am impus mie înșimii și carierei mele de artist. În toți acești ani, cînd pentru că astăzi orice și lucru devine de importanță secundară în fața pericolului din Izolația în care mă aflam pentru a mă duce la festivalul de la Prades, dar nu era vorba de un contract comercial: tot așa cum n-a fost nici concertul meu pentru Națiunile Unite, din 1958.“

Cînd am dat acest concert la Națiunile Unite, am spus: „Dacă la vîrsta mea am venit aici pentru ziua aceasta, nu este pentru că s-a schimbat ceva în atitudinea mea sau în restricțiile pe care mi le-am impus mie înșimii și carierei mele de artist. În toți acești ani, cînd pentru că astăzi orice și lucru devine de importanță secundară în fața pericolului din Izolația în care mă aflam pentru a mă duce la festivalul de la Prades, dar nu era vorba de un contract comercial: tot așa cum n-a fost nici concertul meu pentru Națiunile Unite, din 1958.“

Cînd am dat acest concert la Națiunile Unite, am spus: „Dacă la vîrsta mea am venit aici pentru ziua aceasta, nu este pentru că s-a schimbat ceva în atitudinea mea sau în restricțiile pe care mi le-am impus mie înșimii și carierei mele de artist. În toți acești ani, cînd pentru că astăzi orice și lucru devine de importanță secundară în fața pericolului din Izolația în care mă aflam pentru a mă duce la festivalul de la Prades, dar nu era vorba de un contract comercial: tot așa cum n-a fost nici concertul meu pentru Națiunile Unite, din 1958.“

Cînd am dat acest concert la Națiunile Unite, am spus: „Dacă la vîrsta mea am venit aici pentru ziua aceasta, nu este pentru că s-a schimbat ceva în atitudinea mea sau în restricțiile pe care mi le-am impus mie înșimii și carierei mele de artist. În toți acești ani, cînd pentru că astăzi orice și lucru devine de importanță secundară în fața pericolului din Izolația în care mă aflam pentru a mă duce la festivalul de la Prades, dar nu era vorba de un contract comercial: tot așa cum n-a fost nici concertul meu pentru Națiunile Unite, din 1958.“

Cînd am dat acest concert la Națiunile Unite, am spus: „Dacă la vîrsta mea am venit aici pentru ziua aceasta, nu este pentru că s-a schimbat ceva în atitudinea mea sau în restricțiile pe care mi le-am impus mie înșimii și carierei mele de artist. În toți acești ani, cînd pentru că astăzi orice și lucru devine de importanță secundară în fața pericolului din Izolația în care mă aflam pentru a mă duce la festivalul de la Prades, dar nu era vorba de un contract comercial: tot așa cum n-a fost nici concertul meu pentru Națiunile Unite, din 1958.“

Cînd am dat acest concert la Națiunile Unite, am spus: „Dacă la vîrsta mea am venit aici pentru ziua aceasta, nu este pentru că s-a schimbat ceva în atitudinea mea sau în restricțiile pe care mi le-am impus mie înșimii și carierei mele de artist. În toți acești ani, cînd pentru că astăzi orice și lucru devine de importanță secundară în fața pericolului din Izolația în care mă aflam pentru a mă duce la festivalul de la Prades, dar nu era vorba de un contract comercial: tot așa cum n-a fost nici concertul meu pentru Națiunile Unite, din 1958.“

Cînd am dat acest concert la Națiunile Unite, am spus: „Dacă la vîrsta mea am venit aici pentru ziua aceasta, nu este pentru că s-a schimbat ceva în atitudinea mea sau în restricțiile pe care mi le-am impus mie înșimii și carierei mele de artist. În toți acești ani, cînd pentru că astăzi orice și lucru devine de importanță secundară în fața pericolului din Izolația în care mă aflam pentru a mă duce la festivalul de la Prades, dar nu era vorba de un contract comercial: tot așa cum n-a fost nici concertul meu pentru Națiunile Unite, din 1958.“

Cînd am dat acest concert la Națiunile Unite, am spus: „Dacă la vîrsta mea am venit aici pentru ziua aceasta, nu este pentru că s-a schimbat ceva în atitudinea mea sau în restricțiile pe care mi le-am impus mie înșimii și carierei mele de artist. În toți acești ani, cînd pentru că astăzi orice și lucru devine de importanță secundară în fața pericolului din Izolația în care mă aflam pentru a mă duce la festivalul de la Prades, dar nu era vorba de un contract comercial: tot așa cum n-a fost nici concertul meu pentru Națiunile Unite, din 1958.“

Cînd am dat acest concert la Națiunile Unite, am spus: „Dacă la vîrsta mea am venit aici pentru ziua aceasta, nu este pentru că s-a schimbat ceva în atitudinea mea sau în restricțiile pe care mi le-am impus mie înșimii și carierei mele de artist. În toți acești ani, cînd pentru că astăzi orice și lucru devine de importanță secundară în fața pericolului din Izolația în care mă aflam pentru a mă duce la festivalul de la Prades, dar nu era vorba de un contract comercial: tot așa cum n-a fost nici concertul meu pentru Națiunile Unite, din 1958.“

Cînd am dat acest concert la Națiunile Unite, am spus: „Dacă la vîrsta mea am venit aici pentru ziua aceasta, nu este pentru că s-a schimbat ceva în atitudinea mea sau în restricțiile pe care mi le-am impus mie înșimii și carierei mele de artist. În toți acești ani, cînd pentru că astăzi orice și lucru devine de importanță secundară în fața pericolului din Izolația în care mă aflam pentru a mă duce la festivalul de la Prades, dar nu era vorba de un contract comercial: tot așa cum n-a fost nici concertul meu pentru Națiunile Unite, din 1958.“

Cînd am dat acest concert la Națiunile Unite, am spus: „Dacă la vîrsta mea am venit aici pentru ziua aceasta, nu este pentru că s-a schimbat ceva în atitudinea mea sau în restricțiile pe care mi le-am impus mie înșimii și carierei mele de artist. În toți acești ani, cînd pentru că astăzi orice și lucru devine de importanță secundară în fața pericolului din Izolația în care mă aflam pentru a mă duce la festivalul de la Prades, dar nu era vorba de un contract comercial: